శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ

ఆత్మనో మోక్షార్థం జగద్ధితాయ చ

శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ

సంపుటము 35 | 1978 - జూన్, జూలై | సంచిక 6, 7

శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ

సంవత్సర చందా : రూ. **7-00.** జీవిత చందా : రూ. **100-00.**

విడి ప్రతి : **70** పైసలు.

శ్రీ రామకృష్ణ మఠము

మైలాపూరు

మద్రాసు - 600 004.

చందాదారులకు మనవి

ఆగస్టునుండి ప్రతినెల మొదటివారములోపలనే చందాదారులకు రామకృష్ణ ప్రభను అందజేయవలెనని నిశ్చయించినాము. అందువలన జూన్, జూలై సంచికలను ఒకటిగా చేర్చి జంట సంచికగా ప్రచురించ వలసి వచ్చినది. ఆగస్టునుండి యథాప్రకారము ప్రతినెల విడివిడిగానే రామకృష్ణ ప్రభ వెలువడగలదు. ఇకమీదట, ఇంగ్లీషునెల మొదటి వారములోపల మీకు రామకృష్ణ ప్రభ చేరకపోయినచో ఆ విషయమును మాకు తెలియజేయగలరు.

ఆత్మనో మోక్షార్థం జగద్ధితాయ చ.

శ్రీరామకృష్ణ ప్రభ

సంపుటము 35 | 1978 - జూన్, జూలై | సంచిక 6, 7

నారాయణ సూక్తమ్

సహస్రశీర్షం దేవం విశ్వాక్షం విశ్వశంభువమ్
విశ్వం నారాయణం దేవమక్షరం పరమం ప్రభుమ్

సహస్రశీర్షం=అనంతశిరస్సులు కలిగినట్టియు, విశ్వాక్షం=అనంతనయనములు కలిగినట్టియు, విశ్వశంభువం=సమస్తజగత్తుకు సుఖమును కలుగజేయునట్టియు, విశ్వం=జగదాత్మకుడైనట్టియు, నారాయణం = పంచమహాభూతములందుండునట్టియు, అక్షరం = నాశరహితుడైనట్టియు, పరమం=శ్రేష్ఠుడైనట్టియు, ప్రభుం=జగన్నియామకుడైనట్టియు, దేవం=మహేశ్వరుని=(ధ్యానము చేయవలెను.)

విశ్వతః పరమం నిత్యం నారాయణగ్ం హరిమ్
విశ్వమేవేదగ్ం పురుషస్తద్విశ్వముపజీవతి

విశ్వతః పరమం = జడప్రపంచముకంటే శ్రేష్ఠమైనట్టియు, నిత్యం = వినాశరహితుడైనట్టియు, విశ్వం = సర్వాత్మకుడైనట్టియు, హరిం=పాపములను అజ్ఞానమును హరించునట్టియు (అగు పరమేశ్వరుని ధ్యానించవలెను). ఇదం=ఈ కనపడుచున్న, విశ్వంఏవ=ప్రపంచమే, పురుషః=పరమాత్మ, తత్=ఆ పరమాత్మ, విశ్వం=ప్రపంచమును, ఉపజీవతి=(స్వవ్యవహార నిర్వహణార్థము) ఆశ్రయించుచున్నాడు.

పతిం విశ్వస్యాత్మేశ్వరగ్ం శాశ్వతగ్ం శివమచ్యుతమ్
నారాయణం మహాజ్ఞేయం విశ్వాత్మానం పరాయణమ్

విశ్వస్యపతిం=ప్రపంచమునకు పాలకుడును, ఆత్మేశ్వరం = జీవుల నియామకుడును, శాశ్వతం=నిరంతరముగా నుండువాడును, శివం=పరమమంగళస్వరూపుడును, అచ్యుతం=నాశరహితుడును, మహాజ్ఞేయం=(తెలిసికొనదగిన తత్వములలో ప్రౌఢుడగుటవలన) మహాజ్ఞేయు

డును, విశ్వాత్మానం=విశ్వాత్మకుడు, పరాయణం=ప్రపంచాధారుడును (అగు పరమేశ్వరుని ధ్యానించవలెను.)

నారాయణపరోజ్యోతిరాత్మా నారాయణః పరః
నారాయణపరంబ్రహ్మ తత్త్వం నారాయణః పరంః
నారాయణపరోధ్యాతా ధ్యానం నారాయణః పరః

నారాయణః=నారాయణుడే, పరః జ్యోతిః=శ్రేష్ఠమగు జ్యోతిస్స్వరూపము, నారాయణః= నారాయణుడే, పరః ఆత్మా=పరమాత్మ, నారాయణః=నారాయణుడే, పరం బ్రహ్మతత్త్వం= వేదాంతవేద్యమగు తత్త్వము, నారాయణః = నారాయణుడే, పరః = శ్రేష్ఠుడయినవాడు, నారాయణః=నారాయణుడే, పరః ధ్యాతా=శ్రేష్ఠుడగు వేదాంతసాధకుడు, నారాయణః= నారాయణుడే, ధ్యానం=ధ్యానము, నారాయణః=నారాయణుడే, పరః = పాపులకు శత్రువు అగుచున్నాడు. (ఇట్టి నారాయణస్వరూపమును ధ్యానించవలెను.)

యచ్చకించిజ్జగత్సర్వం దృశ్యతే శ్రూయతేఽపివా
అంతర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్య నారాయణస్థితః

జగత్=ఈ ప్రపంచమునందు, యత్=ఏ, కించిత్=కొంచెమగునది, సర్వం=అంతయు, దృశ్యతే=చూడబడుచున్నదో, అపివా=లేక, శ్రూయతే చ=వినబడుచున్నదో, తత్=దాని యొక్క, అంతః=లోపలను, బహిః చ=వెలుపలను, సర్వం=అంతట, నారాయణః=నారాయణుడు, వ్యాప్య=వ్యాపించి, స్థితః=ఉన్నాడు. (అట్టి నారాయణస్వరూపమును ధ్యానించవలెను.)

అనంతమవ్యయం కవిగ్ం సముద్రేంతం విశ్వశంభువమ్
పద్మకోశప్రతీకాశం హృదయం చాప్యధోముఖమ్

అనంతం=దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదశూన్యుడును, అవ్యయం=వినాశరహితుడును, కవిం= సర్వజ్ఞుడును, సముద్రే అంతం = సముద్రసదృశసంసారమునందు అవసానరూపుడును, విశ్వ శంభువం=సకలజీవుల సుఖోత్పత్తికి కారణభూతుడును (అగు నారాయణస్వరూపమును ఉపా సించవలెను). (ఇక ఉపాసనాస్థానము చెప్పబడును) పద్మకోశ ప్రతీకాశం=తామర మొగ్గతో సదృశమగు, అధోముఖం=అధోముఖమగు, హృదయం=హృదయకమలము (కలదు).

అధోనిష్ట్యా వితస్త్యాంతే నాభ్యాముపరితిష్ఠతి
జ్వాలమాలాఽఽకులం భాతీ విశ్వస్యాయతనం మహత్

నిష్ట్యాః=గ్రీవాబంధముయొక్క, అధః=క్రిందిభాగమున, నాభ్యాం ఉపరి వితస్త్యాం తే= నాభిప్రదేశము నుండి పన్నిండంగుళముల పైభాగమున, (హృదయపుండరీకము) తిష్ఠతి=ఉన్నది విశ్వస్య=బ్రహ్మాండమునకు, ఆయతనం=ఆధారభూతమైనట్టి, జ్వాలమాలాకులం= ప్రకాశ పరంపరలతో కూడికొనియున్న, మహత్=పరబ్రహ్మము, (ఆ హృదయ పుండరీకమునందు) భాతీ =ప్రకాశించుచున్నది.

సంతతగ్ం సిలాభిస్తులంబత్యాకోశసన్నిభమ్
తస్యాంతే సుషిరగ్ం సూక్ష్మం తస్మింత్సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్

ఆకోశసన్నిభం=పద్మముకుళముతో సమానమగు (హృదయకమలము). లంబతి=శరీర మధ్యమునందు అధోముఖముగా వ్రేలాడుచున్నది, (ఆ హృదయకమలము) శిరాభిః=నాడుల చేత, సంతతం=అంతట వ్యాపింపబడియున్నది. తస్య=ఆ హృదయమునకు యొక్క, అంతే=సమీపమునందు, సూక్ష్మం=సూక్ష్మమగు, సుషిరం=సుషుమ్నా నాడీ నాళము (కలదు,) తస్మిన్=దానియందు, సర్వం=ఈ జగమంతయు, ప్రతిష్ఠితం=ఆశ్రితమయియున్నది.

తస్య మధ్యే మహానగ్నిర్విశ్వార్చిర్విశ్వతోముఖః
సోఽగ్రభుగ్విభజన్తిష్ఠన్నాహారమజరః కవిః
తిర్యగూర్ధ్వమధశ్శాయీ రశ్మయస్తస్య సన్తతాః

తస్య=ఆ సుషుమ్నానాళముయొక్క, మధ్యే=మధ్యభాగమునందు, మహాన్=ప్రౌఢమగు, అగ్నిః=అగ్ని (కలదు). (ఆయగ్ని) విశ్వార్చిః=బహుజ్వాలలు కలది, విశ్వతోముఖః=అన్నివైపుల వ్యాపించిన ముఖములుగలది, సః=ఆ అగ్ని, అగ్రభుక్=తనకు ముందున్నదానిని అనగా అన్నాదికమును భుజించును, ఆహారం=భుజించిన ఆ యాహారమును (ఆయా అవయవములకు సమానముగా) విభజన్=విభాగించుచు, తిష్ఠన్=ఉండును, అజరః=తాను నశింపనివాడై, కవిః=కుశలుడై యుండును, తస్య=ఆయగ్నియొక్క రశ్మయః=జ్వాలలు, తిర్యగూర్ధ్వమధశ్శాయీ=అడ్డముగా నిలువుగా వ్యాపించినవై, సంతతాః=అంతట వ్యాపించియున్నవి.

సంతాపయతి స్వం దేహమాపాదతలమస్తకమ్
తస్య మధ్యే వహ్నిశిఖా అణీయోర్ధ్వా వ్యవస్థితః

(ఆ యగ్ని) ఆపాదతలమస్తకః – పాదములు మొదలుకొని శిరస్సువఱకు వ్యాపించియున్నదై. స్వం దేహం=స్వకీయమగు దేహమును, సంతాపయతి=వెచ్చగానుంచుచున్నది, తస్య=దేహమంతయు వ్యాపించియున్న ఆ అగ్నియొక్క, మధ్యే=మధ్యభాగమునందు, వహ్నిశిఖా=ఒకజ్వాల, అణీయః=అత్యంతసూక్ష్మమైనదై, ఊర్ధ్వా=ఊర్ధ్వప్రసారముగలదై, వ్యవస్థితః=విశేషముగానున్నది.

నీలతోయదమధ్యస్థాద్విద్యుల్లేఖేవ భాస్వరా
నీవార శూకవత్తన్వీ పీతాభాస్వత్యణూపమా

(ఆ వహ్నిశిఖ) నీలమేఘముయొక్క మధ్యభాగమునందున్న, విద్యుల్లేఖేవ = మెఱుపుతీగవలె, భాస్వరా=ప్రకాశించునదైయున్నది, (అది), నీవార శూకవత్=నీవార ధాన్యపు గింజయొక్క కొనయందుండు పొడవైన తోకవలె, తన్వీ=సూక్ష్మమైనది, పీతా=పసుపు వర్ణముగలది, అణూపమా=లౌకికములగు అతిసూక్ష్మవస్తువులకు ఉపమానముగా చెప్పదగినది.

తస్యాశ్శిఖాయా మధ్యే పరమాత్మా వ్యవస్థితః
స బ్రహ్మ స శివస్సేంద్ర స్సోఽక్షరః పరమస్స్వరాట్

తస్యాః శిఖయాః=ఆ సూక్ష్మమగు వహ్నిజ్వాలయొక్క, మధ్యే=మధ్యభాగమునందు, పరమాత్మా=పరమేశ్వరుడు, వ్యవస్థితః=ఉన్నాడు, సః=అతడే, బ్రహ్మా=విద్యాపతి, సః=అతడే, శివః=గౌరీపతి, సః=అతడే, ఇంద్రః=స్వర్గాధిపతి, సః=అతడే, అక్షరః=మాయా విశిష్టుడైన ఈశ్వరుడు, సః=అతడే పరమః=శుద్ధచిద్రూపుడు, సః=అతడే, స్వరాట్=స్వప్రకాశుడు.

వివేకానంద వాణి

శిష్యులకు ఉద్బోధనము :

మీ నిర్మాణ కార్యక్రమముతో ముందుకు సాగిపొండు. ప్రేమ, చిత్తశుద్ధి, క్షమ – ఇవి దక్క మరేమియు అక్కఱలేదు.

జీవితమనగా వికాసము. వికాసమనగా ప్రేమగాక మరేమి? అదియే జీవితసూత్రము. స్వార్థపరత్వమంతయు మృత్యువే. ఇహమునందు పరమునందుగూడ ఇదియే సత్యము. శుభము చేయుట జీవితము. మేలు చేయక పోవుట మరణము.

సానుభూతి కలిగియుండుడు. బిడ్డలారా సానుభూతి కలిగియుండుడు. పేదలపట్ల పీడితుల పట్ల, అజ్ఞులపట్ల సానుభూతిని కలిగియుండుడు. తరువాత సర్వేశ్వరుని చరణములకు మీ ఆత్మను సమర్పింపుడు. అంతట మీకు సహాయము, అప్రతిహతమగు శక్తి లభించును. పోరాటమే నా ధర్మసూత్రము. అంతయు చీకటిమయముగా ఉన్నప్పుడు పోరాడుడనియే నేను చెప్పెడివాడను. చీకటిని ఛేదించుకొని వెలుగు ప్రసరించు చున్నప్పుడుగూడ పోరాటము సాగింపుడనియే చెప్పుదును.

బిడ్డలారా, భయపడకుడు. నక్షత్రఖచితమైన ఆకాశము మీ పైబడి మిమ్ము అణచివేయునేమోయను భయముతో దానిని వీక్షింపకుడు. ఆ దృష్టితో దానిని చూడకుడు. ఓర్పు వహింపుడు. కొంత కాలమునకు అదంతయు మీ పాదములక్రిందనుండును. వేచియుండుడు. అక్కఱకు వచ్చునది డబ్బుగాదు, కీర్తిప్రతిష్ఠలుగాదు, పాండిత్యముకాదు. అక్కఱకు వచ్చునది ప్రేమయే.

మనకిప్పుడు స్పష్టముగా తెలియుచున్న విషయమిది; స్వేచ్ఛవినా వికాసమసంభవము. మనపూర్వులు మతవిషయములందు స్వేచ్ఛను అనుమతించిరి. తత్ఫలితముగా మన కద్భుతమైన మతము దక్కినది. కాని, వారు సంఘము యొక్క పాదములకు బరువైన సంకెళ్ళు తగిలించిరి. అందువలన, ఒక్కమాటలో చెప్పవలెననిన, మనసంఘము ఘోరమైన పెనుభూతముగా రూపొందినది. వికాసమునకు మొట్టమొదట కావలసినది స్వేచ్ఛ. ఆలోచించుటకు, మాట్లాడుటకు వ్యక్తికి స్వేచ్ఛ అవసరమైనట్లే ఆహారము, వివాహము, దుస్తులు మున్నగు ప్రతి విషయములోను – ఇతరులకు హాని కలిగింపనంతవఱకు – స్వేచ్ఛ అవసరము.

సంఘమునందు మూఢనమ్మకస్థులవలన కలుగుచున్న అరిష్టములను నివారింపవలెను. వారి పెత్తనము సంఘమునకు ఎంతమాత్రము తగదు. మీ మతమునుండి మూఢ నమ్మకముల ప్రాబల్యమును నిర్మూలింపుడు. అప్పుడు మీకు జగత్తులోకెల్ల ఉత్కృష్టతమమయిన మతము లభించును. నా మాటలు మీకు అర్థమగుచున్నదా? భారతీయ మతముతో ఐరోపాలోని సంఘమువంటి సంఘమును నిర్మింపగలరా? అట్టిది సాధ్యమని, అత్యవసరమని నా నమ్మకము.

మీలో ప్రతి యొక్కరును, ఎవరిమట్టుకు వారు, తనపైన కార్యభారమంతయు పడినదను భావముతో తీవ్రముగా పని చేయుడు. ఏబది శతాబ్దములు మీపై దృష్టి సారించుచున్నవి. భావిభారత భాగ్యోదయము మీపై ఆధారపడియున్నది. కృషి సాగింపుడు. ఇది మహత్తరమైన కార్యక్షేత్రము. ఆలస్యమైనను తప్పక విజయము సాధించి తీరుదురు.

శ్రీ రామకృష్ణ కథామృతము
(రెండవ భాగము)

అనువాదము: ప్రవ్రాజిక శ్యామాప్రాణ

సూర్యుడింకను అస్తమించలేదు. శ్రీ రామకృష్ణులు నౌబత్తుకు ఆగ్నేయదిశగా నిల్చి మణితో మాట్లాడుచుండిరి. ఎదురుగా గంగానది ప్రవహించుచుండెను. చలికాలమైనందున ఉన్ని దుస్తులు ధరించియుండిరి.

శ్రీ రామకృష్ణులు: పంచవటి దగ్గరయున్న గదిలో పరుండెదవా?

మణి: నౌబతు మేడపైగల గది ఈయరా?

మణికి నౌబత్తు మేడమీది గదియే నచ్చెను. ఆయన కవిత్వప్రియుడు. ఆ మేడమీది గదినుండి ఆకాశము, గంగ, వెన్నెల, పూలమొక్కలు అన్నియు అగపడును.

శ్రీ రామకృష్ణులు: ఈయకేమి. పంచవటిదగ్గర గది ఎందుకు చెప్పుచున్నాననగ, భగవత్ సంకీర్తనము భగవత్ ధ్యానము చేసినట్టి పుణ్యస్థలమది.

జీవితప్రయోజనము భగవంతుని ప్రేమించుటయే:

శ్రీ రామకృష్ణుల గదిలో సాంబ్రాణిపొగ వేయబడెను. చిన్న మంచముపై వారు కూర్చొని ధ్యానము చేయుచుండిరి. మణి నేలపై కూర్చొనియుండెను. రాఖాల్, లాటూ, రామ్‌లాల్ కూడ గదిలోనే యుండిరి. శ్రీ రామకృష్ణులు ధ్యానమునుండి మేల్కొని రామ్‌లాల్‌ను పాడమనిరి. రామ్‌లాల్ గౌరాంగ మహాప్రభువుల సన్న్యాస స్వీకారమునకు సంబంధించిన పాట పాడెను.

కి దేఖిలామ్ రే కేశవభారతీ రే కుటీరే
అపురూపజ్యోతి శ్రీ గౌరాంగ మూరతి
....

[భావము: ఆహా! కేశవభారతి కుటీరములో ఏమి చూచితినిరా! అపురూపజ్యోతి స్వరూపుడగు గౌరాంగమూర్తిని చూచితిని. నయనములనుండి ఆనందబాష్పములు సంతతధారగా ప్రవహించుచున్నది. గౌరాంగుడు ప్రేమావేశముతో పాడుచు నాట్యము చేయుచున్నాడు. ఒకపరి నేలపై పొరలాడుచు కడవలుగా కార్చుచున్నాడు. మూడు లోకములు ప్రతిధ్వనించునట్లుగ 'హరి' అని గట్టిగ అఱచుచున్నాడు. దీనాతిదీనుడై చేతులు జోడించి భక్తజనుల ముక్తికై మాటిమాటికి ప్రార్థించుచున్నాడు. అందమైన ఉంగరాల కురులుగల శిరస్సు ముండనము చేసికొని యోగివేషము ధరించినాడు. భక్తి ప్రేమావేశములో నిమగ్నుడైన వానిని చూచి పాషాణహృదయములు కూడ కరగిపోవుచున్నవి. ప్రజల దుఃఖమును సహించలేక ప్రేమరసమును వెదజల్లుటకే అవతరించెనా ఏమి!]

శ్రీ రామకృష్ణులు రామ్‌లాల్‌ను మరొకపాట పాడమనిరి. రామ్‌లాల్ 'ఆమె ము కిదీ నే కాతర్ నై' అనే పాట పాడెను. 'గౌరనితాయి – తోమారా దోభాయి' అనే పాటను కూడ పాడెను.

*   *   *

నౌబతు మేడపైగదిలో మణి ఒంటరిగా కూర్చొని ప్రకృతిని తిలకించుచుండెను. పున్నమివెన్నెల నిండుగా కురియుచుండినది. ఆకాశము, గంగ, కాళికాలయము, ఆలయగోపురములు, ఉద్యానవన వృక్షములు, పంచవటి అన్నియు పూర్ణచంద్రుని వెన్నెలలో నిగనిగ లాడుచుండెను.

వేకువఝాము 3 గంటలైనది. మణి క్రిందకు దిగివచ్చెను. ఉత్తరపుటక్కున గల పంచవటి వైపున తిరుగుచుండిరి. శ్రీ రామకృష్ణులు పంచవటిస్థల మహాత్మ్యము చెప్పినందునలం మణి అచ్చటకు వెళ్ళి ధ్యానము చేయ నిశ్చయించుకొనెను. ఇంతలో దూరముననున్న పంచవటినుండి 'మధుసూదనా! ఎక్కడున్నావు' అను ఆలాపము వినిపించెను. అక్కడకు వెళ్ళిచూడగా ఒక కృష్ణభక్తుడు ఏకాంతమున కూర్చొని విలపించుచుండెను.

అధ్యాయము - 13

దక్షిణేశ్వరాలయమున ప్రాణకృష్ణుడు మాస్టరు మున్నగు భక్తులతో. క్రీ. శ. 1884 ఏప్రెల్ 5 వ తేది ఉదయము 8 గంటలకు మాస్టరు దక్షిణేశ్వరము చేరి శ్రీ రామకృష్ణుని గదిలో ప్రవేశించిరి. శ్రీ రామకృష్ణులు చిన్న మంచముపై కూర్చొనియుండిరి.

ప్రాణకృష్ణుడు జనాయి గ్రామములోని సంపన్నమగు బ్రాహ్మణవంశమునకు చెందినవాడు. కలకత్తాలో శ్యామపుకూరులో ఇల్లున్నది. ఒక యూరోపియను ఆఫీసులో సెక్రటరీగా పని చేయుచుండెను. గృహస్థుడైనను వేదాంతచర్చమీద ప్రీతి ఎక్కువ. శ్రీ రామకృష్ణులఎడ భక్తికలిగి అప్పుడప్పుడు వారిని దర్శించుటకు వచ్చుచుండెను. ఇటీవల శ్రీ రామకృష్ణుని తమ ఇంటికి ఆహ్వానించి ఉత్సవము జరిపెను. ఆయన బాగ్ బజార్ ఘట్టంలో ప్రతి రోజు ప్రొద్దుననే గంగాస్నానము చేయును.

శ్రీ రామకృష్ణులు: (ప్రాణకృష్ణునితో) భగవదవతారమూర్తులు కూడ జీవులవలె ఆకలి దప్పులకు శోకమోహములకు గురియైనట్లు కనపడుచున్నదికదా? దీనికేమి సమాధానమని యడిగిన 'పంచభూతములనెడి వలలో చిక్కుకొని బ్రహ్మకూడ వీటిని అనుభవించును' అనియే సమాధానము చెప్పనగును. శ్రీరాముడు సీతావియోగమును సహించలేక అతి దీనముగా విలపించెను. శ్రీమన్నారాయణుడు హిరణ్యాక్షుని వధించుటకై వరాహరూపము ధరించెను. వధించుట పూర్తి ఐయినను వైకుంఠమునకు పోవుటకు ఇచ్ఛగించలేదు. వరాహరూపములోనే ఆనందించుచుండెను. తిరిగి రమ్మని దేవతలు ఎంత ప్రార్థించినను సమ్మతించలేదు. దేవతలు శివుని కడకేగి ఈ విషయము చెప్పిరి. శివుడు పోయి మొదట బతిమాలి చూచెను. కాని లాభము లేకపోయెను. చివరకు తన త్రిశూలముతో వరాహదేహము చీల్చివేసెను. అప్పుడు మన్నారాయణుడు నవ్వుచు ఆ శరీరమును వీడి తన లోకమునకు పోయెను.

ప్రాణకృష్ణుడు: మహాశయా! అనాహతశబ్దమననేమి?

శ్రీరామకృష్ణులు: అనాహతశబ్దము సర్వదా మ్రోగుచునేయున్నది. అది ప్రణవధ్వని. పరబ్రహ్మమునుండి వచ్చును. యోగులు వినుచుందురు. విషయాసక్తులు దానిని వినజాలరు. ఈ శబ్దము కొందరు నాభినుండి పుట్టుచున్నదనియు, మరికొందరు క్షీరసాగరశయనుడగు సర్వేశ్వరుని నుండి పుట్టుచున్నదనియు చెప్పుదురు.

ప్రాణకృష్ణుడు: మహాశయా! పరలోకమెట్టిది?

శ్రీరామకృష్ణుడు: కేశవసేనుడు కూడ ఇదే ప్రశ్న వేసెను. ఎంతకాలము మానవుడు అజ్ఞానములో ఉండునో అనగా ఎంతకాలము భగవల్లాభము కలుగదో అంతవరకు పునర్జన్మ ఎత్తవలసినదే. కాని, జ్ఞానము చేకూరిన పిదప మరల ఈ ప్రపంచమునకు రానక్కర లేదు. ఈ

మర్త్యలోకానికే కాదు. ఏ లోకానికైనను తిరిగి రానక్కరలేదు.

కుమ్మరివాళ్లు కుండలు ఎండబెట్టుదురు. వాటిలో కాల్చిన కుండలు కాల్చని కుండలు కూడ ఉండను గమనించితివా? ఆవులు మున్నగు పశువులు ఒక్కొక్క మారు వాటిని త్రొక్కి పోవును. అప్పుడు కొన్ని కుండలు పగిలి పోవును. కాల్చిన కుండలు పగిలినచో పిల్లర పెంకులను ఏరి కుమ్మరి ఆవల పారవేయును. వాటితో ఇంక పని లేదాయె. కాని పగిలిన పచ్చి కుండలను ప్రోగుచేసికొని మట్టిముద్దచేసి కుమ్మరి సారెపై పెట్టి మరల కుండలు తయారు చేయును. అందుచేతనే భగవద్దర్శనము కలుగనంత వరకును కుమ్మరివాని చేతిలో పడవలసినదే. అనగా ప్రపంచములో మాటి మాటికి పుట్టవలసినదే!

ఉప్పుడు వడ్లను నాటిన మొలచునా? అట్లే జ్ఞానాగ్నిచే దగ్ధకర్ముడైన జీవిద్వారా సృష్టి జరుగదు. అతడు ముక్తుడై పోవును.

శరీరము ఒక పళ్లెమువంటిది. ఆ శరీరమనెడి పళ్లెములో మనోబుద్ధి అహంకారములనెడి నీరు నింపబడెను. బ్రహ్మ సూర్యునివంటివాడు. అతడే ఆ నీళ్లలో ప్రతిబింబించుచున్నాడు. అందుచే భక్తుడు భగవద్రూపమును దర్శింపగలుగుచున్నాడు.

బ్రహ్మయే సత్యము మిగిలినదంతయు మాయ స్వప్నతుల్యమని వేదాంతము చెప్పుచున్నది. అహమనెడి కఱ్ఱ సచ్చిదానంద సాగరమున పడియున్నది. (మాస్టరుతో) నీవు దీనిని చక్కగా వినుము. 'అహమ్' అనెడి కఱ్ఱను తీసివేసినచో ఒకే సచ్చిదానందసాగరము సుమా. ఈ అహమనెడి కఱ్ఱ యున్నందుననే రెండు భాగములుగ అగపడును. నీళ్లు ఈ వైపు ఒక భాగము ఆ వైపు ఒక భాగము అగపించును. బ్రహ్మజ్ఞానము కలిగినచో సమాధిస్థితినందును. అట్టితరి ఈ అహము పూర్తిగా తుడిచివేయబడును. కాని లోకశిక్షార్థమై శంకరాచార్యులు విద్యయనెడి అహమును నుంచుకొనిరి. (ప్రాణకృష్ణునితో) నేను జ్ఞానినైతినని కొందరు తలతురు. జ్ఞాని లక్షణములేవి?

జ్ఞాని ఎవ్వనికి చెరుపు చేయజాలడు. చిన్నపిల్లల స్వభావము కలిగియుండును. పైకి కోపమున్నట్లు అహంకారమున్నట్లు అగపడునే కాని యథార్థముగ జ్ఞానునకట్టివి యుండవు. కాలిపోయిన త్రాడును దూరమునుండి చూచువారలకు ఒక త్రాడువలెనే కనబడును. కాని దగ్గరకుపోయి ఒకసారి 'ఫూ' అని ఊదగనే ఎగిరిపోవును. అట్లే అహంకారము, క్రోధము కేవలము ఆకార ఛాయలుగా మాత్రమే జ్ఞానియందు గనపడును.

చిన్నపిల్లలకు దేనిమీదను ఆసక్తియుండదు. ఇసుకతో ఇండ్లుకట్టుదురు. ఎవరైనా వాటిపై చెయిపెట్టినచో, పడిపోవునను భయముతో గొంతుచించుకొని చిందులు త్రొక్కుచు ఏడ్వ మొదలుపెట్టుదురు. కొంత సేపైన తరువాత తామే వాటిని పడగొట్టుదురు. తన చొక్కా ఎవరైనా అడిగితే 'మా నాన్న కొనిచ్చారు, నేనివ్వను' అనును. ఎవరైనా ఒక బొమ్మ కొని ఇచ్చినచో అంతా మరచి ఆ చొక్కాను అవతల పారవేసి బొమ్మను తీసికొనిపోవును.

జ్ఞానుల లక్షణములన్నియు ఇట్టివేసుమా! ఇంట్లో అన్ని రకముల భోగైశ్వర్యములు, కుర్చీలు, సోఫాలు, వస్తువాహనములు అన్నీ ఉన్నా అన్నిటిని వదలివేసి కాశికి పోయి సన్న్యాసి అగును.

వేదాంత మతానుసారము జాగ్రదవస్థయు మిథ్యయే. ఒక కథ వినుము. కట్టెలు

కొట్టి జీవించువాడొకడు నిద్రలో మునిగియుండగా వేరొకడువచ్చి తట్టిలేపెను. ఆ నిద్రపోవువాడు లేచి లేపిన వానిని కోపగించుకొనెను. నా నిద్ర పోగొట్టితివేల? నేను కలలో రాజునైతిని. ఏడు మంది కొడుకులుండిరి. వారు మంచి తెలివి తేటలు కలిగి అస్త్ర శస్త్ర విద్యలందు ఆరితేరినవారై యుండిరి. నేను సింహాసనముపై కూర్చొని రాజ్యమునేలుచుంటిని. ఇట్టి నా సుఖసంసారమును పోగొట్టితివేల? అనెను. అంత ఆ రెండవవాడు 'అది ఒక కలయేగదా! అందులో ఏముంది?' అనెను. దానికి కట్టెలమ్మువాడిట్లనెను. నేను కట్టెలుకొట్టి జీవించుట ఎంత యథార్థమని భావించుచున్నావో కలలో రాజుగా జీవించుటకూడ అంత సత్యమనియే తలంచుచుంటిని. దానిని కలయని త్రోసి వేసిన నో ఇది మాత్రము సత్యమై నిలిచి పోవునా?

(మణిప్రాగతములో) ప్రాణకృష్ణుడు సర్వదా జ్ఞానమును గూర్చియే మాట్లాడుచుండును. అందుకే కాబోలు శ్రీరామకృష్ణులు వానికి జ్ఞానియొక్క స్థితిని తెలుపుచున్నారా? ఏమి!

శ్రీరామకృష్ణులు: నేతి నేతి అని విచారించుచు ఆత్మను పొందుటయే జ్ఞానము. విజ్ఞానము అనగా విశేషముగా తెలిసికొనుట. అదెట్లనగా పాలను గూర్చి వినుట-పాలను చూచుట- పాలను త్రాగుట. పాలను గూర్చి వినినవాడు అజ్ఞాని. పాలను చూచినవాడు జ్ఞాని. పాలను త్రాగినవాడు విజ్ఞాని. —సశేషం.

ప॥ పరమహంసబోధ వినరండీ – శ్రీరామకృష్ణ పరమహంస పథము గనరండీ –
అ॥ చిరతరమ్ముగ మానససరో-వరమునన్ జరియించి పామర
నరుల కాధ్యాత్మికవివేకము-కరతలామలక మొనర్చిన ॥పర॥

2. కలడు దేవుడు కలడు కలడండీ – సంశయాత్ములై
కలగి సద్గతి కెడము గాకండీ –
తళుకు తళుకున రాత్రివేళల – వెలుగునక్షత్రములు – పట్టప
గలున లేవని యనుట యెంతటి – తెలివితక్కువ తనము చూడుడు॥ ॥పర॥

3. మొదట నాత్మవివేకమందండీ – విజ్ఞానధనులై
పిదప విత్తార్జనము సేయండీ –
విదితముగ నేనరసి తెలిపిన – దిది అపక్రమముగ నొనర్చిన
మొదలు సెడు నట్లేయొనర్చిన – పదిలమగు తుదిపదము చిక్కును ॥పర॥

4. హరిహరీ హరియనుచు నరవండీ – నరులారమీరు –
హరిహరీ హరియనుచు నెగురండీ –
కరము లెత్తుగనెత్తి యుచ్చైస్స్వరముతో నరహరిని బాడిన
అరుదుగా వైకుంఠదుర్గము – బిరబిరన్ పరుగులిడివచ్చును ॥పర॥

5. రోగమున తపియింపజేయండీ – మీ శరీరాత్మల
భోగరసమున దడపబోకండీ –
వేగకుండిన వడ్లగింజలు – విత్తకున్నను మొలకలెత్తును
వేగియుండిన వడ్లగింజలు విత్తినన్ మొలకలెత్తదు. —కృష్ణమాచార్యులు.

ధ్యానమునకు కూర్చొనుటకు ముందు

స్వామి అశోకానంద

ధ్యానముద్వారా ఎవరైనను ఆధ్యాత్మిక మార్గములో అత్యున్నత స్థితిని చేరగలరని నా నమ్మకము. ధ్యానమనగా భగవంతుని గూర్చిన నిరంతరమైన ఆలోచన. ఆధ్యాత్మిక మార్గమందు ప్రవేశమున్నను లేకున్నను ప్రప్రథమమున భగవంతుని గూర్చిన ఆలోచనలతో నున్నను లేకున్నను, ప్రాపంచిక సంబాధముల ఆలోచనలతో అల్లకల్లోలముగా నున్నను, మనస్సనొక విధమైన "ఎఱువు"చే క్రమక్రమముగా నింపుటవలన తుట్టకునకు కోరిన మార్పు సంభవించియే తీరును.

ఈ సత్యమునే శ్రీరామకృష్ణులు నొక్కి చెప్పెడివారు. ఈ విషయమును గురించి ఆయన బోధలలోని ఒక విషయమును గ్రహించుటకు నాకు చాలకాలము పట్టెను. అది అవగాహన అయిన మీదట నాకు దానివలన చాల మనోధైర్యమును, భావి ఉన్నతియందు నమ్మకయు కలిగెను. మనస్సు ఒక బట్టవంటిదనియు, ఏ రంగులో దానిని ముంచిన, ఆ రంగును గ్రహించుననియు ఆయన తరచు పలుకుచుండెడివాడు. దేవునిరంగు గ్రహించుటకు మనస్సుపూర్తిగా పరిశుద్ధముకావలెనని మొదట నేను అనుకొనుచుండెడివాడను. కాని శ్రీరామకృష్ణుల ఉపమానమునుగూర్చి తీవ్రముగా ఆలోచించిన కొలది, వేరొక విధముగా దానిని అర్థముచేసికొనుట మొదలిడితిని. చాకలివానికి వేసిన బట్టతో మనస్సును పోల్చుటవలన ఆయన సామాన్య మానవుని మనస్సును ఉపమానముగా తీసికొనెను. ఇది ఎప్పుడును ప్రాపంచిక వాసనలతోను విరుద్ధములగు ప్రాపంచిక కోరికలతోను నిండి భగవంతుని గురించిన ఆలోచనయే లేకయుండును. ఇట్టి మామూలు మనస్సుకూడ భగవంతుని గురించిన ఆలోచనలో ముంచిన మొదల అది దాని రంగునే గ్రహించునని ఆయన యుద్దేశ్యమైనట్లు నేను గ్రహించితిని.

ఈ పరమార్థ సత్యము మిక్కిలి ఉత్సాహమిచ్చునది. సాధకులకు చాల ఉపయోగమైనది. కాని దీనిని సాధకులు తరచు మరతురనుట శోచనీయము. ఒకానొకప్పుడు ఒక వ్యక్తి శ్రీరామకృష్ణులకడకేగి "అయ్యా నా మనస్సు స్వాధీనములోనికి వచ్చుటలేదు. ఎందులకో నాకు తెలియకున్నది" అనెను. పరమహంస ఆశ్చర్యముతో "అభ్యాస యోగమేల మీరు చేయరు?" అని ప్రశ్నించెను. మనస్సు ఇతర విషయములపై పోయినప్పుడెల్లను ప్రయత్నపూర్వకముగా దానిని భగవంతుని గురించి చింతింపచేయుటయే అభ్యాసయోగము. ఈ అభ్యాసమే భగవద్గీతయందు సాధకులకు చెప్పబడినది. ప్రప్రథమమున మనస్సు పూర్వాభ్యాసమువలన ఇతర విషయములనుగూర్చి, చింతించిన చింతించుగాక, ఏమిపోయినది. మరల తిరిగి దేవుని గూర్చి చింతించుట ముఖ్యావసరము. ఇది జ్ఞాపకమున్నచో సగము యుద్ధము నెగ్గినట్లే. కాని దురదృష్టమువల్ల మనమీ విషయమును గుర్తుంచుకొనము. ఇతర విషయములు గురించి చింతించుటలో మనమీ పరమార్థలక్ష్యమును మరతుము. పరిస్థితులిట్లుండ, ధ్యానము గూర్చియు, చిత్త ఏకాగ్రమును గూర్చియు కొన్ని విషయములనిక్కడ చర్చించుట లాభదాయకమగును.

ధ్యానమునకు యోగ్యమగు మనస్సెట్లుండును? అది ప్రశాంతత అని మీకందరకు తెలుసుననుకొనెదను. బలాత్కారమువల్ల తెచ్చుకొన్న ప్రశాంతత కాదది. ప్రాపంచిక విషయములపైనుండు బలవత్తర కోరికలు

అణగిన మీదట ఇట్టి ప్రశాంతత ఏర్పడును. మన మనస్సును కల్లోలపరచు భావములు బయటనుంచి వచ్చినను లోపలనుండి వచ్చినను మనస్సులో దాగియుండు ప్రబలకోరికలనుండియే పుట్టును. మనమెప్పుడును కొన్ని లక్ష్యములను సాధించుటకు చింతించుచుందుము. తీవ్రముగా యత్నించినను తరచు మనము విఫలుల మగుచుందుము. దీనివలన మనస్సు మరింత చీకాకుపడును. ఒకవేళ జయించినను తరచు వింత ఫలితములుత్పన్నమగును. ఒకప్పుడు మనము అనుభవించుచుండగనే, సుఖమునిచ్చు పదార్థములు తమంత తామే జారిపోయి మనలను మోసగించును. దీనివలన ఒక విధమగు ఆశాభంగము కలుగును. ఆశాభంగము కలుగనప్పటికి ఆ వస్తువులతో మనకు సన్నిహిత సంబంధమేర్పడును. ఇట్టి ఏ అనుభవము ఎప్పుడును ప్రబలముగ ఉండజాలదు కావున ఒక విధమగు అసంతృప్తి ఏర్పడును. ఈ ఫలితములన్నియు సంతోషముగా గాని విచారముగా గాని మనస్సునెప్పుడును కల్లోలముగనే నుంచును. దీనినిబట్టి తేలునదేమన మన మనస్సును భగవంతునిపై నిలువకుండ చేయునవి సుఖవస్తువులపై మనకుండు వాంఛయే. ప్రాపంచిక వస్తువులపై యుండు వ్యామోహము తగ్గి వాటి యందలి వాంఛలుడిగినప్పుడే మనస్సు ప్రశాంతత వహించగలదు.

ఈ తాత్కాలికపు ప్రశాంతతనే మనము ప్రత్యాహార ప్రారంభమని నుడువుదుము. ఈ స్థితియందు మనసు ఒకప్పుడు గందరగోళముగను, ఒకప్పుడు ప్రశాంతముగాను యుండును. ప్రాపంచిక సుఖవస్తువులను గురించి ఆలోచించినపుడు కల్లోలముగాను, లేనప్పుడు చాలవరకు ప్రశాంతముగాను నుండును. ఇది చాలా అనుకూలమైన స్థితి. మనస్సుయొక్క ప్రశాంతతకు

భంగము కలిగించు విషయవస్తువులు లేనప్పుడు కాని, వాటిని గురించి మనస్సు భావించనప్పుడు గాని, అది శాంతముగానే యున్నచో అట్టి స్థితి చాల కోరదగినదని భావించుము. ఏకాంతవాసమందు ఇచ్ఛ, ఒక విధమగు నిర్మలత్వము, ప్రశాంతత, ఇవి కోరదగిన మానసిక స్థితులు. ఇట్టిస్థితి యందే ధ్యానసాధన చేయుటకు వీలగును. ఈ స్థితిని ఎప్పుడును విడిచిపెట్టరాదు. మనస్సు తరచు పరిణమించు స్వభావముగలది. ఒకసారి సాధించిన మానసికస్థితి ఎంతమంచిదైనను నిలబడునని మాత్రము భావింపకుము. బయటనుండిగాని లోపలనుండిగాని మనలక్ష్యమునుండి మనలను లాగివేయునదేదో బయలుదేరవచ్చును. మరల మనస్సు పూర్వపు ప్రశాంత స్థితికి వచ్చుటకు ఐదు లేక పది సంవత్సరములు పట్టవచ్చును. ఎటన ఒకసారి గాలి వాన పట్టినయెడల సంక్షోభము చెందిన సముద్రము తిరిగి ప్రశాంతస్థితికి వచ్చుటకు కొంతకాలము పట్టునుగదా.

ఎన్నటికిని మనము సురక్షితముగా నుండజాలమని నా అభిప్రాయముగాదు. ఎట్టి పరిస్థితులందును నిర్భయముగానుండు మానసిక స్థితి కూడ కలదు. కాని ఇది చాల ఉన్నత స్థాయికి చెందినది. ఇట్టి చిత్త ఏకాగ్రతకు వచ్చినపిమ్మట మనుజుడు తన వెనుక వదలిన వంతెనలన్నిటిని దహించినాడన్నమాట. ఈ ప్రాపంచిక వస్తువులు ఎన్నడును అతనిచిత్తము నాకర్షింపలేని స్థాయికి అతడు వచ్చినాడన్నమాట. అతడు వెనుకవదలిన ప్రపంచ వస్తువులన్నియు అతని చిత్తమును తిరిగి ఆకర్షింపలేవు. అప్పుడప్పుడు చలించుచున్నను సాధారణముగా ప్రసన్నముగాను శాంతముగానుండు మానసికస్థితిని చేరినానుకొనినవాడు. ధ్యానములో జయము సాధింపవలెనన్న ఏమి చేయవలెను!

(1) తొలుత తన సాధనలో తాను అతి నియమబద్ధముగాను జాగ్రత్తగాను నుండుటకు అతడొక తీర్మానమును చేసికొనవలెను. పరిస్థితులేమైనను మన శారీరక అవసరములకు మనము తప్పక శ్రద్ధవహింతుము. అట్లే మన ధ్యానముపట్ల కూడ శ్రద్ధ వహింపవలెను.

ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములవలె ధ్యానము కూడ జీవితమందొక భాగమై సహజము కావలెను. ఏ పనియందైనను నిమగ్నమైయుండు నతడు "నాకు ఊపిరి పీల్చుటకు కూడ సావకాశము లేదు" అనును. కాని వాస్తవమున కతడు శ్వాస పీల్చుకొనుచునే యుండును. ధ్యానము పట్ల కూడ అట్టి శ్రద్ధనే చూపవలసి యుండును. మొట్టమొదట సాధనచేయుట అస్వాభావికముగా కనిపించినను నీ మనస్సులో ఈ నిర్ధారణ మాత్రము చేసికొనుము. "నేను తప్పక ధ్యానము చేసి తీరుదును."

శ్రీరామకృష్ణుడు, ముసల్మానుల ప్రార్థన విషయమై పాటించు కాల నియమమును మెచ్చుకొనిరి. ముసల్మానులు ఎట్టి పరిస్థితులలో ఎక్కడనున్నను ప్రార్థనకు సమయము వచ్చినపుడు, వారు కాలుసేతులను ముఖమును కడుగుకొని, అవసరమైనచో రోడ్డు వారను కాని, రైల్వే ప్లాట్‌ఫారం మీదగాని, తమ కంబళీనిపరచి నమాజు చేయుదురు. వారెన్నడును ఇట్లు చేయుటయందు అశ్రద్ధ వహించరు. టైమ్‌లేనట్టి విపరీతపరిస్థితులుకూడ అప్పుడప్పుడు సంభవింపవచ్చును కాని, "నాకు పను లెక్కువుగా నుండుటచే ధ్యానమునకు టైమ్ వినియోగించుట అసంభవమనియు సాయంకాలమగుసరికి నేనలసిపోవుదును కాన ధ్యానము చేయుట అసంభవము" అనిగాని చెప్పుట నిజముగా దాని నెగగొట్టుటకు చెప్పుమాటే.

తాను జీవితమంతయు వృథా కాలక్షేపమొనర్చిన ఒక వ్యక్తిని గురించిన పాట ఒకటి కలదు. తుదకతడిట్లు వాపోయెనట. "ఓ ప్రభూ! ప్రతి ప్రాపంచక విషయమునకు నాకు కాలముండెను కాని నిన్ను గురించి చింతించుటకు మాత్రము అది లేకపోయెను." మన మనస్సుయొక్క ఈ ప్రత్యేక పరిస్థితిని గమనింపుడు. ఏ యితర పనులకు నేనికైనను ఒక స్థలము ఒక కాలము గలదు. కాని ధ్యానాభ్యాసమునకు 15 నిమిషములైనను టైము లేదు. టైములేదనిగాని, శక్తిలేదనిగాని నీవన్నచో నేనది నమ్మగలనా? వెంటనే నేను ఇట్లు జవాబిత్తును. 'మిత్రమా! నీవు నిన్నే మోసగించుకొనుచున్నావు." చేయవలెనను తీవ్రేచ్ఛ ఎచటగలదో అచటనే మార్గము కూడ గలదు. కృతనిశ్చయుడవైనచో తప్పక ధ్యానమునకు టైము దొరకితీరును.

ఇచట నేనొక సూచన చేయుచున్నాను. సాధారణముగా ఈ సందర్భములందు తరచు నిరుత్సాహము కలుగవచ్చును. ఒకప్పుడు ధ్యానములో మనస్సు చాల త్వరగా ఏకాగ్రతచెంది ప్రశాంతముగా వర్తించును. కాని మరొకప్పుడది మనము చెప్పినట్లు వినుటమాని తిరుగుబాటు ఒనర్చును. నానావిధ ఆలోచనలతో అది కల్లోలమగును. ఇది ఎంతవరకు సాగునన తుదకు "నాకు ధ్యానము కుదురుట కష్టము, కాదు కాదు అసాధ్యము నేను ప్రయత్నించినను ఒక గట్టుకు చేరుటలేదు."

మీకిది చెప్పదలచుకున్నాను. "పరమార్థములో ఉత్తీర్ణుడగుటకు ప్రయత్నించు వ్యక్తులందరివలె నీవు కూడ ఇట్టి మానసిక స్థితులతో కుస్తీపట్టవలసి యుండును. ఇట్టి తలంపులవలన నిరుత్సాహము చెందకుము. కొందరిట్లు అను

కొందురు. "నికృష్టావస్థలోనున్న మనస్సుతో నేను భగవంతునెట్లు చేరగలను?" నీకు చలి ఎక్కువగా నున్నదనుకొనుము. అప్పుడు నీవు చలి తగ్గినమీదట, నిప్పువద్దకు పోయెదను-అందువా, లేదా చలిగానున్నది కనుక మొట్ట మొదట నిప్పువద్దకుపోయి వెచ్చపడవలెనని సంకల్పింతువా? ఇయందు పరమార్థము లేనే లేదని అనుకొను సమయమే దేవుని గూర్చి చింతించుటకు మంచి సమయము.

మనస్సు, నిన్ను తప్పుదారుల పట్టింప నివ్వకుమ్ము. అనేక విధములుగా నీ మనస్సు నిన్ను మోసము చేయగలదు. ఒక్కొక్కప్పుడు అది తిన్నగా నిన్ను మోసగించును. ఒక్కొక్కప్పుడు మతముపేర నిన్ను తప్పుదారుల పట్టింపవచ్చును. నీ మానసికస్థితి నికృష్టమైనను నీ మనస్సులోని తలంపులు నీచమైనవయినను, దేవునిగూర్చి చింతింపుము. ఇంత మాత్రమున నష్టమేమియు లేదు, ప్రయత్నము చేయుటమాత్రము నీ వంతు. దుష్టాశ్వము తనను స్వారిచేయ నెక్కిన రౌతును క్రింద పడవేయుటకెంతో ప్రయత్నించును. కాని అతడు అన్ని పరిస్థితులయందుకూడ గుఱ్ఱముపై కూర్చొనకల్గినచో మెల్ల మెల్లగా గుఱ్ఱము శాంతించును. తనను నిజముగా స్వారిచేయగల రౌతే తనపై యెక్కెనని అది గ్రహించుకొని నెమ్మది వహించును. మనస్సుకూడ అట్లే ప్రవర్తించును. అది మొదట నిన్ను తప్పించుకొనుటకు యత్నించును. కాని అన్ని పరిస్థితులయందును నీవు దానిని వదలకయున్నచో విధిలేక అది నీకు లొంగవలసివచ్చును. ఇది మనస్సుయొక్క రహస్యము. కావున అదెట్లున్నది నీకు అక్కరలేదు. దానిపై స్వారిచేయుటకు నిశ్చయించుకొనుము. ఈ నిశ్చయ బలమే ఏకాగ్రతగాను, నీకు జయము సిద్ధించును.

(2) ధ్యానముచేయుటకొరకు నియమిత కాలము అత్యవసరము. నా అభిప్రాయములో ఒక వ్యక్తి దినమునకు కనిసం రెండు సారులయినను ధ్యానము చేయవలెను. రెండు సార్లు ధ్యానము చేయలేనిచో ఉదయమునకాని, సాయంకాలముకాని, కనీసము దినమునకు ఒకసారైనను ధ్యానములో గూర్చుండవలెను.

హిందూదేశమందు సాధారణముగా ధ్యానమునకు నాలుగు కాలములు మంచివని తలంతురు. ప్రాతఃకాలమందు సూర్యోదయమునకు ఒక గంటముందుగా, ఇంకనూ చీకటిగానే యున్నప్పుడు, ధ్యానమునకు మంచి సమయము. దీన్నిగురించి తరువాత విపులంగా చర్చింతము. మధ్యాహ్నము (రెండు ఝాముల వేళ) ధ్యానమునకు మంచిసమయముగా భావించబడను. నగరములందు. దీనివలన ఏదైనను విశేష లాభముండునో లేదో కాని పల్లెలందు మాత్రము, ముఖ్యముగా ఉష్ణదేశములందు ఆ సమయమున నిశ్శబ్దముగా యుండి, ప్రకృతి యంతెయు కదలక మెదలక నిదురించునట్లే యుండును. ఉష్ణాధిక్యతవలన పక్షులుగూడ నిశ్శబ్దముగా చెట్ల ఆకులసందున దాగి యుండును. ప్రజలందరును నిశ్శబ్దముగా నుండు వేళ. చాలమంది విశ్రాంతి తీసుకొను సమయము. కనుకనే కాబోలు ఆధ్యాత్మిక మార్గమందు సాగిపోయే సాధకులు ఈ సమయమును ధ్యానమునకే వినియోగింతురు. మా దేశమందు నేనిది ప్రత్యేకముగా గమనించితిని; ఆ సమయమందు మాత్రము అంతటను నిశ్శబ్దము ఆవరించియుండును.

ధ్యానమునకు ముఖ్యమగు మూడవ కాలము,-- సాయంకాల సంధ్యాసమయం. ఈ

దేశమందైతే, (అమెరికా) ఈ సమయమున ధ్యానముచేయుట కష్టసాధ్యమే. కారణమేమన ఇది యిక్కడ భోజనముచేయు సమయము. అయినను సాయంకాలము ధ్యానము చేయుటకు చాల యోగ్యమగు సమయము. సాధ్యమైనయెడల భోజనమునకు ముందుగా ధ్యానింపుడు, కాని ఎప్పుడును భోజనానంతరము ధ్యానము చేయకుడు. దీనివలన మీ జీర్ణమునకు భంగముకలిగి ఆరోగ్యము చెడవచ్చును.

ధ్యానమునకు నాలుగవకాలము అర్ధరాత్రి. ప్రపంచమునందీభాగములో అర్ధరాత్రికూడ నిశ్శబ్దముగా నుండదు. అయినను ఒక విధమగు ప్రశాంతత ఉండునని నా అభిప్రాయము. ఏ ప్రాంతములందు ఈ సమయమునందు నిశ్శబ్దముగా నుండునో అట్టి ప్రదేశములు ధ్యానమునకు మిక్కిలి అనుకూలముగా నుండును. నిజమునకు అర్ధరాత్రి ధ్యానమునకు అనుకూల సమయమని పెక్కండ్ర అభిప్రాయము.

రాత్రి నిద్రానంతరము ప్రాతఃకాలమున మనస్సు నిర్మలముగాను నిశ్శబ్దముగా నుండుటచే ఆ సమయము ధ్యానమునకు చాలమందికి మిక్కిలి ఉపయోగకరమై యుండును. గత దివసమందలి తలపులు, సంకల్పములు అన్నియు రాత్రి నిద్రయందు నశించి, వ్రాత వ్రాసిన పలకను పిల్లవాడు తుడిచిపెట్టినట్లు మనస్సు స్వచ్ఛముగాను, ప్రశాంతముగాను ఉండును. ప్రొద్దున జనులందరును నిద్రావస్థయందేయుందురు. కాన అప్పుడు కొంత ప్రశాంతముగానేయుండును. కావున మనస్సునుఅప్పుడు నిశ్చలముచేయుట సులభముగ నేసాధ్యమగును. ఇంకొకలాభమిందు గలదు. సూర్యోదయము కాకముందు ధ్యానము చేయుటవలన మనస్సునకు ఒక విధమగు ఆధ్యాత్మిక ప్రవృత్తి నిచ్చి మార్గము చూపినవారమగుదుము. దినము గడచినకొలది కొంత ఆధ్యాత్మిక బలమును ఉత్సాహమును తగ్గినను, ప్రాతఃకాలమందలి ధ్యానము చాల గంటలవరకు మన మనస్సును బలముగానుంచి దినములో చాల భాగము మనలను కాపాడుచుండును.

ఇచట ఒక విషయము చెప్పవలెను. కొందరికి ప్రాతఃకాలముకంటె సాయంకాలమే ధ్యానమునకు అనుకూలింపవచ్చును. దినము వృద్ధి పొందినకొలది మెల్లమెల్లగా మేల్కొను వారు కొందరు గలరు. ప్రొద్దున వారు ఇంకను నిద్దురలో మునిగి సగముమాత్రమే మేల్కొని, దినము గడచినకొలది పూర్తిగా మేల్కొని సాయంకాలము చురుకు కలిగి ఏ పనియైనను సునాయాసముగా చేయగలుగు మనస్సులు కలిగియుందురు. అట్టివారు సాయంకాలమందుగాని, రాత్రిగాని ధ్యానించుట లాభదాయకముగా నుండునని భావింతును.

ఈ చెప్పిన కాలములేవి మీకు అనుకూలించునో మీరే ఎన్నుకొనవలెను. కాని ఒకసారి కాలనిర్ణయమునకు వచ్చిన తరువాత, ఆ విషయమందు మాత్రము పట్టుదల కలిగి, ఎట్టి పరిస్థితులలలోను దానికే అంటిపెట్టుకొని యుండవలెను. ధ్యానముపట్ల నియమిత కాలమత్యావసరము. కారణమేమన మనస్సు అభ్యాసమునుబట్టి పనులు చేయును. ఒకేవిధముగా ఒక విషయమును గూర్చి చాల దినములు వరుసగా చింతించుటవలన మనస్సు ఇతర దినములందుకూడ అదే సమయమునకు, అదే తలంపులు కలిగియుండును. మనము భగవంతుని గూర్చి ఏదైన ఒక గంటలో ఆలోచింప మొదలిడి బహుదినములు అట్లు ఒనర్చినచో తరువాత కాలమందుకూడ అదే సమయమునకు అదే విధముగా అప్రయత్నముగనే మనస్సు

చింతింప ప్రారంభించును. క్రమసాధనవలన పొందు ఈ విధమగు లాభము అంత చులకన చేయవలసినదికాదు.

(3) ధ్యానము చేయుటకు ఒక నియమిత కాల మెట్లు అవసరమో అట్లే ఒక నియమిత స్థలముకూడ నుండవలెను. ఇదియే దేవాలయములయొక్కయు, చర్చిలయొక్కయు లాభదాయకమగు ముఖ్య ఉపయోగము. అట్టి ప్రదేశములను దేవునిగూర్చి చింతించుటకే ఉపయోగింతుము కాన ఆ ప్రదేశమున వాతావరణమంతయు అట్టి తలపులతోనే దట్టముగా నిండి పవిత్రమగును. అక్కడ వెళ్ళినంత మాత్రమున మనము వునీతులమై యున్నత స్థాయికి చేరుదుము.

దేవలములందును, చర్చిలలోను ఉండునట్టి వాతావరణమును మనముండు గదిలోకూడ ఒకమూల సృష్టించుకొనవచ్చును. ఏలయన ఏ చోట ప్రబలమగు ఆలోచన నిరంతరము సాగుచుండునో, ఆ చోట ఆ భావముచే ద్యోతకమగు గుణములే ప్రకటమగును. అందువలన ఏ నిర్ణీతస్థలమందు నీవు ధ్యానమొనర్తువో అట్టి స్థానము అధ్యాత్మిక శక్తివలన సంపూర్ణముగా నిండియుండును. కావున ఆ స్థలమునకు మనము పోగానే ఆ శక్తి మనపై ప్రభావము కలిగి ధ్యానము చేయవలెనను ఇచ్ఛ మనయందు జనించును. మనస్సు మంత్రముగ్ధమైనట్లు ప్రశాంతమై మనపై యొకవింత ప్రభావమేర్పడును. ఇది యెంత లాభదాయకము!

(4) మన మనస్సులో దాగియున్న కామక్రోధలోభాది అరిషడ్వర్గములయొక్క బలమును అంచనావేసి చూచినచో యిప్పుడు నేను ఉదహరించిన మార్గములన్నియు చాల బలహీనమైనవిగా తోచవచ్చును. దీనిని నేను ఒప్పుకొందును. మనలో ఎంత గొప్పవారైననూ మనస్సులోని ప్రబల శత్రువులను జయించినారనుట అసంభవము. అందుచేతనే మనస్సులో "దాగియున్న" అని నేనంటిని. భగవంతుని పాదపద్మములను స్పృశించువరకు ఎవ్వరును ఈ అరిషడ్వర్గములను పూర్తిగా జయించుట అసాధ్యము.

చలికాలమందు మనము తోటలోని కలుపంతయు తీసివేచి, భూమినంతను అనవసరపు మొక్కలు లేకుండ చేతుము. కాని వసంతమందు ప్రథమమున వర్షాగమము కాగానే భూమిలో దాగియున్న చిన్న చిన్న విత్తనము లన్నియు మొక్కలై భూమి ఉపరితలమంతయు ఆక్రమించునట్లు మన మనస్సులో దాగియుండు చిన్న చిన్న సంకల్పములును, కామవాసనలును సమయము వచ్చినపుడు ప్రబలముగా అంకురించుటకు అవకాశము కనిపెట్టియుండును. కావున మనము చాలా జాగ్రత్తగా నుండవలెను ఈ తప్పు భావములన్నియు మన మనస్సులో దాగియున్నవనియు, వాటిని అణచిపెట్టి యుంచనిచో త్వరలోనే అవి మన మనస్సునంతయు ఆక్రమించుననియు మన మెరుంగవలెను.

మన భావోద్రేకములను, కామవాసనలును జయించుటకేమి చేయవలయును? ఒకప్పుడవి, తిన్నగా ఎదిరించి యుద్ధముచేయుటవలన జయింపబడవచ్చును. కాని సాధారణముగా ఒకవైపునుండి వాటితో యుద్ధము చేయుటయే మేలు. మనస్సును తిన్నగా ఎదుర్కొని దానిని జయించుటకు యత్నించుటవలన తరచు మేలు కన్న కీడు ఎక్కువరావచ్చును. ఏలయన దానివలన మనస్సు ఎక్కువగా చిక్కులలో పడవచ్చును. మనస్సుయొక్క ఏ స్థితిని మనము జయింపదలతుమో ఆ స్థితిపై ఎక్కువ కాలము దానినుంచుట మంచిదికాదు. మానసిక తత్వ

శాస్త్రము ప్రకారము మనస్సు దేని విషయమై ఎక్కువ చింతించుచుండునో ఆ స్థితియే ప్రబలమగును.

దారిప్రక్కన ఒక చెట్టుక్రింద కూర్చొని ధ్యానము చేయు ఒక సాధువు కథ ఇందుకు ఉదాహరణముగా చెప్పవచ్చును. దుర్వృత్తి యందున్న ఒక కాంత ఆ బాట ప్రక్కనుండి తరచుపోవుచుండ ఆయన ఆమెకు సలహా ఇచ్చుచుండెను. ఆమె పాప వృత్తిలోనున్నదనియు, ఎంత శీఘ్రముగా దానిని వదలినచో ఆమెకును, ఇతరులకును కూడ అంతమంచిదనియు ఆయన నుడువుచుండెను. లేనిచో మరణానంతరమున పెక్కు యిక్కట్లకు పాలగుదువని ఆయన బెదరించుచుండెను. ఆ వనితను చూచినప్పుడెల్ల, ఆ సాధువామెను ఇట్లు మందలించుచుండెడివాడు. కాలక్రమమున వారిరువురు మరణించిరి. జీవులను కొనిపోవుటకు యమదూతలు వచ్చిరి. పుణ్యజీవులను స్వర్గమునకు గొనిపోవుటకు తేజోమయుడగు దేవదూత బంగారు రథమును తీసికొనివచ్చుననియు, పాపులైన జీవులను గొనిపోవుటకు వచ్చు యమదూతలు నల్లగానుందురనియు ప్రతీతి. యమదూత సాధువును నరకమునకు గొనిపోవుటకై వచ్చెననియు, తేజోమయుడగు దేవదూత వ్యభిచారిణియగు వనిత జీవిని స్వర్గమునకు కొనిపోవుటకు వచ్చెననియు కథ.

ఆశ్చర్యముతో సాధువు యిట్లనెను. ''ఏదో తప్పు జరిగియుండును'' దానికి దూత యిట్లనెను. ''లేదు. తప్పేమియూ జరగలేదు. అంతయు సరిగనేయున్నది.'' అప్పుడు ఆ సన్యాసి ఆ దూతనిట్లు ప్రశ్నించెను. ''అదెట్లుపొసగును'' అప్పుడా దూత యిట్లు సమాధానమిచ్చెను. ''మీరు సర్వసంగసన్యాస మొనర్చినను, సదా ఆ వ్యభిచారిణియొక్క చేష్టలను నడవడిని గూర్చియే ఆలోచించుచుంటిరి. మానసికముగ మీరెల్లప్పుడును దుర్మార్గమును గురించియే చింతించుచుంటిరి కదా! అట్లుగాక ఆ స్త్రీ భగవంతుని యెల్లప్పుడునూ యిట్లు ప్రార్థించెడిది. 'దేవా నన్ను రక్షింపుము నేను అబలను, ఏమియూ చేయలేనిదానను.' ఆమె మనస్సెల్లప్పుడునూ, దేవునిగురించి చింతించుచునే యుండెనుగదా? నీకన్నా ఆమె మేలవునా కాదా?'' ఆ సాధువు జవాబివ్వలేకపోయెను.

ఇది ఒక మిక్కిలి అరుదగు ఉదాహరణ గావచ్చును కాని చాల ముఖ్యమగు మానసిక తత్త్వమును ప్రకటము చేయుచున్నది. మనస్సు యెట్లు పనిచేయునో దానిని గూర్చిన రహస్యమును ఇది వెలిబుచ్చును. మనస్సును, కోరదగని, ఒక దుష్టగుణముపై తరచు నీవాలోచింప నిచ్చినచో, అది మొదట నుండు సంకల్పముకంటె చాలరెట్లు ప్రబలమగు సంకల్పమును పుట్టింపగలదు. ఈ దుర్గుణమును తరచు మనస్సునందు గుర్తుంచుటచే అనగా తరచు దానిని గురించియే ఆలోచించుటచే తుదకది ప్రబలమగు సంస్కారముగా నేర్పడవచ్చును.

ముందు నీ మనస్సును పాప విషయమును గూర్చి చింతించుటనుండి మరలించి మరొక దోషరహితమును, సంతోషదాయకమునగు విషయముపై ఆలోచించుట మొదలిడుము. ఇదే మనస్సును నిగ్రహించుపద్ధతి. దానిననచి పెట్టక క్రమ క్రమముగా ఉన్నతస్థాయికి తెచ్చునది అగును. కోరదగని ప్రమాదకరమగు దుష్టాలోచనలనుండి క్రమ క్రమముగా మనస్సును మరలించి కోరదగిన సదాలోచనలపై అది నిల్చునట్లు ఈ అభ్యాసము చేయగలదు.

ప్రస్తుతము నీయందు, నిర్మూలింప అశక్యమని తోచు ఒక ప్రబల దుర్గుణముండినచో దానికి కారణమిది. దీర్ఘకాలము దానినిగురించి

తీవ్రముగా నీవాలోచించి, ఆ కార్యములనే చేయుచు దానికి తగినంత బలము సమకూర్చినావన్నమాట. దానికి బలమునిచ్చు ఆధారమును తీసివేసినచో అది కాలక్రమమున దుర్బలమగుటయే కాక పోషణ ద్రవ్యములు లేనందున తుదకు నశింపగలదు. ఇది అంత సులువు పద్ధతి అని చెప్పుటలేదు, కాని అభ్యాసబలమువలన ఇది యొక స్వభావముగా మారి ఆధ్యాత్మికోన్నతిని పడయగలవు. ఇది తప్పక ఆధ్యాత్మిక మార్గమునందు క్రమోన్నతిపొందు సాధనా పద్ధతి. కొంతకాలము కోరదగని నీదురాలోచనలను ఉపవసింపచేయుటచే, కొంత కాలమునకు వాటిలో చాలవరకు నశించినను, కొన్ని మాత్రమింకను మిగిలియున్నట్లు నీవు కనుగొందువు కాని వాటియెడ మిక్కిలి జాగరూకత అంత మంచిదికాదు. అవి అట్లేయుండనిమ్ము. అవిమాత్రము బలమును సమకూర్చుకొనకుండిన చాలు. వాటినొకమూల జాగ్రత్తగా కనిపెట్టి వృద్ధిపొందకుండ చూచిన చాలును. కాలాంతరమున వాటియంత అవియే నశించును.

(5) మనస్సు తనలో తాను పెనుగులాడుకొనుటకును, కలత చెందుటకును, దుర్జన సాంగత్యము ఒక ప్రబలకారణము. వారి సహవాసము వలన మనపై ఎట్టి పరిణామము కలుగనిచో మన మందరితోను కలిసి మెలసి యుండవచ్చును. కాని ఇది ఎప్పుడును సాధ్యము కాదు. అట్టి వ్యక్తిని నేనింతవరకును చూడలేదు. కాని పరమార్థజీవితమునందు మంచివారిని కలియుట వారితో సహవాసముచేయుట అత్యవసరము.

దుష్టులతో సహవాసమొనర్చినచో, చెడ్డ విషయములలో తరచు పరిచయము కలిగి, నీవు విగ్రహింపదలచిన తలపునులన్ను నీ స్వాధీనమందెన్నడును నుంచుకొనజాలవు. అవి నీ వెఱుగకయే వృద్ధిపొంది బలవత్తరమై నిన్ను ఒకనాడు జయించగలుగును.

(6) ఆధ్యాత్మిక మార్గమున ఉన్నతస్థాయికి పోవలెనన్న కొంత ఇంద్రియ నిగ్రహము అవసరము. మీలో కొందరు ధ్యానము చేయుటకు తీరుబడి లేక "మేమది రాబోయే జన్మకు వాయిదా వేసితిమి" అనికాని, "కొన్ని సంవత్సరములయినాక దాని నభ్యసింతుము" అనికాని అనవచ్చును. చాలమంది యౌవనమందు జీవిత సుఖానుభవము పొందవలెననియు వృద్ధాప్యమే మతవిషయముల గురించి ఆలోచించు సమయమనియు వచించుచుందురు. మరికొందరు జీవితమందలి అనుభవములు, దుఃఖమయములైనప్పుడు దేవాలయమునకు, చర్చికి పోవుట మొదలిడుదురు. వారి ముఖములపై వారి జీవితానుభవములు తాండవించుచుండును. వారందరూ మతము చెప్పినట్లు నడచుకొనుచున్నామనుకొందురు. అది మతము కాదు, మతమగుట కూడ అసంభవమే.

అట్టియెడ, మనము భగవంతునికేమి కొనిపోదుము? దేవునికి కుళ్ళిన పళ్ళనుగాని, చీకిపట్టిన పూలనుగాని అర్పింపముగదా. శుభ్రముగా నిర్మలముగానుండు పదార్థములనే దేవునకు తగినవిగా మన మర్పింతుము. అదే విధముగా మనలోనుండు ఉత్తమ పదార్థమునే ఆయన కర్పింపనగును. నిర్మలమును, స్వచ్ఛమును అగు మనస్సే ఆయనకు మిక్కిలి సంతోషమును కలిగించు సమర్పణ. మతము అనునది వృద్ధులకే కాని యువకులకు కాదనుకొనుట గొప్ప తప్పు. చిన్నతనముననే పరమార్థ మార్గమున నెలవుట మంచిది. ఏలయన ఆసమయమున మనస్సు నిర్మలముగాను, నిశ్చింతగాను నుండును. అందుచే పరమార్థజీవితమును చిన్నతనముననే

ప్రారంభించి ఇంతవరకు చెప్పబడిన సాధనలను చక్కగా అనుష్ఠించినచో మనస్సును నిర్మల ముగా యుంచుట సాధ్యమగును. ఎట్టి పరిస్థితుల యందును మనస్సు ప్రాపంచిక పరిస్థితులవలన కలుషితము కాకూడదు. ఇహముకాని పరము కాని సాధించుటకు యావనమే తగుకాలము కావున దానిని సద్వినియోగ మొనర్చవలెను.

శ్రీరామకృష్ణులు ఒకప్పుడొక కళాశాల విద్యార్థితో యిట్లనెను ''ఇటుకలు చేయువాడు, ఇటుకలు గట్టిపడకమునుపే వాటిపై తన ముద్రను వేయును. ఎండలో ఎండి బట్టిలో కాల్చబడిన తరువాత ఆ ముద్ర శాశ్వత ముగా నిలిచిపోవును. అట్లే నీ మనస్సు మృదువుగా నుండు చిన్నతనమందే భగవంతుని ముద్ర దానిపై పడెనేని, అది శాశ్వతముగా చెడిపోక నిలిచిపోవును.

(7) ధ్యానము చేయుటకుముందు, కొంత సేపు, ప్రశాంతముగా మనస్సునుంచుటకు ప్రయత్నించి, ప్రపంచములో మనకెట్టి సంబంధమును లేనట్లుండవలెను. భర్తగాను, భార్యగాను, తల్లివలెను, తండ్రివలెను, కుమారునివలెను లేక కుమార్తెవలెను, ప్రాపంచిక సంబంధములనుబట్టి నీ కనేక పనులను నిర్వహింపవలసిన బాధ్యత లుండవచ్చును. వేయి పనులయందు నీ బాధ్యత, ప్రసక్తి యుండవచ్చును. భగవంతుని ధ్యానము చేయునపుడు (సమీపించునపుడు) నీ వేమి చేయవలెనో ఎరుగుదువా? ప్రపంచము ఎప్పుడును లేనట్లు, నీకు భార్య భర్త మొదలగు సంబంధము లేమియు ఎప్పుడును లేనట్లును, దేవునితో ఒక్కనితోనే సంబంధము పెట్టుకొనవలెను. ధ్యానము చేయునపుడు ఈ భావమే సరియగునది. ధ్యానించునపుడెల్ల నీవనంత కాలమందున్నావని భావించుకొనుము. ధ్యానమందెవరు జయింపగలరన, ధ్యానమందు ఎవరు నిస్సంగులై యుందురో వారు. అంటే ఏమో నీకు తెలియునా? అనంత కాలమది ఎట్లుండునో కొంచె మూహించుము. అది కాలాతీతమైనది. అందుచేతనే దృశ్యముల కన్నిటికి అతీతమైనది. ఆ స్థితియందు పరస్పర సంబంధముగల ఈ వస్తువులేవియు లేనివని చెప్పవచ్చును. సర్వకాలములయందుండు దేవుని గురించి ధ్యానించునపుడు, తాత్కాలికముగా మనము అన్ని సంబంధములనుండి దూరీకృతము అగుచున్నామన్నమాట. ''నాకు శరీరముగాని మనస్సుగాని లేవు'' అని అనుకొనుము. దేశము, కాలము లేకుండ మాయ మయిపోయినవి, జగత్తంతయు అదృశ్యమైనది. దేవుడొక్కడే యున్నాడు అప్పుడు మాత్రమే మనస్సునకు దేవుని దివ్యసన్నిధిని అంతటను అనుభవించు సూక్ష్మ ప్రసక్తి కలుగును. కావున ధ్యానమునకై నిర్ణీతమైన గది ప్రవేశించుటకుముందు పరస్పర సంబంధముగల ప్రపంచవస్తువుల నన్నింటిని నీవు బయటనే వదలవలెను.

మన మఠములందు చాల నియమబద్ధముగా నుండు సన్న్యాసులు, ఎవరినైనను ఎంతటి గొప్ప వారినైనను తమ గృహవిషయముల గురించిగాని (భార్యాపుత్రాదులను గురించి) ప్రాపంచిక విషయముల గురించిగాని ముచ్చటింప నంగీకరించరు. ప్రతివారును వారి కర్తవ్యముల నొనర్చుటయందు వీరికి అయిష్టతలేదు కాని మనస్సు ఆధ్యాత్మిక మార్గమున ఉన్నత స్థాయికి పోవలెనన్నచో, అది దేశకాలములను అతిక్రమించిన భగవంతుని స్వభావమున పాల్గొనవలెను. దినమందేదైనను ఒక సమయమున, నీవు ప్రపంచముతో ఎట్టి సంబంధమును లేకుంతనుండవలెను. ఏలయిన అది నీ నిజ స్వభావము. ప్రపంచములోని వ్యక్తులతో

సంబంధమున్నట్లు వ్యవహారమునందు నీకు కనిపించినను, ఈ సంబంధములన్నియు, అశాశ్వతములే అని నీకు తెలియును. నీ నిజస్వభావము ఎవరితోనూ ఏ వస్తువుతోను సంబంధము లేనిది. ఇట్టి స్థితిలోనె నీవు ధ్యాన మభ్యసింపవలెను.

(8) పైన ఉపహరింపబడిన ప్రక్రియలను చక్కగా అనుష్ఠించుటవలన, ఆధ్యాత్మిక మార్గమున నిజమగు అభివృద్ధిని తగినంత సాధింపవచ్చును. కాని, ఇక్కడ ఒక విషయమును గురించి హెచ్చరిక చేయవలసియున్నది. ధ్యానము సహా పరమార్థ సాధనలన్నియూ, సత్యవిషయమై నీకుండు తహ తహానుబట్టి అందలి అభివృద్ధి ఆధారపడియుండును. నీకా తహ తహ, ఆసక్తి గలదా? ''మాకది లేదని'' మీరనవచ్చును. అప్పుడు ఇంక ధ్యానమువలన ఏమి లాభము పొందగలరు? కాని ఆ తీవ్రేచ్ఛనుపుట్టించుట అసంభవమా? దేనియందైనను నైపుణ్యము సంపాదించుటకు కాని, పాఠశాలలోనో, కళాశాలలోనో విజ్ఞానము అలవరుచుటయందు కాని, మరల మరల యత్నించుటవలననే జయమును సాధింతుము. మొట్టమొదట మనము పొందదలచుకొన్న స్థితి మనకు సహజముగాని, స్వాభావికముగాని కాదు. కాని ప్రయత్నబలమువలన దానిని సాధించినచో తరువాత మనలో అది ఒక భాగముగా మారును. ఇది అధ్యాత్మిక జీవితమందు ప్రాపంచిక జీవితమందు కంటెకూడ ఎక్కువ సత్యమైన విషయము. కనుక దానికనుగుణ్యముగా మనము యత్నింపవలెను. మున్ముందు మార్గమందలి ప్రతి విషయముకూడ కష్టసాధ్యముగనే కనుపించును. అప్పుడు నీ నిజమగు స్వభావమేమని నిన్ను నీవే ప్రశ్నించుకొందువా? ''నాకు మత సంబందమగు సంస్కారములు లేవేమో! నేను మత విషయములందభివృద్ధి పొందుట సాధ్యము కాదేమో?'' నేనుకూడా నా విషయమై ఇట్లే అనుకొన్న రోజులు గలవు. ఏదైనను ప్రతిబంధకము కలిగినప్పుడు, అది నాకు ప్రబలమగు అవరోధమనియు, దానిని జయించుట నాకు అసంభవమనియు, అనుకొనుచుండెడివాడను. అట్టి సమయములందెల్లప్పుడునూ, నేను శరీరమును, మనస్సునూ కాననియునూ, వాస్తవముగ నేను ఆత్మస్వరూపుడుననియు, నా ఆత్మను నేననుభవించుట నా జన్మ హక్కనియు భావించెడివాడను.

ధ్యానాభ్యాసములో గమ్యస్థానమును చేరుటకు తీవ్రేచ్ఛ, ప్రబలమగు విశ్వాసము అత్యవసరము. ఏలయన దైవప్రాప్తికి ప్రబలమగు కోరిక, దేవునియందు గాఢమగు విశ్వాసము లేనిచో ధ్యానమంతయు వృథాయగును. ఇట్టి అభ్యాసమంతయు హృదయపూర్వము కానిదియు, నమ్మిక లేనిదియు అగును. శ్రద్ధ లేని యెడల, చేయునదంతయు, లాంఛనప్రాయమై, ప్రయత్నము శీఘ్రముగనే వదలివేయబడును.

సగుణపరమాత్మయందు నీకు నమ్మిక కలదేని ఆయనను ప్రార్థింపుము. సగుణపరమాత్మ అనగా సాకారముతోనుండు దేవుడని నా అభిప్రాయము కాదు. జగత్తునంతను సృష్టించి, అంతటను వ్యాపించియుండు దేవుడు. మన తండ్రియు, తల్లియు, మిత్రుడును, ప్రభువును అయిన దేవుడు. మనము ప్రార్థించునపుడాయన అవశ్యము వినును. పిల్లలు తల్లితండ్రులను సమీపించునట్లు మనముకూడ దేవుని విశ్వాసముతో సమీపించవచ్చును. సగుణుడైన దేవుని నమ్ముటయు, ప్రేమించుటయు పూర్తిగా నున్నచో, అది ధ్యానమును చాల సులభముగా నొనరును. ఆయనను

గురించి ఎక్కువగాను, ఇంకను ఎక్కువగను చింతించుచుండుము. ఆయనకై కర్మలొనర్చుము. ఆధ్యాత్మిక మార్గములో విజయము సాధించుటకు, ప్రతి ఆలోచనయు, ప్రతిభావనయు, ప్రతి ఔన్స్ శక్తియు ఆయనకై వినియోగించుము.

(9) నీవు దానినెట్లు చేయుదువు? నీవు మాట్లాడునప్పుడు దేవునిగురించియే మాట్లాడుము. నీవు నడచునపుడు ఆయన ఆలయమునకు నడచునట్లే నడచిపొమ్ము. చేతులతో పని చేయునపుడు ఆయనకై చేయునట్లు భావింపుము. దేహము యొక్కయు, మనస్సుయొక్కయు, ప్రతిపనియూ కూడ ఏదో విధమున, ఆయనకు సంబంధించి యుండునట్లు భావించుకొనుము.

ఎల్లప్పుడను ధైర్యము అవలంభించుట వసరము. ఎప్పుడను ఈ విషయము జ్ఞప్తి యందుంచుకొనుము; ఈ జగత్తును సృష్టించిన దేవుడు ఎప్పుడును దాని వెనుకనే యున్నాడు. మనల నెప్పుడును, ఆయన ఉపవసింపచేయడు. మనకు నిజముగా సత్యవస్తువే కావలసినచో అసత్యమగు తప్పు పదార్థములన్నింటిని త్యజింప సంసిద్ధులమై యున్నచో, సరియగు మార్గమును అవలంభించుటలో మనకెన్నడును జంకుండదు. లక్ష్యమును తప్పక సాధింతుము.

నీ వృత్తి వ్యాపారములు ధార్మికమైనచో, అవి భగవంతునికి ప్రీతికరములుగా నీవు భావింపవచ్చును. నీవు ఇంటిపనులు చేయునపుడుగాని, బైటి వ్యవహారములు నిర్వహించునపుడుగాని, భగవద్ధ్యానమును ఎప్పుడును మానకుము. పగలంతయు నీ ఒనరించిన పనులను, నీ యజమానికై వ్యవహారదృష్ట్యా నిర్వహింపబడినను, దేవుని పనిగా భావించి ఆయన కర్పింపుము. ఇట్లు చేయుటవలన నీవు నీ భావములకు వేరే మార్గము చూపినవాడవు అగుదువు. అవును, అది పనులచేయుటయందు నైపుణ్యము. మొదటది విపరీతమని అనిపించవచ్చునుగాని, ఎట్లైనను దానిని నిర్వర్తింపుము. క్రమ క్రమముగా నీకు దానియందొక గంభీరమగు అర్థము గోచరింప ప్రారంభించును. నీవు మొదట అనుకొనిన అభ్యాసముగా, నీకు కనిపించుటమాని వేరు భావములందు స్ఫురించును. అవి చాల ప్రబలముగా ఫలవంతములై అమరును.

ఈ ప్రకారముగా ఇతరులకుగాని, మనకుగాని యేదైనను చేసికొనినపుడెల్ల భగవంతుని కొరకే చేయుచున్నాను అని అనుకొనుము. జీవితములో ప్రతి విషయమును అట్లు ఆధ్యాత్మికముగా మార్పు చేయగలము. కొందరు దేవుని బుద్ధిపూర్వకముగాను, ఇష్టముతోను, సేవించువారు కలరు. వారు ఎంత అదృష్టవంతులో! అందుకనే జనులు చాల ప్రయాసముతో బాహుళ్యమగు దేవతారాధన చేయుదురు. వారు పుష్పములను సంపాదించి దేవుని కర్పింతురు. అంతేకాదు వారు ధూపమునర్పించి దీపములను వెలిగింతురు. బహుశః ఈ అభ్యాసములు నీ కంత రుచింపవేమో! అట్లైనచో దినమందలి కాలము ఏ విధమున గడుపుదువు! చిన్న అహంను వివిధ కార్యములవల్ల సేవించుటచే నీ కాలమును, శక్తియు వృథాయగుచున్నవని నీవు గుర్తించుటలేదా? ఇట్టి భావన నుండియే దేవతాపూజ మున్నగు కర్మకాండ ఉత్పన్నమైనది. ఇట్టియుద్దేశము వలననే ప్రపంచమందలి దేశములన్నిటియందును, దేవునిపేర ఆలయములు గట్టి అందు పూజాధికములను నిర్వహించుచున్నారు.

అయినను అందరును కర్మకాండతోకూడిన యిట్టి విధానములను అభ్యసింపవలెనని నేననుటలేదు. ప్రతివారును వారి ఆధ్యాత్మి

తయారీనిబట్టి, ప్రభువు ఆరాధింపవలెను. కాని ఎదో ఒక విధమున నీవు నీ భావములను, భావోద్రేకములను క్రియా కలాపములను, భగవంతునిచేరకై వినియోగించుట అభ్యసింప వలెను. ఇట్లెంత ఎక్కువగా చేయుదువో అంత సన్నిహితముగా, ఆయనకు నీవుండగలవు ఇట్లు చేయగా చేయగా ధ్యానములో నీవితర విష యములన్నిటిని మరచి దేవునొక్కనే హృద యమందు చివరకు నిలుపుకొనగలవు.

(10) బహుశః జ్ఞాన విచారముచలన నీవు ఆధ్యాత్మికసత్యములనుగురించి నమ్మికను పొంది యుండవచ్చును. నీ ఎడల నీవు, ఈ సత్యము లను అనుభవించువరకు, వాటిని అనుభవించిన ఒక మహానుభావుని ప్రత్యక్షముగా కలిసి కొనుట గొప్ప యదృష్టమని నేను నొక్కి చెప్ప గలను. ఆధ్యాత్మిక సత్యములయొక్క యాథా ర్థ్యము (ఋజువు) వాద వివాదములందును, బుద్ధికుశలతతో గూడిన విచారణయందును, వేయేల, ఎట్టి బాహ్య ప్రదర్శనలయందునూ ఉండబోదు. ఈ సత్యములను అనుభవించిన ఒక వ్యక్తియొక్క మాటలయందు ఇవి గర్భిత ములై సాధకునియందు నమ్మిక కలిగించవలె ను. ఇతరులు దీనిని అంగీకరించిననూ, లేకున్న నూ, దీనిమీద తప్పక సాధకుడు ఆధారపడి యుండు బాహ్య ఋజువుగా నేను నమ్ముదును.

అట్టి ఆధ్యాత్మికోన్నతి కలిగిన వ్యక్తి. నా కిట్లు చెప్పెను. "పుత్రా. నీవు నిజముగా ఈ శరీరమును, మనస్సును కావు. ఆత్మయే నీ నిజ మగు స్వరూపము. నిజమగు నీవు నాశము లేని సర్వకాల సర్వావస్థలయందు ఆత్మయే. తాత్కాలికమగు వస్తువులతో నీకేమియు సంబంధము లేదు. నిజమగు నీ ఆత్మను కనుగొన యత్నింపుము. లోతుకు దిగుము." నేనుతప్పక ఆయన మాటలను అంగీకరించి, దాని ప్రకా రకే నడుచుకొనుటకు, సంసిద్ధుడను కావలసి

ఆయన యిట్లు మాట్లాడుచుండ ఆయన కంఠధ్వనిలో ఏదో నా హృదయములోనికి దిగి, నేను దానిని వ్యతిరేకించకుండ చేసెను. మీరందరును యే వ్యక్తి జిహ్వనుండి అట్టి దివ్యవాణి వెలువడునో, అట్టి వ్యక్తిని, కను గొందురని నేనెంతో ఆశించుచున్నాను. అప్పుడు మీరు దానిని సందేహించుటగాని, నిర్లక్ష్యముగా చూచుటగాని జరగదు. మీలో మీ నిజస్వభావము యొక్కయు, మీ గమ్య స్థానము యొక్కయు నమ్మిక వృద్ధియగును. కొంతకాలమువరకు పరాజయము మీయందు ఆశాభంగమును కలిగించవచ్చునుకాని తుట్ట తుదకు మీరిట్లందురు. "కానిమ్ము మరల ప్రయ త్నించి చూచెదము." అప్పుడు తప్పక మీరు జయింతురు.

ధ్యానముయొక్క తయారీకి ముమ్మందు ఏమి చేయవలెనో సంగ్రహముగా మీకు ఉదహరించితిని. ఇప్పుడు నే నుదహరించిన సాధనల నన్నిటిని, జాగ్రత్తగా అభ్యసించి నచో మీరు దేవునకు తప్పక సన్నిహితులు కాగలరు. ముగించుటకు పూర్వము ముఖ్యమగు కొన్ని సంగతులను యిట ఉదహరింపనిండు. నీవు చేయువలసిన పనులన్నిటిని చేయుము. కాని వాటి నన్నటిని ఈశ్వరార్పణము ఒనర్చుము. అప్పుడు నీ మనస్సు చాంచల్యము నొందదు. దేనితోనూ, ఎవరితోనూ, ఎట్టి సంబంధము లేకయుండుము. ఎల్లప్పుడును అన్నిచోట్లనూ ఉండు ఆత్మతో తాదాత్మ్యము నొందుము. అప్పుడు ధ్యానము సుసాధ్యమగును. నీ మనస్సు నెప్పుడును పరి పరి విధములు పోనివ్వకుము. ఏలయన అట్లు చేయనిచ్చిన ప్రాపంచిక భావ ములు మనసును క్రమ్ముకొనును. ఇది ఎప్పు డును జరుగకూడదు. నీవు ధ్యానములో

కూర్చుండుటకు ముందు నేను యిప్పుడు సూచించిన విషయముల గురించి చింతింపుము.

బాహ్య భావము లేవియూ, నీ మనస్సునందు చొరకుండినచో, అది ప్రశాంతముగా యుండును. అప్పుడు నీ హృదయమందిరమున భగవంతుని కాంతివంతమైన ముఖమున్ను నీవు చూడగలవు. దానిని ధ్యానించుకొలది, అది మరింత అందముగా కనిపించి దాని అనంత సౌందర్యమందు నీవు తుదకు మునిగిపోయి అంతయు మరతువు. నీవు తుదకు ఆయనయందే లీనమైపోవుదువు.

(అనువాదం: శిష్ట్లా సుబ్బారావు.)

స్వామి అద్భుతానంద

డి. వి. బ్రహ్మాజీ

“శ్రీ రామకృష్ణభగవానుని అద్భుత చర్యలన్నింటిలోను మహాద్భుతమయినది లాటూ జీవితచరిత్ర. అక్షరజ్ఞానం ఏ మాత్రమూ లేనప్పటికీ, కేవలం పరమహంస దివ్య సాహచర్యమాత్రం చేతనే, లాటూ మహోన్నతిమయిన ఆధ్యాత్మికశిఖరాన్ని అధిరోహించాడు.” అని అనేవారు స్వామి వివేకానంద. సన్యాసాశ్రమ స్వీకారానికి ముందు అద్భుతానందస్వామి లాటూ అనే పేరుతో పిలవబడేవారు. నిరక్షరాస్యత విషయంలో మన లాటూమహారాజ్ తమ గురుదేవుల కన్న ఒక ఆకు ఎక్కువే చదివారు. శ్రీ రామకృష్ణులకు చదవడం వ్రాయడం వచ్చును. కాని లాటూ విషయం చూస్తే ఈయన పూర్తిగా అక్షరజ్ఞాన శూన్యుడే. అధమం చదవటం, వ్రాయటం, లెక్కలు వేయటం ఎంతయినా అవసరమని భావించి శ్రీ రామకృష్ణులు ఒకసారి లాటూను కూర్చోబెట్టి వంగభాషలోని అక్షరక్రమాన్ని నేర్పడానికి స్వయంగా ప్రయత్నించారు. కాని లాటూకి ఆ అక్షరాలను సరిగా ఉచ్చరించడానికే వీలు కాలేదు. రెండు మూడు సార్లు ప్రయత్నించి గురుదేవులు తమ ప్రయత్నాన్ని మానుకొన్నారు. ఇంతటితో లాటూ చదువు పూర్తయింది.

అయితే, పుస్తకాలద్వారా లభించే విజ్ఞానం కేవలం రెండవ తరగతికి చెందినది మాత్రమేనని మనం గుర్తించాలి. ఆధ్యాత్మిక విజ్ఞాన పరమావధి అయిన శ్రీ రామకృష్ణుల నుంచి నేరుగా పారమార్థిక విజ్ఞాన సంపదను అందుకొన్న అదృష్టవంతుడు లాటూమహారాజ్. అందుచేతనే ఎంతో గొప్ప పండితులు సహితం అద్భుతానందస్వామి నోటినుండి వచ్చే పలుకులు వినడానికి ఆతృతతో ఎదురు చూస్తుండేవారు. ఈ సందర్భంలో “కాంతికంతకు మూలాధారమయిన భగవంతునినుండి ఒక్క కటాక్ష కిరణం ప్రసరిస్తే చాలు; పుస్తకజ్ఞానం అంతా నిరుపయోగమయి పోతుంది” అని రామకృష్ణులు చెప్పిన సంగతి జ్ఞాపకం వస్తుంది.

అద్భుతానందస్వామికి తల్లిదండ్రులు పెట్టిన పేరు రఖ్తూరామ్. ఈయన బీహారు రాష్ట్రంలోని ఛాప్రాజిల్లాలో ఒక చిన్న గ్రామంలో అతి బీద కుటుంబంలో జన్మించారు. మాఘ పూర్ణిమనాడు జన్మించారని మాత్రమే తెలుసుగాని, అంతకుమించి స్వామి చరిత్ర మన కంతగా తెలియదు. ఇందుకు ఆయన

నిర్లిప్తతకూడా కొంత కారణమే. "మనం భగవంతుణ్ణిగూర్చి మాత్రమే మన ఆలోచన లన్నీ కేంద్రీకరించాలి కాని ఇట్లాంటి లౌకిక విషయాలు అసలు పట్టించుకోరాదు" అని ఆయన అంటూండేవారు.

లాటూకు అయిదు సంవత్సరాల వయస్సు కూడా నిండకముందే తల్లిదండ్రులిద్దరూ చనిపోయారు. ఆయన సంరక్షణభారాన్ని పినతండ్రి వహించారు. బీహారులో జీవనం గడవక, పినతండ్రితో కలసి లాటూ జీవిక వెతుక్కుంటూ కలకత్తా చేరారు. కలకత్తాలో శ్రీ రామకృష్ణుని ముఖ్య శిష్యుడయిన రామ చంద్రదత్తా ఇంటిలో రఖ్తూరామ్ ఒక బాల సేవకుడుగా పనికి కుదిరాడు. సేవకవృత్తిలో ఉన్నా రఖ్తూరామ్ ఆత్మగౌరవానికి భంగం కలిగితే సహించేవాడుకాదు. ఒకసారి రామ చంద్రదత్తా స్నేహితుడొకడు "ఈ పని కుర్రా ళ్లను కూరలు కొనడానికి పంపినపుడు అందులో కొంత మిగుల్చుకొని జేబులో వేసుకుంటారు. జాగ్రతగా కనిపెట్టి ఉండాలిసుమా" అని మిత్రుని హెచ్చరించాడు. అది విన్న రఖ్తూ రామ్ వెంటనే "అయ్యా. నేను సేవకుణ్ణే... —కాని, దొంగను ఎంతమాత్రం కాదు." అని దృఢంగా సమాధానం చెప్పారు. అది విని రామచంద్రదత్తా కూడా రఖ్తూరామ్‌నే బలపరిచారు. చదువుకోక పోవటంవలన లాటూకు మొహమాటం అన్నది తెలియదు. తాను నమ్మిన విషయాన్ని ముక్కుమీద గ్రుద్దినట్లుగా ప్రకటించేవారు.

గొప్ప భక్తుడయిన రామచంద్రదత్తా ఇంట్లో ఎల్లప్పుడు సంకీర్తన, జపాలు, పూజలు జరుగుతుండేవి. ఒకసారి ఆయన "ఏకాంతంగా భగవంతుణ్ణి ప్రార్థిస్తూ ఆయన దర్శనానికై తపిస్తూ ఉంటే ఆయన తప్పక సాక్షాత్క రిస్తాడు." అని చెబుతుండగా రఖ్తూరామ్ విన్నాడు. పసిబాలుడు కావడంవల్ల ఈ మాటలు ఆయన మనసులో నాటుకు పోయాయి. ఒక దుప్పటి కప్పుకొని పడుకొని విలపిస్తూ చేతితో కన్నీళ్లు తుడుచుకునే లాటూని చూసి ఆ ఇంట్లో స్త్రీలు "పాపం పసివాడు. వాళ్ల స్వగ్రామంలో చుట్టాలను, మిత్రుల్ని తలచుకొని ఏడుస్తున్నాడు" అని జాలిపడేవారు. కాని, మన రఖ్తూరామ్ విలపి స్తున్నది భగవంతుని గురించి అన్న సంగతి వారికి తెలియదుగదా!

మొదటిసారిగా రఖ్తూరామ్ దక్షిణేశ్వరం వెళ్లినపుడు ఆయనకు రామకృష్ణుల గురించి అంతగా తెలియదు. గది వసారాలో అటూ ఇటూ తిరుగుతున్న ఒక మనిషిని చూసి, కాషాయవస్త్రములు ధరింపక పోవడంవల్ల ఆయన తాను చూడవచ్చిన సన్యాసికాదని అనుకున్నారు. అయినా, ఏదో తెలియని ఆక ర్షణ కల్గి ఆయనకు ప్రణామం చేశాడు. గురు దేవు లాయన యోగక్షేమాలు అడిగి స్వల్పా హారం ఏర్పాటుచేశారు. మాటల సందర్భంలో ఆయనే రామకృష్ణులని వెల్లడయింది. ప్రథమ సమాగమంలోనే రఖ్తూరామ్ హృదయంమీద రామకృష్ణుని ప్రభావం గాఢంగా నాటుకుంది. శ్రీ రామకృష్ణునకు పండ్లు, పూలు, మిఠాయి పదార్థాలు ఇచ్చి రావడంకోసం రఖ్తూరామ్ తరచుగా రామచంద్రదత్తా ఇంటినుంచి దక్షి ణేశ్వరం వెళ్లివస్తూ ఉండేవారు. శ్రీ రామ కృష్ణునకు పరిచర్యలు చేయడానికి ఒక మనిషి అవసరం ఎంతగానో కన్పించింది. అందుకోసం రఖ్తూరామ్‌ని పంపమని కోరగా రామచంద్ర దత్తా సంతోషంగా అంగీకరించారు. అప్పటి నుండి రఖ్తూరామ్ రామకృష్ణుల సన్నిధిని విడవకుండా గురుదేవుని సేవకు తాము

పరిపూర్ణంగా అంకితమయిపోయారు. శ్రీ ఆంజనేయస్వామి శ్రీరాముని కెట్లా సేవ చేశారో అదే రీతిలో మన స్వామి శ్రీ రామకృష్ణునికి పరిచర్యలు చేశారు. పరమహంస ప్రేమపాత్రంగా రఖ్తూరామ్‌ని "లేటో", "నేటో", "లాటూ" అని పేర్లతో పిలచేవారు. తర్వాత, తర్వాత మన స్వామికి "లాటూ" అనే పేరు స్థిరపడిపోయింది.

చదువు రాకపోవటం లాటూ మహరాజ్‌కి ఒక గొప్ప వరంగా పరిణమించింది. ఆయన తన శక్తిని సర్వస్వము క్రియారూపంలో కనబరచేవారు. అంతేగాని వ్యర్థమయిన వాదాల జోలికిపోయే అవకాశం ఆయనకులేదు. కాని, మనమో—మనం నేర్చిన కొద్దిపాటి మిడిమిడి జ్ఞానంతోను ప్రతి విషయం సందేహిస్తూ, దృఢమయిన నమ్మకం కుదరక, శంకాకులితమానసులమయి నిజాన్ని నిజంగా తెలుసుకోడంకోసం అనవసరంగా మన శక్తినంతా వెచ్చించుతాం. క్రియలో ఆచరించే స్థితికి వచ్చేసరికి మనకు శక్తి చాలదు. ఈ విధమయిన సందేహాస్పదం కాని చిత్తవృత్తి మన స్వామిది. దానికి తోడు, ఆయన పూర్వ పుణ్యవిశేషంవల్ల రామకృష్ణునివంటి సద్గురువు లభించారు. గురువాక్యాన్ని తత్‌క్షణమే ఆచరణలో అమలు పరచేవారు మన స్వామి. గురుదేవుని పవిత్ర సాంగత్యమహిమచే లాటూ తన పారమార్థిక జీవనవిధానంలో అతి త్వరితగతిని ముందుకు సాగిపోయారు.

లాటూమహరాజ్ ఒకసారి మాటల సందర్భంలో "శ్రీ రామకృష్ణులకు సేవ చేయటం అనేదే గొప్ప పూజ, అదే గొప్ప ధ్యానము" అని అన్నారు. సంపూర్ణమయిన ఆత్మార్పణతో లాటూమహరాజ్ తన గురువర్యుని జీవితపర్యంతం సేవించారు. రామకృష్ణులు స్వయంగా అందించిన కాషాయ వస్త్రాలను అందుకున్న కొద్దిమంది పుణ్యాత్ములలోను మన లాటూ ఒకరు. శ్రీ రామకృష్ణుని నిర్యాణానంతరం ఆశ్రమ స్వీకారం చేసిన సన్యాసులలో లాటూ ఒకరు. అప్పుడే ఆయనకు అద్భుతానందస్వామి అని పేరు వచ్చింది. నిజంగా మన స్వామిజీవితం అద్భుతావహమయినదే.

శ్రీ రామకృష్ణుని మరణానంతరం మన స్వామి మాతృశ్రీ శారదాదేవికి కూడా అత్యంత భక్తి ప్రపత్తులతో సేవ లొనర్చారు. మాతృదేవి కూడా స్వామిని పుత్ర నిర్విశేషంగా అభిమానించేవారు. పల్లెటూరిలో ఛాందస కుటుంబంలో పుట్టి పెరిగిన కారణంచేత శారదాదేవి పురుషులతో అంతగా మాట్లాడేవారు కాదు. కాని, చిన్న పిల్లవాడుకావడం వల్ల, తనయెడల పసిబాలుడు తల్లియెడల ప్రవర్తించిన రీతిలోనే ప్రవర్తించడంవల్ల మన అద్భుతానందస్వామితో మాత్రం మాతృదేవి చనవుగా మాట్లాడుతూ ఉండేవారు.

స్వామికి ధ్యానంలో తీవ్రంగా నిమగ్నమయి ఉండటం తరచు పరిపాటి అయింది. ఆ సమయంలో ఆయనకు బాహ్యస్మృతి అసలు ఏ మాత్రమూ ఉండేదికాదు. ఒకనాడు గంగానది ఒడ్డున మన స్వామి ధ్యాననిమగ్నులయి ఉండగా నదికి వరదవచ్చి పొంగసాగింది. కాని, స్వామికి ఆ ధ్యాసేలేదు. అప్పుడు కొంతమంది పరుగెత్తిపోయి రామకృష్ణులకు విన్నవించగా ఆయన పరుగు పరుగునవచ్చి స్వామిని ఈ లోకంలోకి తీసుకురాగలిగారు. ఏ భక్తుడి గృహంలోనో, లేక అచ్చు యంత్రం ఉన్న చిన్న గదిలోనయినా సరే, అదీ లేకపోతే గంగానది ఒడ్డున ఆరుబయట స్థలంలోనో స్వామి తన ధ్యానం కొనసాగిస్తూ జీవనం

గడిపేసేవారు. ఆరుబయట ధ్యానం చేసుకుం టూండగా, ఒకసారి వాన రావటంతో స్వామి ప్రక్కనేఉన్న ఖాళీ రైల్వే వేగనులో చేరి ధ్యానంలో నిమగ్నమయి బాహ్యస్మృతి కోల్పోయారు. ఈ లోగా రైలింజనువచ్చి వేగనును తగిలించుకొని చాలాదూరం లాగు కొని పోయింది. అప్పుడు బాహ్యస్మృతి కల్గిన స్వామి మెల్లగా దిగి వెనకకు నడిచివచ్చారు.

చిన్ననాటినుంచి కూడా అద్భుతానంద స్వామికి సంకీర్తనం అంటే ఎంతో ఇష్టం. రామచంద్రదత్తా ఇంటిలో బాలసేవకుడుగా పనిచేస్తున్న కాలంలో ఆ వీధిలో భజన కూటమి ఏదయినా పోవడం జరిగితే ఆయన తాను చేస్తున్న పనిసంగతి మరచిపోయి వాళ్లతో కలసి పాడుతూ కొంతదూరము పోయి తిరిగి వచ్చేవాడు. భక్తిమార్గా లన్నిం టిలోను అద్భుతానందస్వామికి నామజపం అత్యంత ప్రీతిపాత్రమయినది. ఒకసారి భక్తు డొకడు స్వామిని, "స్వామీ కండ్లార చూడ జాలని భగవంతుడికి మనం ఆత్మసమర్పణ గావించుకోడం ఎట్లా?" అని ప్రశ్నించాడు. దానికి మన స్వామి—"నువ్వు భగవంతుణ్ణి స్వయంగా ప్రత్యక్షంగా చూడకపోతేనేం. ఆయన నామం నీకు తెల్సుగదా. నామజపం చెయ్యి. ఉన్నతి చెందగలవు. ఆఫీసులలో ఏం చేస్తుంటారో నీకు తెలుసుగదా. ఆఫీసరును ప్రత్యక్షంగా చూడకనే, ఆయన ఎట్లాఉంటాడో తెలియకనే ఆయనపేరిట పంపుకొన్న దరఖా స్తులవల్ల పని జరిగిపోతోందిగదా. అట్లాగే భగవన్నామం జపిస్తూ దాని ద్వారా నీవు ఆయన కృపకు పాత్రుడవు కాగలవు"—అని సెలవిచ్చారు.

రాత్రికాలం అంతా మన స్వామి ధ్యానం లోను జపంలోను గడిపెడివారు. పగటిపూట ఏ కొద్దిసేపో నిద్రపోయేవారు. జీవితపర్యంతం ఇదే విధానం అమలుజరిపారు. తాను తీవ్ర మయిన అనారోగ్యంతో బాధపడుతున్న రోజు లలో కూడా సాయంత్రంపూట కూర్చుని ధ్యానంచేసే అలవాటును అద్భుతానందస్వామి విడవకుండా కొనసాగించారు. స్వామి బారా నగరు ఆశ్రమంలో ఉండగా ఒక చిత్రమయిన సంఘటన జరిగింది. మిగిలిన సోదర సన్యాసు లంతా నిద్రిస్తున్న రాత్రి సమయంలో స్వామి లేచి కూర్చుని జపమాల త్రిప్పుతూ నామజపం సాగించేవారు. ఒకసారి అర్ధరాత్రి సమయంలో స్వామి తన జపమాల త్రిప్పుతున్న చప్పుడువిని ఎలకవచ్చిందనుకొని శారదానందస్వామి లేచి దీపం వెల్గించి వెతకడం సాగించారు. చివరకు అసలు విషయం తెలుసుకుని అంతా విరగబడి నవ్వుకున్నారు.

స్వామికి భగవంతునియెడల ఎంతటి విశ్వా సం ఉండేదో రామకృష్ణులయెడల కూడా అంతటి అపారమైన భక్తివిశ్వాసాలు ఉండేవి. "శ్రీరామకృష్ణులను సేవించటమే గొప్పపూజ అదే గొప్ప ధ్యానము, జపము." అని ఆయన తరచు బోధిస్తూ ఉండేవారు. భక్తిలో ఉండ వలసిన తీవ్రతను గురించి మాట్లాడుతు స్వామి ఇట్లా అనేవారు: "నీవు కోరినది కోరుకున్నట్లు కోరిన సమయంలోపల జరగకపోతే భగవంతు డిలో నీ విశ్వాసం తగ్గిపోతే అది నిజమయిన భక్తి అనిపించుకోదు. నీవు భగవంతుడికన్న తెలివయినవాడవని అనుకోడం వల్లనే ఈ అనర్థంవస్తోంది. నిజమయిన ఆత్మార్పణబుద్ధితో భగవంతుణ్ణి సేవించిననాడు ఎట్టి విపత్కర పరిస్థితులెదురయినా నీ భక్తి విశ్వాసాలు సడలవు."

పరివ్రాజక జీవితంలో అద్భుతానందస్వామి హరి. కాశీ, ప్రయాగ, బృందావనం వ

లయిన పుణ్యక్షేత్రాలను ఎన్నింటినో దర్శించారు. వివేకానందస్వామితో కలసి కాశ్మీరు కూడా చూసి వచ్చారు. కాశ్మీరు యాత్ర చేస్తున్నపుడు మనస్వామి ఒకసారి వాదనలో వివేకానందస్వామినే నిరుత్తరుణ్ణి చేసివేశారు. అక్కడున్న ప్రాచీన దేవాలయాన్ని ఒకదానిని చూచి స్వామి వివేకానంద "ఈ గుడి నిర్మింపబడి కనీసం రెండు మూడు వేల సంవత్సరాలయినా అయివుంటుంది" అన్నారు. అది విన్న అద్భుతానందస్వామి వెంటనే "ఏ ఆధారంగా ఈ నిర్ణయానికి మీరు రాగలిగారు?" అని నిలదీశారు. వివేకానంద పరిస్థితి ఇరకాటంలో పడింది. సరిఅయిన సమాధానం తోచక, తప్పించుకోవడానికి—: "నీకు ఆధునికమయిన విద్యరాదు. అందువల్ల కారణంచెప్పినా నీకు అర్థంకాదులే." అని దాటవేయజూచారు మన స్వామి మాత్రం తక్కువతిన్నారా? "ఆహా! ఏమి చదువులండీ మీవి. నాబోటి చదువుకోని వాళ్ళకు అర్థం అయేటట్లు చెప్పి ఒప్పించలేని చదువులు ఎందుకు?" అని త్రిప్పికొట్టారు. అక్కడున్నవారంతా ఆ సమాధానం విని నవ్వులతో తేలిపోయారు.

సన్యాసిగా పేరుపొందిన తర్వాతకూడా స్వామి తన పూర్వ యజమాని అయిన రామచంద్రదత్తాను మరువలేదు. రామచంద్రదత్తా మరణశయ్యమీద ఉన్న సమయంలో స్వామి ఆయన ప్రక్కనే ఉండి హృదయపూర్వకంగా పరిచర్యలనొనరించారు. ఆ తర్వాత రామచంద్రదత్తా భార్యకుకూడా అంత్యసమయంలో విశేషంగా సపర్యలు సలిపారు.

అద్భుతానందస్వామికి, వివేకానందస్వామికి గల సన్నిహితసంబంధం చూడ ముచ్చటగా ఉండేది. స్వామి, నరేంద్రనాథ అని పిలువలేక వివేకానందస్వామిని "లోరెన్" అని పిలచేవారు. అమెరికాలో దిగ్విజయానంతరం తిరిగి వచ్చిన వివేకానందస్వామికి కలకత్తాలో బ్రహ్మాండమయిన స్వాగతం ఏర్పాటయింది. ప్రతివారూ ఆయనను కలుసుకొని మాట్లాడాలని తహతహతో ముందుకు చొచ్చుకు వచ్చేవారే. కాని, వారిలో లాటూమాత్రం వివేకానందకు ఎక్కడా అగపడలేదు. లాటూగురించి ఆత్రంగా అడిగి దగ్గరకు పిలిపించుకున్నారు వివేకానందస్వామి. "ఇంతసేపు నాదగ్గరకు ఎందుకు రాలేదు?" అన్న వివేకానందప్రశ్నకు, మనస్వామి తన సహజమయిన నిర్మొహమాటస్వభావంతో "ఇంత గొప్ప గొప్ప వాళ్ళమధ్య, బాగా చదువుకొన్నవాళ్ళ మధ్య నేను తగినుకదా?" అని జవాబిచ్చారు. అదివిన్న వివేకానందస్వామి ఆప్యాయంగా అద్భుతానందస్వామిని చేరదీసి కలింగనం చేసుకొని, ప్రేమతో "అదేమిటి నాకు నువ్వు ఎప్పటి 'లాటూభాయీ'వే." అని తనతోబాటుగా భోజనానికి గొనిపోయారు. వారిరువురిమధ్య ఇంతటి అనిర్వచనీయమయిన ప్రేమాభిమానాలుండేవి.

లాటూమహరాజ్ జీవితం ఆయన ఇష్టం వచ్చినపద్ధతిలోనే కొనసాగేది. అంతేకాని ఫలానాసమయానికి ఫలానాపని చేసితీరాలి అనే సమయనియమం ఆయనకంతగా అలవాటుకాలేదు. అందువల్లనే ఆయన ఆలంబజారుమఠంలోగాని బేలూరుమఠంలోగాని స్థిరనివాసం ఏర్పరచుకొనలేకపోయారు. ఒకసారి ఆశ్రమవాసులందరికి వివేకానంద కొన్ని నియమాలు ఏర్పరిచారు— ఉదయాన్నే ఒకగంట కొడతారు, వెంటనే అందరూ మేల్కొని ధ్యానంచెయ్యాలి. అట్లాగే మరొకగంట కొట్టగానే అల్పాహారానికిరావాలి, ఇట్లా ఒకో కార్యక్రమానికి ఒక నిర్ణీతసమయం ఏర్పాటుచేశారు. ఆ మరునాడే అద్భుతానందస్వామి తన మూటా ముల్లె సర్దుకొని ఆశ్రమం

విడిచి వెళ్ళిపోవడానికి ఉద్యుక్తులయ్యారు. అది చూచి వివేకానంద ప్రశ్నించగా "నువ్వు గంట కొట్టి కొట్టగానే ధ్యాననిమగ్నం అయ్యే స్థితికి నా మనస్సు ఇంకా చేరుకోలేదు. ప్రత్యేక సమయాలలో ధ్యానం చెయ్యాలంటే మాత్రం నాకు సాధ్యంకాదు" అని అద్భుతానంద జవాబిచ్చారు. అది విని వివేకానందస్వామి తన నియమ నిబంధనావళిని ఒక్క అద్భుతానంద స్వామి విషయంలో మాత్రం పూర్తిగా సడలించారు.

మనస్వామి జీవితంలో అత్యంతాశ్చర్యకరమయిన సంఘటన ఒకటి 1903 లో జరిగింది. ఆయన ఒకే ఒక్క ప్రదేశంలో వరసగా తొమ్మిది సంవత్సరాలు స్థిరంగా నివాసం ఉండటమే ఈ అద్భుతవిషయం. 1903 నుంచి 1912 దాకా మనస్వామి నిలకడగా బలరాం బోసు ఇంట్లో నివాసం ఏర్పరచుకున్నారు. స్వామి చాలా నిరాడంబరమయిన జీవితాన్ని గడిపేవారు. ఆయన ఉండేగదిలో—ఒక చిన్న చాప, పడుకునేబల్ల, ఒక పొయ్యిలో సగం కాలిన పిడకలు, వాటిమీద టీ కాగుతున్న పాత్ర-ఉండే సామానంతా ఇంతే. శరీరసౌఖ్యం కోసం స్వామికి కావలసినదంతా ఆ ఒక్క చిన్న టీపాత్ర మాత్రమే ఏమో! చిన్నచిన్న పసిపిల్లలు స్వామితో ఎంతో చనవుగా ఆడుకునేవారు. ఆయన వీపుమీద, భుజాలపైన ఎక్కి సవారిచేస్తూ ఆడుకునేవారు. దరిద్రులు, దీనులు పతితులు అంటే మనస్వామి ఎంతో సన్నిహితంగా మెలగి ఆప్యాయంగా చేరదీసి ఆదరించేవారు.

"మానవతా దృక్పథంతో చేసే సేవలవల్ల సంఘ పురోభివృద్ధి జరుగుతుంది. నిజమేకాని, దానివల్ల నీకు లాభం ఏమిటి? దానితో, కొంత కాలం అయేసరికి నీలో నిరాశ, నిస్పృహ చోటు చేసుకుంటాయి. అట్లా కాకుండా నీకు నిత్యం ఉత్సాహం కలగాలి అంటే ముందుగా నీవు భగవంతునిలో విశ్వాసం ఉంచి తర్వాత మానవ సేవకు పూనుకోనవలసి ఉంటుంది. నీలో ఉన్న దైవమే ఇతరులలో కూడా ఉన్నాడని నీవు గ్రహించిననాడు ఇతరులు బాగుపడితే నీవూ బాగుపడినట్లే భావిస్తావు." ఇదీ స్వామి సంఘసేవకుల కొసగే అమూల్యమయిన సలహా.

తన చివరిరోజులు కాశీలో గడపాలని స్వామి ఆశించేవారు. అట్లాగే 1912 లో కాశీచేరిన అద్భుతానందస్వామి 1920 సం॥ ఏప్రిలు నెల 24 తేదీనాడు మహాసమాధి చెందారు. అన్ని మతాలవారు కడసారిగా ఆయన భౌతిక కాయానికి భక్త్యంజలి ఘటించడానికి వచ్చారంటే సర్వమత సమన్వయం ఆయనలో ఎట్లా రూపు దాల్చినదీ తెలుస్తుంది.

ధ్యానం చేసేటప్పుడు నిద్రమత్తులో పడిపోకుండా జాగ్రత్త పడాలి. కొంతసేపటికి మెలకువవచ్చే నిద్ర నిజమైననిద్రకాదు. కొంతసేపటికి నిద్రవచ్చే మెలకువ నిజమైన మెలకువ కాదు. ఇప్పుడు నీది మెలకువయేనా? కాదు. నిజమైన మెలకువ నీకింకా రావలసిఉంది. నీవు అబద్ధపునిద్ర పోరాదు. అబద్ధపు మెలకువలో ఉండకూడదు. 'లయే సంబోధయేత్ చిత్తం, విక్షిప్తం శమయేత్ పునః'—అంటే ఏమిటి? పై రెండవస్థల్లో దేనిలోనూ పడకుండా వాటి మధ్య నీ స్వరూపంలో నీవుండిపోవాలి.

—రమణమహర్షి

మాతృదేవి చరణసన్నిధి

ఆంగ్ల గ్రంథము:
ఎట్ ది హోలీమదర్స్ ఫీట్

అనువాదము:
పి. గణపతిశాస్త్రి

ఆ పైన మేమిద్దరము మేడమీదికి వెళ్లాము. రెండు పత్రాలమీద నైవేద్యం చేసిన తియ్యని తినుబండారాలుంచాము. ఆ పత్రాలలోనుండి ఒకభాగం అమ్మ స్వీకరించింది. రెండవది నా చేతి కందించి, తన సరసనే కూర్చుని ఫలహారం చెయ్యవలసిందని ఆదేశించింది.

క్రమక్రమంగా చాలామంది మహిళ లక్కడికి చేరుకున్నారు. వారిలో ఎవ్వరిని నే నెరగను. మధ్యాహ్న సమయంలో వారందరు నైవేద్యం చేసిన ఫలహారాలందుకుంటారని నా కొకరు చెప్పారు. నివేదన జరిగిన తరవాత మేమందరము ఫలహారాలందుకుని భుజించడానికి కూర్చున్నాము.

మాతృదేవి తన కలవాటయిన చోటనే కూర్చున్నది. ఆ పైన పెదవులతో మూడు మారులు అన్నం స్పృశించి, నన్ను దగ్గిరికి పిలిచి, ఆ అన్నం నా కిచ్చింది. అప్పుడు ఆ అన్నం ఘుమ ఘుమ లాడుతూ పరిమళించింది! ఆ అనుభూతి నే నిప్పటికి మరిచిపోలేను. ఆ తరవాత అమ్మ నివేదించిన అన్నాది పదార్థాలు అందరికి వడ్డించారు. గోలాప్‌మా అందరికి వడ్డించిన పిమ్మట తానుకూడా భోజనానికి కూర్చున్నది.

అమ్మ భోజనం ప్రారంభించింది. భోజనం చేస్తున్నంతసేపు అమ్మ అందరితోను నవ్వుతూ కబుర్లు చెబుతూనే ఉన్నది. నే నది గమనించి ప్రశాంత హృదయంతో నిట్టూర్పు విడిచిపెట్టాను. దీనికొక కారణమున్నది. నా కుపదేశం ఇచ్చిన క్షణం మొదలుకని ఇప్పటివరకు ఆమె వేరొక వ్యక్తిలా కనిపించింది. గంభీరంగా అంతర్ముఖంగా ఉన్నట్టు స్ఫురించింది. శిక్షించడానికి ఆశీర్వదించడానికి అన్నివిధాలా సమర్థురాలైన దేవతామూర్తిలాగే భాసించింది. ఇంతవరకు నేను భయంతో కుంచించుకుపోయాను.

ఇది జరిగిన తరవాత అమ్మ ఎంద రెందరికో మంత్రోపదేశాలనుగ్రహించింది. కాని ఆ ఉపదేశం వ్యవహారం అంతా మూడు నాలుగు నిమిషాలలోనే ముగిసిపోయింది. ఆమె ముఖంలో ఆ గంభీరవైఖరి మరి నే నెన్నడు తిలకించలేదు. ఆ తరవాత ఆమె తన శిష్యులలో కొందరికి మంత్రదీక్ష ఇస్తున్నప్పుడలా నవ్వుతూనే ఉన్నది. అమ్మ సామాన్యంగా నిలుచుండిగాని, కూరుచుండిగాని మంత్రాలను గ్రహిస్తూండేది. ఆ శిష్యులు కూడా ఎంతో ఆనందంతో పరిపూర్ణ సంతృప్తితో వెంటనే అక్కడినించి వెళ్లిపోయేవారు.

నే నొక్కొక్కప్పుడు, తెలుసుకోవాలన్న తహ తహతో, మంత్రదీక్ష ఇచ్చిన తరవాత అమ్మ ఎలాగ కనిపించేదని అమ్మదగ్గిర మంత్రం స్వీకరించిన కొందరు శిష్యుల నడిగేదాన్ని. వారిలో ఒకావిడ నాకిలాగ చెప్పింది.

“అందరికి జరిగినట్టే నాకుకూడా మంత్రోపదేశం జరిగింది. మొట్టమొదట నేను మా కులగురువులదగ్గిర సాంప్రదాయిక పద్ధతిలో మంత్రోపదేశం పొందాను. అమ్మ మంత్రోపదేశం సంగతి విన్నాక నే నిక్కడికి వచ్చాను. మంత్రోపదీక్ష అనుగ్రహించవలసిందని అడిగాను. సంప్రదాయ గురువిచ్చిన మంత్రం పది నిమిషాలపాటు జపించవలసిందని అమ్మ నా కాదేశించింది.

ఆ పైన ఆమె తన మంత్రం ఉపదేశించి, ఠాకూరువైపు నిర్దేశించి "ఆయనే నీ గురువు" అన్నది. తరవాత శేరొకవైపు నిర్దేశించి "ఇదిగో, ఈయన నీ ఇష్టదైవతము" అన్నది. అటుపిమ్మట అమ్మ నన్నుద్దేశించి "ప్రభూ! నేనీ జన్మలో చేసిన వాని ఫలితాల భారమంతా తొలగించి వేయవలసింది. ఇలాగే ఇంతకు ముందటి జన్మల కర్మల ఫలితాలన్ని తొలగించవలసింది." అని ప్రార్థించవలసిందని ఆజ్ఞాపించింది.

ఆ తరువాత ఆమె నాతో ఇలాగన్నది.

"చూడమ్మా! అరగంట కంటె నేనెక్కువ సేపు ప్రార్థన చెయ్యలేక పోతున్నాను ఎవ్వరో నన్ను కూర్చున్న చోటునించి తోసివేస్తున్నట్టున్నారు. దీనికేమి కారణమో నాకు బోధపడడంలేదు. నీకు కూడా ఇలాగే జరుగుతున్నదా? నేనింకా ఎన్నెన్నో సంగతులు అమ్మతో చెబుదామని అనుకుంటూంటాను. కాని తీరా ఆమెతో నేనేమీ చెప్పలేక పోతున్నాను. కాని నీవు అమ్మతో చాలా ధారళంగా మాట్లాడగలుగుతున్నట్టున్నావు. నన్నుగాని తప్పించుకొని తిరుగుతున్నదా మాతృదేవి?"

నేనావిడ ముఖతః ఇదంతా వినాలని అనుకోలేదు. ఆమె వయస్సు చాలా పెద్దదయినట్టు కనబడుతున్నది. కాని చాలా సరళంగా మాట్లాడింది. దానికి నేనిలాగ సమాధానం చెప్పాను'

"నీవు చెప్పదలుచుకున్నది అంతా ఎందుకు చెప్పవమ్మా? కొన్నాళ్ళపాటు అలవాటుచేస్తే అమ్మదగ్గిర చాలా చనువు స్వాతంత్ర్యము కలుగుతాయి. మొట్టమొదట మేము కూడా ఎక్కువగా చనువు తీసుకుని, మాట్లాడలేక పోయాము. ఇప్పుడు కూడా మాతృదేవి ఒక్కొక్కప్పుడు చాలా గంభీరంగా కన్పిస్తుంది అలాంటప్పుడు మేము ఆమె దగ్గిరికి వెళ్ళడానికి కూడా భయపడతాము."

క్రమ క్రమంగా సాయంత్రం చల్లబడినకొద్దీ అక్కడ చేరిన స్త్రీలు ఒక్కొక్కరు అమ్మకు నమస్కరించి సెలవుతీసుకున్నారు.

మరికొంత సేపటికి సాయంత్రమయింది. రాధూను, మాకూను, మిగిలిన వారిని అమ్మ ప్రార్థన చేసుకునే గదికి రమ్మని పిలిచింది. వారు రావడం ఆలస్యమవుతున్నకొద్దీ ఆమె కోపగించి విసుక్కున్నది.

"సాయంత్రం ప్రార్థనకోసం వచ్చి కోర్చోడానికి బదులు, వారందరు ఎలాగ తచ్చాడుతున్నారో చూడు!" ఆ తరువాత వెంటనే వారందరు అక్కడికి వచ్చి కూర్చున్నారు.

పూజ్యురాలు గోలాప్‌మా జోగీన్‌మా, మొదలయినవారు కొందరు సంధ్యాసమయంలో శారదా మాతకు నమస్కరించడానికి వచ్చారు. అమ్మ అందరి శిరస్సుల మీద చేతులుంచి ఆశీర్వదించింది. కొందరి చిబుకాలు స్పృశించి తన చేత్తో ముద్దుపెట్టుకున్నది. మిగిలిన వారిని ఆమె చేతులు జోడించి గౌరవించింది. అటు పిమ్మట ఠాకూరుకు నమస్కరించి ఒక తివాసీ పరిచి దాని మీద జపానికి కూర్చున్నది.

అంతలోనే దీపికలతో సాయంకాల పూజకోసం ఏర్పాటులారంభమయినాయి. అదే సమయంలో అమ్మ తన జపం ముగించుకుని ఆసనం మీదనుండి లేచింది.

స్కూలులో పని ఎక్కువగా ఉన్నందువల్ల కొంతకాలంపాటు నాకు మాతృదేవత సందర్శనం సాధ్యపడలేదు. చాలానాళ్ళు గడిచిన తరువాత నేనినాడు అమ్మదగ్గిరికివెళ్ళి పాదాలదగ్గిర కూర్చున్నాను. ఆమె వెంటనే ఎంతో ఆప్యాయంగా కౌగిలించుకున్నది.

అమ్మ మేనల్లుడు భూదేవ్ మహాభారతం

పఠిస్తున్నాడు. అతడింకా పసివాడు. అందుచేత మహాభారత పఠనంతో తడబడుతున్నాడు. ఆలస్యమవుతున్న కొద్ది అమ్మ బాగా ఆత్ర పడుతూంది. అందుచేత అమ్మ అతని కేసి చూసి "ఆ పుస్తకం ఆమెకియ్యి. ఆమె అన్నిళ ప్రవాహంలాగ నెమ్మదిగా చదవగలదు! ఆ అధ్యాయం పూర్తిఅయితేనేగాని నేనిక్కడనించి లేవడానికి వీలు లేదని నీవెరుగుదువుగదా!"

మాతృదేవత ఆనతి అనుసరించి మహాభారతం చదవడానికి కూర్చున్నాను. ఇంతకు మునుపు ఎప్పుడు నేను ఆమె కేసి చదివి వినిపించలేదు. అందుచేత కొంచెం సంకోచించాను. అయినా ఆ అధ్యాయమెలాగో అలాగ పూర్తి చెయ్యడానికి ప్రయత్నించాను. అధ్యాయం ముగియగానే అమ్మ చేతులు రెండు జోడించి భారత గ్రంథానికి నమస్కరించి లేచింది. సాయంకాల పూజ చూడడానికి మేమంతా ప్రార్థనల గదిలోకి వెళ్లాము. అమ్మ తను జపం చేసే చోట కూర్చున్నది.

ప్రార్థనలన్ని ముగించగానే మాతృదేవి భగవన్నామం పలుమారులుచ్చరించి నమస్కరించింది. ఆపైన, నివేదించిన పదార్థాలన్ని అందరికీ ప్రసాదంగా, పంచిపెట్టింది. మేమంతా ప్రసంగించుకుంటూండగా ఒకామె కర్మను గురించి ప్రస్తావించింది. దాని మీద అమ్మ ఇలాగన్నది.

"మనిషి ఎప్పుడు పనిచేస్తూనే ఉండాలి. అందువల్ల శరీరానికి మనస్సుకు చక్కని శక్తి కలుగుతుంది. పూర్వం నేను జయరాంబాటిలో ఉన్నప్పుడు, రాత్రింబగళ్ళు ఎల్లప్పుడు ఏదో పని చేస్తూండేదాన్ని. ఇరుగు పొరుగుల ఇళ్ళకెన్నడు వెళ్ళేదాన్ని కాను. ఒక వేళ వెడితే, 'ఇదిగో, చూశావమ్మా! ఈఅమ్మాయి శ్యామసుందరి కుమార్తె పాపం పిచ్చివాడికిచ్చి పెళ్లి చేశారు!' అని అంటూండేవారు. అటువంటి మాటలు వినడానికి ఇష్టంలేక పోయినందువల్లనే నేను ఎక్కడికి వెళ్లేదాన్ని కాదు. జయరాంబాటిలో నాకొకప్పుడు చాలా జబ్బుచేసింది. అది ఒక పట్టాన నయంకాలేదు. అప్పుడు సింహవాహినీ దేవి దేవాలయం ద్వారంలో ప్రాయోపవేశం చేసి ఆరుగ్మత పోగొట్టుకున్నాను."

అమ్మ గృహానికి ఎదురుగా వున్న ప్రదేశంలో వివిధ ప్రదేశాలకు చెందిన జనులనేకులునివసిస్తున్నారు. వారందరు వేర్వేరు మార్గాలలో తమ తమ జీవనోపాధులు సంపాదించుకుంటున్నారు. వారిలో ఒకమనిషి ఉంపుడుకత్తె అతనితోనే నివసిస్తున్నది. ఆమె కొకప్పుడు చాలా ప్రమాదకరంగా జబ్బు చేసింది. అమ్మ ఆసంగతి ప్రస్తావించి ఇలాగన్నది.

"అతడు ఆమెకు ఎంత గొప్పగా పరిచర్య చేశాడు! అంతటి ఆప్యాయత నేను ఇంతకు మునుపు ఎక్కడ చూడలేదు! నిజంగా పరిచర్య అంటే అదే. నిజమయిన ప్రేమ అంటే అదే!"

ఈ విధంగా అతన్ని ప్రశంసించింది అమ్మ. ఇదంతా ఒక ఉంపుడు కత్తెమీద ఆత్మీయత ఒలకబోసినందుకు! ఇదంతా మేము చూసి ఉంటే చీ! చీ! అని అసహ్యించుకుని ఉందుము చెడు నడువడి కలవారిలోనుంచి మే మెన్నడు మంచిగుణాలెన్ని ఉండేవారము కాము!

అమ్మ గృహానికి ఎదురుగాఉన్న గుడిసెలో ఎగువ దేశానికి సంబంధించిన ఒక పేదరాలున్నది. ఆమె ఒకనాడు జబ్బుతో బాధపడుతున్న తన పసిపాప నెత్తుకుని అమ్మ దగ్గిరికి వచ్చి, ఆశీర్వచనా లర్థించింది. ఆహా! మాతృదేవత ఆమెమీద ఎంతగా జాలి పడింది శారదామాత ఆ పసిపాప నాశీర్వదించింది

—సశేషం

ప్రహ్లాద కథాతత్త్వ విచారము

ధూళిపాళ శ్రీరామమూర్తి

హిరణ్యకశిపునకు ప్రహ్లాదునిమీద మిక్కిలి కోపము వచ్చినది. వానిని తన యంకమునుండి క్రిందికి త్రోసివేసినాడు. 'వీడు స్వపక్షము వదలి శత్రుపక్షమున చేరినాడు. పినతండ్రిని చంపిన యా విష్ణువు పాదములను దాసునివలె కొలుచుచున్నాడు. నిజముగా వీడే నా తమ్ముని జంపినది. వీడు దుర్మార్గుడు. వీనికి నిండ నైదేడ్లు లేవు. తల్లిదండ్రులమీద ప్రేమ వీడు మొత్తము వదలివేసినాడు. ఆ విష్ణువునకు మాత్రము వీడేమి మేలు చేయును. పరాయివాడైనను మనకు మేలు చేసినవాడే నిజమైన పుత్రుడు. ఔషధమువలె వాడు మనకు మేలు చేయును. వీడాత్మజుడైనను రోగమువలె అపకారము జేయువాడు కావున శత్రువు వంటివాడు. దుష్టమైన శరీరావయవమును ఖండించి పారవేసినట్లు వీనిని విసర్జింపవలయును. కావున విషప్రయోగములచేత తదితరోపాయములచేత వీనిని జంపివేయుడు. మునికి దుష్టమైన యింద్రియమువలె వీడు మిత్రరూపమును ధరించినశత్రువు.' ఈ యాజ్ఞవిని రాక్షసులు తీక్ష్ణములైనదంతములు భయంకరములైన ముఖములు ఎఱ్ఱని తలవెండ్రుకలు గడ్డములతో 'చంపండి నరకండి' యని యరచుచు ప్రహ్లాదుని మర్మస్థానములయందు శూలములతో పొడవజొచ్చిరి. అఖిలాత్మభావమునందియున్న ప్రహ్లాదునియందు అవియన్నియు నిష్ఫలములైనవి. దీనితో హిరణ్యకసిపునకు కొంచెము సందేహము పుట్టెను. కాని యత మారకుండలేదు. దిగ్గజములను తెప్పించి వానిచే త్రొక్కించెను. విష సర్పములను కాటుగొలిపెను. అభిచారిక హోమములు జరిపెను. కొండలపై నెక్కించి పడద్రోయించెను. మాయలు పన్నించెను. గోతులలో పూడ్పించెను. విషము తినిపించెను. మంచుతో పూడ్పించుట అగ్నిచే గాల్పించుట నీటిలో ముంచుట పర్వతములు తలపై వేయించుట యిత్యాది క్రియలవలన ప్రహ్లాదుని కేమియు కీడు కలుగలేదు. 'వీనిని యెట్లు చంపుదుమురా యెంతకు చావకున్నాడేమిటి' అని హిరణ్యకశిపునకు పెద్ద దిగులు పుట్టెను. 'వీనిని బెదరించితిని. చంపుటకు బహూపాయములు ప్రయత్నించితిని. అవి యన్నియు నిష్ఫలములైనవి. వీడు మహానుభావునివలె నున్నాడు. భయమన్నది వీడెరుగనట్లున్నాడు. వీడు మృత్యువునే జయించి యుండవచ్చును. వీనితోడి విరోధము నాకు ప్రాణాంతకము కావచ్చును. లేనిచో నాకు మృత్యువు లేనే లేదుగదా.' హిరణ్యకశిపుడిట్లు భావించి దిగులుతో వాడిన మొగము వ్రేలవేసికొని కూర్చుండెను. చండామార్కు లేకాంతమున వానితో నిట్లనిరి. 'ప్రభూ! మీరు వానిని గురించి చింతింపవలదు. వాడు పసివాడు. ఏదో మాట్లాడినాడు. వానికి మంచి చెడులు తెలియవు. పారిపోకుండ వానిని వరుణపాశములతో గట్టివేసియుంచుడు. ఇంతలో మా తండ్రిగారు వత్తురు. ఆయన సేవవలన వీని బుద్ధి మారవచ్చును.' హిరణ్యకశిపుడు చేయునది లేక వారి మాట లంగీకరించి వానికి మరల రాజోచితములైన ధర్మముల నుపదేశింపుడని చెప్పెను. వారు వానికి ధర్మార్థకామములు యథాశాస్త్రముగా భోధించిరి. ప్రహ్లాదుడు వారు చెప్పిన వన్నియు చక్కగా వినెను. కాని వానిని యోగ్యములుగా భావింపలేదు.

గురుపుత్రులు గృహకార్యమగ్నులై బయటకు పోయినపుడు ఆడుకొనుటకు తన్ను పిలిచిన

పిల్లలను చేరదీసి వారివంక జాలితో జూచుచు వారికిట్లు బోధించెడివాడు.

'బాలకులారా! నా మాటలు వినుడి. మీకు మేలు కలుగును. మన యీడు పిల్లలు కూడా చనిపోవుచుండుట మీరు చూడలేదా, మరి మీకీ పరాకేల. కీడు కల్గించు ప్రవృత్తి విద్యలలో ప్రయోజనములేదు. అవి మనకు గురువులు బోధించినను వానిని మనము స్వీకరింపరాదు. కావున బాల్యమునందే ప్రాజ్ఞుడు భాగవత ధర్మముల నాచరించవలయును. మనుష్యజన్మ చాలా దుర్లభమైనది. అది కల్గినదో ధృవముగా నుండునని నమ్మకము లేదు. మరణ మెప్పుడైనను గల్గవచ్చును. మరల మానవజన్మ వచ్చునని నమ్మక మేమున్నది. కావున బ్రతికిన నాల్గునాళ్లు అర్థకామములను సాధించుటకై యత్నింపక భాగవత ధర్మముల నాశ్రయించి జన్మ చరితార్థము జేసికొనవలయును. దీపముండగనే యిల్లు చక్కబెట్టుకొనవలయును గదా. కావున పరమ పురుషుడైన శ్రీహరి పాదసేవయే కర్తవ్యము. ఆయన సర్వభూతములకు ప్రియుడు. మిత్రుడు, ఆత్మస్వరూపుడు. సర్వప్రాణులకు శరీరము కల్గినది గావున దుఃఖమెట్లో యట్లే యింద్రియ సుఖమును యత్నరహితముగనే దైవయోగమువలన కలుగును. కావున ప్రయత్నము జేయుట వృథాయాసమే. దానివలన ఆయువు వ్యర్థమగును. క్షేమమును గల్గించు పరమేశ్వర చరణములు దొరుకకుండబోవును. కాబట్టి తెలివిగలవాడీ సంసారములో పడినప్పుడు శరీరపాటవ ముండగనే తన బాగును తాను చూచుకొనవలయును నరునికి నూరు సంవత్సరము లాయుర్దాయము. ఇందు సగము రాత్రి రూపమున నుండును. నిద్రతో గడిచిపోవుట వలన నిది నిష్ఫలమే. ఇందిరువది సంవత్సరములు బాల్యము క్రీడాసక్తితో గడచిపోవును. ఇరువది సంవత్సరములు వార్ధక్యము. ముసలితనము పైనబడి శరీరము పాటవము లేక సామర్థ్యము తప్పియుండును. తక్కిన కాలము తనివితీరని కామముచేత గాఢమైన మోహముచేత దారాపుత్ర గృహారామ క్షేత్ర వృత్తాంతములందు ఆసక్తిని బొంది గడిచిపోవును. ఇది కడచిపోవుచున్నట్లే వానికి తెలియదు. ఇంద్రియ జయములేక దారాపుత్రాది సక్తుడైన నరుడు స్నేహపాశములను త్రెంచుకొనలేడు. ధనతృష్ణ నెవడు జయింపగలడు. డబ్బు ప్రాణములకంటె తీపి. దొంగ, సేవకుడు, వణిజుడు ధనముకొరకు ప్రాణములను కూడా లెక్కపెట్టడు. ప్రియురాలైన భార్యతోడి సంగమము ఆమె మధురమైన మంత్రాంగము మిత్రులతోడి యిష్టాలాపములు పిల్లల ముద్దు పలుకులనుండి చిత్తమును మరలించుకొనుట యెట్లు. కొడుకులను కూతుళ్ళను తల్లిదండ్రులను నన్నదమ్ములను నప్పచెల్లెండ్రను మనోహరములైన సర్వసౌఖ్యములతో కూడిన యిండ్లను ధనధాన్య సంపదను పశుభృత్య వర్గమును వీనినన్నింటిని వదలుకొనుట యెట్లు. ఎంత యనుభవించినను కోరికలు తీరక గూడు పెట్టు కీటమువలె బయట పడుటకు చిన్ని బెజ్జమయిన ఒదిలిపెట్టక లోభముతో కామ్యకర్మలను పాశములు తనచుట్టు నల్లుకొనుచు శిశ్నోదర పరాయణులై దురంత మోహగ్రస్తులైనవారు విరక్తి నెట్లు పొందుదురు. కుటుంబపోషణకై తమ యాయువునంత వెచ్చపెట్టుకొను ప్రమత్తుడు పరమ పురుషార్థమైన మోక్షమునందు తాను వంచితుడనైతినని యెరుంగునా. తాపత్రయ దుఃఖముతో వాని మనస్సు నిండియున్నను నిర్వేదము కలుగదు. అప్పటికిని సంసారమునందే ఆతడు రమించును.

వాడు విద్వాంసుడైనను వాని మనస్సున ధనాభిలాష చావనిచో నేమి లాభము. వాడు పరవిత్తము నపహరించుటకై ప్రయత్నింపక మానడు. దాని కిచ్చట రాజదండనము నచ్చట యమదండనను బొందవచ్చునని వాడాలోచించి మాత్ర మేమి లాభము. సంసారములో మగ్నుడై యింద్రియ జయములేక కోరికలు శాంతించక నున్నవాడు వాడెంత విద్వాంసుడైనను పర ద్రవ్యాపహరణమునకు వెనుదీయడు. వానికిగూడ కుటుంబభారమున్నది. స్వపరభేద మున్నది. కాకపోయిన కొరక చదువుకున్నాడంతే. వాని చదువు వాని కుపయోగింపదు. వాని కాత్మలోకము దొరకదు. దానిని పొందు సామర్థ్యము వానికి లేదు. మూఢునివలె వాడుకూడ అహంకార మమకారములకు లోనై తనమనస్సునందు పడిపోవును. కాబట్టి యెక్కడైనను యెప్పుడైనను యెవ్వడైనను విద్వాంసుడైన మాత్రమున తన కుటుంబిని యపాంగ వీక్షణమునుండి విడిపించుకొననేరడు. కామోత్తేజమైన యామె యపాంగవీక్షణము సంసారమన్న యురి వానిమెడకు పోసి వానినికూడా మృగమువలె నాడించును. కావున మీరందరు దైత్యులతోడి స్నేహము దూరముగా పరిహరించి యాదిదేవుడైన నారాయణుని నాశ్రయింపుడు. అదియే మోక్షము.

ఆ పరమేశ్వరుడైన నారాయణుడు సులభముగా సేవింపతగ్గవాడు. ఆయన యన్నిచోటుల నున్నాడు. ఆత్మస్వరూపుడు. ఆయన సేవలో కష్టమేమున్నది. స్థావరములగు వృక్షాదులనుండి బ్రహ్మాండమైన భూతకోటియందు, దేవతలయందు, భౌతికములైన ఘటపటాదులందు, ఆకాశాదిభూతములందు, గుణసామ్యరూపమైన ప్రధానమునందు, గుణవైషమ్యరూపములైన మహదాది తత్త్వములందు నన్నింటను వ్యాపించి బ్రహ్మస్వరూపుడై యాత్మస్వరూపుడై యవ్యయుడైన ఈశ్వరుడున్నాడు. ఆయన కేవలానందస్వరూపుడు. మాయవలన ద్రష్టృభోక్తృదృశ్య భోగ్య వ్యాప్య వ్యాపక స్వరూపమున వికల్పితుడగుచున్నాడు. ఉన్నది యొక్కడే. చూచువాడు చూడబడునది ఈ మొదలైన భేదములన్నియు అజ్ఞాన కల్పితములు. కావున సర్వ భూతముల యందు కృపాస్నేహములు గలిగి యసుర భావమును వీడియుండుడు. పరమేశ్వరుడు సంతసించును. ఆయన సంతసించిన అలభ్యమేమున్నది. ఆయన పాద సరోజములే దొరికిన తర్వాత తన్మకరంద సేవనముకంటె కావలసినదేమున్నది. ఈ ధర్మార్థకామములుగాని కర్మవిద్యగాని నీతి దండశాస్త్రములుగాని మరి యే యితర శాస్త్రములుగాని నివియన్నియు వేదోదితములైనప్పటికిని అంతర్యామి రూపమున మనయందున్న పరమ పురుషునికి ఆత్మార్పణ సాధనములైనచో సత్యములగును. లేనిచో అసత్యములే. సత్యస్వరూపుడైన పరమేశ్వరుని చేరుటకివి సాధనములైననాడు వీనికి సత్యత్వము సంక్రమించును. లేనిచో నీ శాస్త్రము లన్నియు దబ్బులే. ఈ జ్ఞానము పొంద శక్యము గానిది. శ్రీనారాయణమూర్తి నారదున కుపదేశించినది. పరమేశ్వరునియం దేకాంత భక్తి గలిగి దేహ దారాపుత్రాది సంగము విడిచి యహంకార మమకార శూన్యులై సాధుజనుల పాదారవిందరజమున స్నాతులై వారందరికి ఇట్టి జ్ఞానము లభించును. విజ్ఞాన సంయుతమైన ఈ జ్ఞానమును (విజ్ఞాన సంయుత మనగా యనుభవ పర్యంతమైనయని యర్థము) పరిశుద్ధమైన భాగవత ధర్మమును నేను నారదునివలన వింటిని.'

—సశేషం

రామకృష్ణ జననము - నాటిక

శ్రీమతి భువనగిరి లక్ష్మీకాంతమ్మ

ఇందలి పాత్రలు :

పురుషులు

ఖుదీరాముడు - రామకృష్ణుని తండ్రి
గిరీశుడు - ఖుదీరాముని మిత్రుడు
రామానందరాయలు - జమీందారు
రాజారామ్ - దివాను
అబ్దుల్ - బంట్రోతు
రామేశ్వరుడు - ఖుదీరాముని కొడుకు
మాధవుడు, గోవిందుడు, కేశవుడు - బ్రాహ్మణులు
సుఖలాల్ గోస్వామి - ఒకదాత
కృష్ణచంద్రుడు - గోస్వామి కొడుకు
పండాలు - ఇద్దరు
యాత్రికులు - ఇద్దరు
నారదుడు
ఇద్దరు జ్యోతిష్కులు

స్త్రీలు

చంద్రాదేవి - రామకృష్ణుని తల్లి
రామశీల, సంపూర్ణ, ప్రసన్న - చంద్రాదేవి స్నేహితురాండ్రు
ధని - కుమ్మరిది

ప్రథమాంకము—ఒకటవరంగము

స్థలము : దర్యపురములో ఖుదీరాముని గృహము
(ప్రవేశము- ఖుదీరాము, భార్య చంద్రాదేవి)
(పూజామందిరములో దేవుని కెదురుగా కూర్చుండి పాడుదురు)

దేవా దేవాదిదేవా బ్రోవా రావా దేవాదిదేవా
దుర్మార్గుల శిక్షింపన్ ధర్మాత్ముల రక్షింపన్ ధర్మము భువిస్థాపింపన్ జన్మింతువు భువి దేవా
శాంతి సత్యములు స్థాపించుటకై జ్ఞాన తేజమును చల్లుటకొఱకై
రామకృష్ణాది నామమ్ములతో భూమిని యావిర్భూతుడవగువో దేవా॥
దేవా దేవాదిదేవా బ్రోవా రావా దేవాదిదేవా॥

(హారతిఇచ్చి నమస్కరించి కూర్చుందురు.)

ఖు:- చంద్రా! మన భరతమాత సచ్చిదానందసాగరమునుండి అమృతబిందువుల సేకరించి, త బిడ్డలకు తృప్తిగలిగిస్తోంది.

సచ్చిదానంద సంపూర్ణ సాగరమ్ము సత్యశౌచదయాదుల జన్మభూమి
ధర్మయుత మాత్మసంధానుదాయకమ్ము క్షితిని భారతజాతీయజీవనమ్ము
ఇతి అతి పవిత్రము - శాంతికరము

(ప్రవేశము గిరీశుడు)

గి:- మిత్రుడా! ఏమంటున్నావు శాంతికరమా ఏకాలమున ఏ యుగమున?
ఖు:- అన్నికాలాలలోనూ, పవిత్రం పవిత్రమే. పవిత్రము అపవిత్రం కాదు కదా.

గి:- అదే పొరపాటు. నీవన్న పవిత్రం, ఇంకొక సమయంలో అపవిత్రంగా కనబడును. దేశ పరిస్థితులు గమనిస్తూ అన్నమాటలేనా ఇవి. ఒక ప్రక్క అర్థకడుపేనా నిండక, అన్నమో రామచంద్రాయన్న ప్రజల ఆర్తనాదాలూ, మరియొక ప్రక్క మహామారి చుట్టుకొని ప్రజల మారణహోమం చేస్తుంటే పొందే హాహాకారాలూ, ఇంకొక ప్రక్క అత్యాచారాలు దోపిడీల్యాసూ, శాంతను పవిత్రము ఎక్కడ?

ఖు:- మిత్రుడా! మన జమీందారులున్నారుకదా; ప్రజలను బాధలనుండి తొలగించి రక్షించు భారము వారిదేకాదా.

గి:- ఎంత పెరటిదారిలో నున్నావయ్యా నీవు. ప్రజల విషయం వారికి కావాలా. వారి విలాసాలేమో వారి ధనసంపాదనలేమో. వారికి ప్రజల విషయం, దేశము, కావాలా! పాశ్చాత్య వ్యామోహాల్లోపడి, దేశ పరిస్థితులు గమనిస్తారా వారు.

ఖు:- నిజమే, నీవు చెప్పినది కాని మనమేమి చేయగలం. అన్నిటికి దైవమే ఉన్నాడు. కాలాన్ని నడిపించేవాడు దైవం. కాలం ఒక్కరీతిగా ఉండదు. ప్రతివాడు కాలానికి కట్టుబడక తప్పదు. రేపు ఏమి కానున్నదో.

(ప్రవేశం జమీందారు బంట్రోతు అబ్దుల్)

అబ్దుల్: ఖుదీరామ్‌సాబ్! సర్కార్ హుకుమ్, మిమ్ముల త్వరగా రమ్మని.

ఖు:- ఎందుకు, అంత త్వరగా రావడం. విషయమేమి.

అ:- అదంతా నాకు తెల్వదు.

ఖు:- సరే అయితే వస్తాను. నీవు వెళ్లు. (వాడు వెళ్ళును) గిరీశా! ఈ జమీందారు ఎందుకు కబురు చేసాడంటావు.

గి:- ఎందుకేమిటి. ఏ కూట సాక్ష్యానికో, ఏ దొంగ దస్తావేజులో సాక్షిగారమ్మనమనో, అంత కన్న ఈ జమీందారులకింకేమిపని మనతో.

ఖు:- సరే వెడతాను. ఏం జరిగినా సరే. దైవేచ్ఛ తప్పదు.

(తెరపడును)

ప్రథమాంకము—రెండవరంగము

స్థలము: రామానందరాయల గృహము

(ప్రవేశము: రామానందరాయులు, దివాను రాజారాము)

రామానందరాయలు:- (కుర్చీలో కూర్చుండి హుక్కా పీల్చుచు) నా జమీందారీలో నాకు లొంగి నేనేమి చెప్పిన అది చేస్తూవుండాలి. అలా చేయనివాడికి, ఈ నేలలో పుట్టుగతు లుంటాయా. వానిని కాలత్రొక్కి నేలరాయలేనా. వాడికి గతిమోక్షం ఉంటుందా అసలు. (ఏవో కాగితాలు తీసి చూస్తూ) రాజారామ్! ఈ కాగితాలొకసారి పరిశీలించి చూడు. దీనిమీద కోర్టులో వ్యాజ్యం వేస్తున్నాను. (రాజారామ్ ముఖంలోకి చూస్తూ ఉంటాడు)

రాజా: (కాగితాలు చూచి) మీరు వీనిమీద పదివేలకు దావావేస్తారా? వీడు చాలా బీదవాడు, వీడికి మీరు పదివేలు ఇచ్చారా? నిజముగానేనా?

రామా: లేదు. ఇది కల్పించిన దస్తావేజు. ఎందుకంటే వీడు నాతో చాలా పొగరుగా జవాబు చెప్పాడు. ఏదో పనిచెప్పితే ఆ పని నాకు తగదని తిరస్కరించాడు. అందుకే నేను వాడిని మట్టంచేయాలని ఈ పని చేస్తున్నాను.

రాజా: ఇదన్యాయం కాదండీ? వాడు చేసిన చిన్నతప్పుకే శిక్షా!

రామా: అన్యాయమేమిటి? ఇట్టి అన్యాయాలెన్ని చేసి ఈ జమీ పెంచానో, వాడా పైకం ఇవ్వక పోతే వాడి ఆస్తి జప్తు, నమ్మకముకలవాడని, ఖుదీరామునికబురుచేసాను ఇందు సాక్ష్యం కొఱకేకదా. వాడొక పిరికిపంద. ఇంకా రాలేదు. (బంట్రోతు ప్రవేశించి) ప్రభూ! ఖుదీ రాముసాబ్ వచ్చాడు.

రామా: వచ్చాడా (అని ఎదురుగా వెళ్ళి తీసుకొని వచ్చి కుర్చీలో కూర్చుండబెట్టును. ఇద్దరూ కూర్చున్న తర్వాత) ఖుదీరామ్! విశేషాలేమిటి?

ఖు:- విశేషాలా. నా వంటి బీదవాడు మీ వంటి జమీందారుచే పిలవబడుటే విశేషం.

రామా: (నవ్వుతు) చక్కగా గ్రహించావు. (కాగితంచూపి) వీనిపై వ్యాజ్యం వేస్తున్నాను. నీవు సాక్షిగా ఉండి నన్ను గెలిపించాలి. ఈ వ్యాజం నీ సాక్ష్యం మీదే ఆధారం.

ఖు:- (తెల్లబోయి) సాక్ష్యమా! కోర్టుకెక్కి సాక్ష్యం చెప్పుట నేనెన్నడూ చేయనిపని.

రా:- ఎన్నడూ చేయకపోతే ఇకముందు చేయకూడదా? దీనివల్ల నీకూ లాభముంటుందిలే.

ఖు:- జమీందార్! ఇతడు మీకింత డబ్బు నిజంగా బాకీ ఉన్నాడా?

రా: లేదు. వీడు పొగరుగా నేను చెప్పినట్లు చేయలేదు. వాని కావరమే నన్నీపని చేయించింది.

ఖు:- సరి సరి. ఇది అబద్ధపుదావా. దొంగసాక్ష్యం ఇందుకా నన్ను పిలిపించుట.

రా: ఖుదీరామ్! అబద్ధాలు, సుబద్ధాలు నీకక్కరలేదు. ఆ రెండు మాటలూ కోర్టులో చెప్పి ఆ రెండువేలూ చేతులోవేసుకొని సుఖపడు. నీ దరిద్రం తొలగుతుంది.

ఖు:- అయ్యో! ఆ పని నేను చేయలేను. అసలే నాకు కోర్టంటే భయం.

రా: (రోషముతో) నన్నూ, నా సామర్థ్యాన్ని ఎరిగియేనా నన్నిట్లు అవమానిస్తున్నావు?

ఖు:- జమీందార్! మిమ్ములనవమానపరచలేదు. నా సంగతి చెప్పుతున్నాను. ఈ సాక్ష్యం చెప్పినచో మొదటి పర్యాయం నా అంతరాత్మకు విరుద్ధంగా నడుచుకొన్నవాడనౌతాను.

రా: సరే వెళ్లు. ఇంక ఈ గ్రామంలో కాపురముండి నీ ఆస్తిని నీవనుభవించగలవా!

ఖు:- (లేచి నిలిచి) స్వామీ! ఏమి జరిగిననది జరుగుగాక! దివ్యజ్యోతియై ప్రకాశించు అంత రాత్మకు విరుద్ధముగా ప్రవర్తింపజాలను. సర్వమూ దైవాధీనము. జరిగేది జరుగును.

రా: ఓ! ఇట్టివారలెందరో! నీవనగానెంత! వెళ్ళు (తల పంకించును)

(తెరపడును)

ప్రథమాంకము—2 వ రంగము

స్థలము—పల్లెప్రాంతము

ప్రవేశము - ఖుదీరాము, చంద్రాదేవి, బిడ్డలిద్దరు.

చంద్రాదేవి:- సూర్యుడస్తమిస్తున్నాడు. చాలాదూరం నడిచి వచ్చాము. సమీపంలో ఏ గ్రామమును కనబడదు. ఇప్పుడెచ్చటికి పోవాలి?

ఖుదీరాము :– (విచారముతో) ఎచ్చటికని చెప్పను? అది నాకూ తెలియదు. చోరమృగసంకులమగు ఈ అరణ్యాలలో నిలవడమూ క్షేమం కాదు.

చం :– (పరికించి చూచి) ఈ పరిసరాలు మహారణ్యంవలె కనుపించడంలేదు. ఈ కేదారాలు, గున్నమామిళ్లు, ఈ సారసమూలు చూస్తే ఇది ఒక పల్లెప్రాంతమని తోస్తోంది. పరికించండి.

ఖు :– (చూచి) అవును. నిజమే శోకారణ్యంలో మునిగియున్న నాకు అంతా అరణ్యంలాగే కనుపిస్తోంది. అయితే నీవేమంటావు?

చం :– ఈ రాత్రి ఇచ్చట విశ్రమించి వేకువనే లేచి పయనింతము.

ఖు :– సరే (పైబట్టపరచి బిడ్డలను పరుండజేసి వారిప్రక్కన కూర్చుని) కటకటా! ఈ అడవిలో ఆలుబిడ్డలతో పయనింపవలసివచ్చిందికదా! శ్రీరామచంద్రా! ఇప్పుడేమి దారి దేవా!

చం – దుర్మార్గుడగు రామానందరాయలు కూట సాక్ష్యం చెప్ప నిరాకరించిన కారణాన్న మన ఆస్తినంతా అపహరించి నిలువ నీడకూడా లేకుండా చేశాడు. దుర్మార్గులను చూస్తే దేవునికికూడా భయమేమో! లేనిచో భక్తులగు మీరిట్లు బాధ పడుచుండ, చూచి ఊరకుంటాడా?

ఖు :– చంద్రా! అట్లనకు. ఇది మన కర్మసూత్రం, అంతే.

చం :– దానికేమిగాని, ఇప్పుడు మనమెచ్చటికి పోవాలి? ఎవ్వరైనా మీకు సాయపడే వారు లేరా?

ఖు :– దైవము తప్ప సాయమొనర్చువారెవ్వరూ లేరు. కాని నాకొకటి తోస్తోంది.

చం :– ఏమది? (జాగ్రత్తగా వినును.)

ఖు :– (ఆలోచిస్తూ) నీవు...ఈ బిడ్డలనుతీసుకొని నీ పుట్టింటికి వెళ్లు. క్రొత్త కాపురం ఎక్కడైనా ఏర్పడ్డతర్వాత వత్తువుగాని.

చం :– (దీనంగా) నా చిన్న వయస్సులోనే పుట్టిల్లు విడిచి మీ యొద్దకు వచ్చాను. ఇంల ఆ ఇల్లు ఏలాంటిదో ఎరుగను. అదీకాక సుఖపడుతున్నప్పుడు భర్తను విడువక కష్టం వచ్చినప్పుడు మాత్రం విడిచిపెట్టే గుణహీనురాలననుకొన్నారా నన్ను. దుఃఖంలో అనాలోచనగా చెప్పారా?

ఖు :– చంద్రా! నిజంగా ఆలోచన లేకుండానే చెప్పాను. నన్ను విడిచివెళ్లిన సుఖపడతారని నా తలంపుకాని, మిమ్ములను విడిచి నేను మాత్రం ఉండగలనా? ఓ దైవమా! (దుఃఖించును.)

చం :– ఎందుకు దురపిల్లుట? కష్టకాలం తలవని తలంపుగా వచ్చింది. ఇది భగవంతుని పరీక్ష. బంగారాన్ని మాలిన్యం పోయేందుకు పుటం వేస్తారు. అట్లే పరమేశ్వరుడు మానవులను పరిశుద్ధుల చేసేందుకు కష్టాలు కల్పిస్తాడు. అలిసిపోవుటచే బుద్ధి కలతపడింది. కొంచెం సేపు నిద్రించి విశ్రాంతి పొందితే కర్తవ్యం తోస్తుంది. (అని పరుండును.)

ఖు :– నీవు పరుండుము. అర్ధరాత్రి కావచ్చింది. ఈ వంగదేశ ప్రాంతాలు, చోరభయ సంకులాలు. నేను కొంతసేపు మేలుకొనియుండాలి. (ఆమె వైపుచూచి) పాపం!

ఈమె నడచి నడచి అలసిపోయి త్వరగా నిద్రించింది. నాకో అగమ్యగోచరమైన భారముండుటచే నిద్ర దూరమైంది. (నిట్టూర్పుతో, ఆహా, రామచంద్రా! ఏమి నీ విలాసము! బహుకాల నివాసమైన దర్యాపురము బాపితివి. పిత్రీయమంతా హరింప చేసితివి. ఆలుబిడ్డలతో అరణ్యంపాలు చేసితివి. ఇట్టి కష్టాలు పొందేందుకు కారణ మేమి? దేవా!

మరచితినో మదిన్నిపుడు మార్గము తప్పితినో స్మరింపుచో
కరము వచింపరాని చెడు కర్మలనేయవి చేసినానో భా
సుర శుభరూప నీదు పరిశోధన యేమొ యెరుంగజాల, నా
దరమున దారి చూపి పరితాపము బాపగదయ్య రాఘవా.

(కొంతసేపు నిశ్శబ్దము. తర్వాత తెరలో వెలుగు. దానినుండి కోదండపాణియగు రాముడు ప్రత్యక్షమగును ఖుదీరాముడు తెల్లబోయి చూచును.)

రాముడు :– భక్తాగ్రేసరా! (ఒకవైపు చేయి చాపి చూపి) నేనీ చెట్టుక్రింద చాల కాలము నుండి దిక్కులేక నిరాహారంగా పడియున్నాను. నన్ను నీ యింటికి తీసికొనిపొమ్ము. నీపూజయు నైవేద్యమును తీసుకొనుటకు కుతూహలంగా ఉన్నాను.

ఖు :– (ఉలికిపడుచు రామునకు సాష్టాంగపడి) స్వామీ! స్వామీ! వద్దు. నేను భక్తిశూన్యుడను. కుటీరముకూడా లేని సర్వ శూన్యుడను. నిన్నెట్లు పూజించి నైవేద్యం ఇవ్వగలను దేవా!

రా :– భయపడకు. అన్నీ సమకూడును (అంతర్హితుడగును. మరల చీకటి.)

ఖు :– (కొంతసేపు ఆనందబాష్పము కార్చి దిక్కులు పరికించి) భగవానుడు నా పూజకు తృప్తిపడటం ఏమి నా అదృష్టము! (కంగారుగా లేచి భగవానుడు చూపిన చెట్టుక్రిందకు వెళ్లును. ఒక పాముపడగక్రింద ఒక సాలగ్రామ శిలను చూచి అది తీసుకొందుకు చేయి చాపగా ఆ పాము మాయమగును. అది తీసుకొని కళ్ల కద్దుకొని)

జయతు జయతు దేవో జానకీ వల్లభోయం
జయతు జయతు రామః చంద్రచూడార్చి తాంఘ్రిః
జయతు జయతు వాణీనాథనాథ పరాత్మా
జయతు జయతు రామో లోకనాథః, కృపాళుః

దేవా శ్రీ రామచంద్రా నీకు నా బీద గృహంలో ఉండుటకు కోరికయా? తండ్రీ! నీ దివ్యప్రేమచే నేను ధన్యుడను.

చం :– (ఉలికిపడి లేచి) ఈ అర్ధరాత్రి ఎవ్వరితో మాట్లాడుచున్నారు?

ఖు :– చంద్రా! రామచంద్రునికి నా పూజపై కోరిక గలిగింది (సాలగ్రామము చూపి) చూడు; ఇది ఆ చెట్టుక్రింద చూపి అంతర్హితుడయ్యాడు రాముడు. ఇది రఘువీరుని సాలగ్రామము చూడుము.

చం :– (చూచి కన్నుల కద్దుకొని) భగవంతుడు మన గృహమున నుండకోరుటచె మనము ధన్యులము. ఆ దేవుని యనుగ్రహం మనపై పూర్ణముగా నున్నదనుటకు ఇదియే నిదర్శనము. ఇంక మన కష్టాలు గట్టెక్కుతాయనే ఆశ కలుగుతోంది.

ఖు:- ప్రియా! నీ ఉత్సాహవాక్యం మన భావిజీవితానికి ఉపశ్రుతి. ఇదిగో తూర్పున వేగుచుక్క కనబడుతోంది. బిడ్డలను లేపి ప్రయాణం సాగిద్దాము.

చం: ఎక్కడికి ప్రయాణం?

ఖు:- ఎక్కడికని అడగకు. భగవానుడు ఎక్కడికి తీసుకువెళితే అక్కడికి. వాని కరుణ మనపై కలిగియుంటే మనకేమి కొదవ. అతడే మనకు దారి చూపి నడిపించును రక్షించును పోషించును.

(ప్రవేశము సుఖలాల్ గోస్వామి)

సుఖలాల్:- ఖుదీరామ్! నీకు రామానందరాయలు చేసిన అన్యాయానికి దర్యపురమంతా దుఃఖిస్తోంది. ఎంతవారికైనా దైవము అలంఘ్యంకదా! భారతభూమిని న్యాయం నశించింది. సత్యం స్వస్తిచెప్పింది. సనాతన ధర్మాలు సారహీనాలయ్యాయి. అత్యాచారాలు అండ చూచుకొన్నాయి. ఏదో అనిర్వచనీయమైన మార్పు రానున్నది. అంతా ఈశ్వరేచ్ఛకదా!

ఖు:- ఈశ్వరేచ్ఛయే. నేడు ఇల్లూ వాకిలీ లేక కూడు గుడ్డలకు కఱవై ఆలు బిడ్డలతో అడవి పాలౌట ఈశ్వరేచ్ఛయేగా.

సు:- విచారపడకు, ఈ సమీపాన్నున్న కమార్పకూరువచ్చి కొత్తకాపురం ఏర్పరచుకో. అక్కడ నీ కొక కుటీరమునిచ్చి భోజనానికి చేయదగిన ఏర్పాటు చేస్తాను. నీ వంటి భక్తాగ్రేసరుడు మా గ్రామాన్ని నివసిస్తే అది నిజంగా పుణ్యభూమి అవుతుంది. త్వరగా బయలుదేరు.

ఖు:-(నమస్కరించి) ఆపద్బాంధవా! నీవు మావంశమున్నంతకాలమూ స్మరణీయుడవు. నీవు చెప్పినట్లే చేస్తాను.

(గోస్వామి వెళ్ళును)

ఖు:- చంద్రా! సర్వేశ్వరుని సాయమనగానిట్టిదేసుమీ. అనన్యాశ్చింతయంతోమాం యే జనాః పర్యుపాసతే తేషాం నిత్యాభియుక్తానాం యోగక్షేమం వహామ్యహమ్ అన్నాడు భగవానుడు. పోదమురండు——(తెరపడును)

ప్రథమాంకము – ముగిసెను

ద్వితీయాంకము (విష్కంభము) (1 వ రంగము)

స్థలము: హాల్దారు పుష్కరిణీ తీరము

(ప్రవేశము – గోవిందుడు, మాధవుడు)

గో:- ఒరే మాధవా స్నానానికి వచ్చి నిలబడి పోయావేమిరా చలిచేతనా.

మా: చలికాదు ఏమీకాదు. ఇందు ఖుదీరాము స్నానంచేస్తున్నాడు అందుకోసం.

గో:- ఖుదీరామెవ్వడురా? అతను స్నానంచేస్తుంటే నీకేమీ.

మా: పది సంవత్సరాలు ఇక్కడున్న ఖుదీరామునే ఎరుగవా?

గో:- నేనెరుగనులే అయితేనేమి ఆయన స్నానం చేస్తుంటే నీవు చెయ్యొచ్చుగా.

మా: అతడు స్నానంచేస్తుంటే అతని కాంతి పుష్కరిణి అంతా వ్యాపిస్తుందిట. అందుచే అతను స్నానంచేసి జపం చేసుకుంటూండగా ఎవ్వరూ పుష్కరిణిని తాకరు. ఆ కాంతి అందరికీ భయంకలిగిస్తుందిట. ఆయన వెళ్లేవరకు ఎవ్వరు అందులో కాలుపెట్టరు

గో:- అబ్బా! అంత గొప్పవాడా! అయితే అతను దేవుణ్ణి చూచాడంటావా?

మా: ఆహా తప్పక చూచాడు. నిజంగా ఆయన మునీశ్వరుడే.

గో:- ఒరే అతడే దేవుణ్ణి చూచాడంటావు?

మా: ఏ దేవుడేమిటి? నీ మొగము.

గో:- అదికాదురా రాముడా, కృష్ణుడా, శివుడా, అని.

మా: అదా అతడు రామభక్తుడు. రాముణ్ణే చూచి ఉంటాడు. వారి కుటుంబంలో అందరి పేళ్ళలోను రామనామముంది అందుకనుకున్నాను.

గో:- అయితే ఖుదీరాముడేమిచేస్తాడు?

మా: ఆయన రోజంతా దేవపూజలోను, ధ్యానంలోను గడుపుతాడు. సాయంత్రం కొంచెంసేపు గ్రామస్థులతో భక్తివిషయాలు మాట్లాడుతాడు.

గో:- గ్రామస్థులేమైనా ఇస్తారేమో లేకపోతే జీవితమేలా గడుస్తుంది.

మా: గ్రామంలోవాళ్లు డబ్బేమీ ఇవ్వరు. ఆయన బోధలు విందామనీ, ఆయన ఆశీస్సులుపొందుదామనీ వస్తారు. జీవనాధారంగా సుఖలాల్ గోస్వామి ఆయనకు "లక్ష్మీజాల" అనే పొలం ఇచ్చాడు. అదేచాలు వారికి.

గో:- ఆయనకు పిల్లలున్నారా?

మా: ఆయనకు ఇద్దరు కొడుకులు, ఒక్కకోమార్తె. మొన్ననే కుమారునికి కోమార్తెకు పెళ్లి చేశారు కూడా. ఆయన పెద్దకొడుకు ధర్మశాస్త్రమూ జ్యోతిషం చదువుకొన్నాడట. జ్యోతిషంలో వానికి చాలా మహిమలున్నాయంటారు.

(ప్రవేశం కేశవుడు)

కే:- ఏమింట్రా! పనికిమాలిన కబుర్లు చెప్పుకుంటూ ఇక్కడున్నార్రా!

మా: విశేషాలేమిరా?

కే:- చూడు ఎంత ప్రొద్దెక్కిందో! ధర్మాత్ముడైన సుఖలాల్ చనిపోయి నేటికి పదిరోజులుకదా, వానికొడుకు దానాలు ధర్మాలు చేస్తున్నాడు.

గో:- ఒరే కేశవా! నాకు కూడా ఒక దానమేదైనా ఇప్పిద్దూ పిల్లలుగలవాణ్ణి.

కే:- పనికిమాలిన కబుర్లుచెప్పుకుంటూ ఉండండి. ఆ పుణ్యకాలం దాటిపోతుంది.

గో:- పోదాం పదండి. (అందరు వెళ్లుదురు)

(తెరపడును)

ద్వితీయాంకము—రెండవ రంగము

స్థలము: పువ్వులతోట

(ప్రవేశము - ఖుదీరాము పూలసజ్జతో)

ఖు:- దేవా! శ్రీరామచంద్రా!

నినుచింతింపగ మార్గమేది యగునో ని పూజకేమేని క్రొ
న్నన లేనేరిచి తెచ్చుకొన్వలయునో నైవేద్యమున్నియ్యనే
దినుసుల్ భక్ష్యములిచ్చుకొన్వలయునో దేవా యెరుగగన్ సదా
మనమర్పించియు మ్రొక్కగోరుదును రామా కృష్ణయన్గోరుదున్

(అతడు పువ్వులు కోయుచుండును. సీతాదేవి బాలికారూపంలో మేలి ముసుగుతో వచ్చి తానును పువ్వులుకోసి ఖుదీరాముని సజ్జలోవేయును)

ఖు:- అమ్మా! జనకతనయా! నీ పూజకు నీవే పువ్వులు కోసుకొంటున్నావా!

(పువ్వులకు సజ్జపట్టినంతలో నామె అంతర్హితమగును. కూర్చుండి దండకట్టును)

(ప్రవేశము- చంద్రాదేవి)

చం: మన రామకుమారుని జ్యోస్యమెంతవరకూ వచ్చిందో విన్నారా?

ఖు:- (దండకట్టుచూ) ఏమిటది?

చం: మనవాడు గ్రహణస్నానానికి కలకత్తా వెళ్లాడుకదా అక్కడ ఒక జమీందారుని కుటుంబం స్నానానికివచ్చిందిట. ఘోషాపద్ధతి ఖచ్చితంగా పాటించేవాని భార్య పల్లకిని తీరానికి పట్టించుకొని స్నానం చేస్తుండగా, ఆమె ముఖం మనవాడికి కనబడిందిట.

ఖు:- (ఆమె ముఖంలోకి చూస్తూ) అప్పుడేమైంది?

చం: అప్పుడువాడు నిట్టూర్పుపుచ్చి "అయ్యో! ఇంత ఘోషాలోనున్న ఈమె దేహం రేపీపాటికి నిర్జీవంగా ఈనదికే అర్పింపబడునుకదా!" అని మెల్లిగా అనుకొన్నాడట.

ఖు:- (దండకట్టుట ఆపి) ఆ మాటలెవ్వరూ వినలేదుకదా!

చం: ఎవ్వరేమిటీ ఆ జమీందారే విన్నాడట. పూర్ణారోగ్యంలోను నిండు యవ్వనంలోనూ ఉన్న తన భార్యను గురించి వాడు చెప్పినమాటలు విని, జమీందారు విషాదాశ్చర్యాలు పొంది, వాని జోస్యం పరీక్షించి వానిని శిక్షింప నిశ్చయించి వానిని తనతో తీసుకొని పోయాడట.

ఖు:- (దండక్రిందవిడచి) తర్వాత?

చం: అందరూ ఆశ్చర్యం దుఃఖమూ పడునట్లు ఆమె అట్లే మరణించిందిట.

ఖు:- అప్పుడా జమీందారేమి చేశాడు మనవాడిని?

చం: జమీందారు దుఃఖము ఆశ్చర్యంపొంది మనవాడిని విడిచిపెట్టాడట.

ఖు:- అయ్యో! ఎంత చిత్రం ఎంత ప్రమాదం. కాళీమాత వానికి జ్యోతిషంలో అద్భుత శక్తులను గ్రహించింది, వాడు వానిని వెల్లడి పరుచుకోకూడదు.

చం: ఆ జమీందారు రామానంద నాయుని వంటివారు కాబట్టనుక వానిని విడిచారు. అబద్ధపు సాక్ష్యం చెప్పాలని కారణంగా ఆస్తిపంతయు అపహరించి ఊరు వెళ్ళగొట్టాడుకదా అతడు.

ఖు:- చంద్రా! అట్లనకు. ఎడతెగని శ్రీరామచంద్ర పాదారవిందమకరందం గ్రోలుటకు అతడే కారణం. అతడు మనకు కృతజ్ఞుడు కూడా.

చం: ఎంత చిత్రం ఎంత విపరీతం!

ఖు:- విపరీతమేమీ లేదు. దేరేపురం విడిచిన నాటి దృశ్యం నా మనఃఫలకమున మాయక నన్ను పూర్తిగా మార్చింది. ఎట్లనగా ఈ ప్రాపంచిక విషయాలు వృథా క్రోధ కాపట్య దురాశా పూరితాలనీ, భగవంతుడొక్కడే తృప్తిదాయకుడనీ తెలిసింది. ఈ పరివర్తనకు కారణం అతడే కదా.

చం: అయితే సుఖలాల్ గోస్వామి సేమనాలి?

ఖు:- అతడే మనకు ఈ ఐహిక జీవనము సుఖశాంతములతో గడుచుటకు కారణము. అతడు మనకే కాదు మన వంశమునంతకూ కృతజ్ఞుడే ఈ గోస్వామిని మనము మరచిపోగలమా! చూడు జీవితమెంత శాంతిగానున్నదో.

శ్రీరఘువీరుని చిత్తము చేసిల్పి పొలమునకే వరి మొక్కనాట
అతివృష్టియైన ననావృష్టియైనను తృప్తిగా ధాన్యమ్ము నిచ్చుచుండ
అరుదెంచు యతిథి యభ్యాగతులకునెల్ల నన్నదానము చేయునవసరమున
కొంగుబంగారమై కోరిన కనబడనీక చేయు 'లక్ష్మీశాల' చిత్రముగను
ఇంటనేదైన లేదనుకొంటతడవు కోరినట్టులనదియు చేకూరుచుండె
శాంతి జీవనమేర్పడె చింతతొలగె తలపనింతయు శ్రీరాము దయయకాదె

చంద్రా! ఆ దేవదేవుని భక్తితోనారాధించినచో భవబంధాలు తొలుగునుకదా!

చం:- భక్తియనగా ఏమిటో వివరించండి.

ఖు:- సర్వభూతములయందు సమమగు ప్రేమగలిగి, త్రికరణశుద్ధిగా భగవంతుని సేవచేయుచు ఆతని సర్వకాలములయందు బుద్ధియందు నిల్పుకొనుటయే భక్తి. ఈ భక్తి వైధిక, ప్రేమ భావాలతో రెండు విధములు.

చం:- ఆ విధములేవి? వైధిక భావన ప్రేమభావన అనగా?

ఖు:- వైధికభక్తుడు తరచుగా గంగాది పుణ్యనదులలో స్నానం చేయగోరుతాడు. పుణ్యతీర్థాలు సేవింపగోరుతాడు. ఏకాదశీ మొదలగు పుణ్యదినాలలో ఉపవాసాలుండగోరుతాడు. గీతా మొదలగు పవిత్రగ్రంధాలు పారాయణచేస్తాడు.

చం: ప్రేమ భక్తునకివేమియు అవసరంలేదా?

ఖు:- అవసరంలేదు. అతడు భావోద్రేకపూరితుడై భగవంతుని ఆప్తబంధువుగా తలచి ఒళ్ళు మరచి ప్రహ్లాదునివలె హృదయప్రేరణనుబట్టి సంచరిస్తాడు.

చం: ఈ రెండు విధాలలోనేది శ్రేష్ఠమైనది?

ఖు:- రెండును శ్రేష్ఠములే. మొదటిది రెండవదానికి సోపానము.

చం: అసలు భక్తి కలుగుటకు మార్గమేమి?

ఖు:- నిరంతర సత్సాంగత్యము, తీర్థాటనము, తీర్థాటనములో భగవంతుని లీలలు అర్థమగును. ప్రజల కష్టసుఖాలు తెలియును. సహనము ఎక్కువగును.

చం: అయితే మొదటిది నాకు రెండవది మీకు కలిగినది.

ఖు:- అది ఎట్లా?

చం: సత్పురుషులగు మీ సాంగత్యం నాకు, తీర్థాటనము మీకు.

చంద్రా:- చక్కగా చమత్కరించావు. తీర్థాటనమంటే జ్ఞాపకం వచ్చింది. ధర్మాత్ముడగు సుఖలాల్ గోస్వామి చనిపోయాడుకదా. వాని కుమారుడు కృష్ణచంద్రుడు అయనకు పిండ ప్రదానం చేసేటందుకు గయకు వెళ్ళుచున్నాడు. నేను కూడా వానితో ప్రయాణం పెట్టు కున్నాను.

చం: మీరిదివరకు కాశీ ప్రయాగ బృందావనాది తీర్థాలకు వెళ్లినప్పుడు గయకు వెళ్ళలేదా? ఇంతపెద్ద వయసులో ఇప్పుడా ప్రయాణం కాలినడకన.

ఖు:- అప్పుడేవో ఆటంకంవల్ల గయకు వెళ్ళలేదు. గయలో పితరులకు పిండంవేసి పితౄణము తీర్చుకోవాలని ఎన్నాళ్లనుండియో అనుకుంటున్నాను. నేటికి తగిన సహవాసం లభించింది. ఇందేదో ప్రేరణఉన్నట్లు తోస్తోంది. తిరిగి ఒక్కనెలకు వస్తాను.

(ప్రవేశం రామేశ్వరుడు)

రా:- నాన్నా! కృష్ణచంద్రబాబు ఈ తెల్లవారుజామున ప్రయాణమని చెప్పమన్నాడు.

ఖు:- సరే! చంద్రా! శ్రీరాముని పూజాదులు చేస్తూఉండు.

(తెరపడును)

(ద్వితీయాంకము ముగిసెను)

తృతీయాంకము—మొదటి రంగము

(స్థలము గయాగుండము—ప్రవేశము : ఇద్దరు యాత్రికులు, ఒక పండా)

మొదటి యాత్రికుడు :- ఇంతకన్న నే నిచ్చుకోలేను. బీద బ్రాహ్మణ్ణి. నన్నేలాగైనా రక్షించి ఈ కార్యం గట్టెక్కించుబాబూ.

పండా:- ఛీ! పిండప్రదానానికి రెండు రూపాయిలా. ఇవి ఇచ్చేందుకు నీకు చేతులేలా వచ్చాయి, ఇవికూడా జాగ్రత్తగా మూట కట్టుకొని ఇంటికి చేరుకో, నీకు పిండ మేమిటి ?

రెండవవాడు :- ఇక్కడ పిండప్రదానానికి రూపాయ పావలా కదయ్యా.

పండా:- (మహాకోపంతో) ఎవ్వరైనా నవ్విపోతారు. నీ కేం తెలుసూ. నూరూ, యాభై, పాతిక, పరక, ఇట్లా రేట్లున్నాయి. వీని దరిద్రంచూచి కనికరించి పది ఇచ్చుకో మన్నాను. అదీ ఇచ్చుకోలేకపోతే పొమ్మను.

రెం-వా:- (గట్టిగా) పొమ్మనటానికి నువ్వెవ్వడవు. ఇది మీ తాతగారి సొమ్మా? ఇష్టమైతే ఆయనిచ్చేది పుచ్చుకొని పిండం వేయించు. లేకపోతే నీవే పో,

పండా :- మీ కెందుకు బాబూ మీ రూరుకోండి. మీరుకూడా స్నానంచేసి...
రెం-వా :- (మాటలోనే అందుకొని) ఆఁ ఆఁ - నాకు తల్లి దండ్రు లున్నారయ్యా.
పండా :- అయితేనేం - చచ్చినవాళ్లకీ బ్రతికున్నవాళ్లకీ కూడా పిండం వేయవచ్చు. ఆత్మపిండం వేసుకోవడం లేదా!
రెం-వా :- ఆత్మపిండం తల్లిదండ్రులు లేనివాళ్లు వేసుకుంటారుగాని బ్రతికియున్న పెద్దలకు పిండాలు వేస్తారా? ఈ మాట ఎవ్వరివద్దా అనకు చెప్పుదెబ్బలు తింటావు.
పండా :- (మొదటివానితో) సరే అయిదు ఇచ్చి పిండం వేసుకో.
రెం-వా :- అయిదూ ఇవ్వడు రెండూ ఇవ్వడు. మామూలు ఇస్తాడు. ఇష్టమైతే రూపాయి పావలా పుచ్చుకొని వేయించు. లేకపోతే నీ తాత ఇంకొకడు.
పండా :- ఇంకొకడు ఇక్కడికి ఏలా వస్తాడో చూస్తాను.
రెం-వా :- ఎందుకు రాడో చూస్తాను. తేనెపట్టున ఈగలవలె ముసరి యాత్రికులను పీకిస్తున్నారీపండాలు. పుణ్యక్షేత్రాలు పిశాచభూములయ్యాయి.

(ఇంతలో ఖుదిరాము, కృష్ణచంద్రుడు మరియొక పండాతో ప్రవేశము.)

రెం-వా :- అయ్యా! (అని ఆ పండాను పిలిచి) వీరికి పిండప్రదానం చేయిస్తారా? మామూలిస్తాడు.
క్రొత్త పండా :- చిత్తము. అలాగే.
రెం-వా :- మామూలెంత?
క్రొ-పండా :- మామూలు రూపాయి పావలాకదా!
రెం-వా :- అదే తీసుకో. అదీ ఇదీ అని ఇంతకన్న ఒడికితివా జాగ్రత్త!
క్రొ-పం :- చిత్తం, బాబూ! వీరి పని అయ్యాక, అలాగే చేయిస్తాను.
రెం-వా :- (మొదటి పండాతో) ఇక చల్లగా జారుకో. అత్యాశ మొదటికే మోసం తెలుసా. వచ్చినదానితో తృప్తిపడడం నేర్చుకో. బాగుపడతావు.
మొ-పండా :- స్వామీ, బుద్ధి వచ్చింది. నేనే చేయిస్తాను - రమ్మనమనండి.
రెం-పండా :- స్వామీ! ఏదో తెలియక అన్నాడు. అతన్నే చేయించుకోనివ్వండి. (రెండవ వాడు నవ్వుకుంటూ వెళ్లిపోతాడు)

ప్రవేశము : ఖుదీరాము, కృష్ణచంద్రుడు పండాతో

పండా :- అయ్యా! చేతులతో పిండాలు పట్టుకోండి. నేను చెప్పే మంత్రాలు చెప్పండి.

(వారిద్దరు అట్లే చేస్తారు)

అస్మిన్ విష్ణుగయాక్షేత్రే గదాధరపాదపద్మసన్నిధౌ
అస్మత్ పితృపితామహేభ్యః పిండోదకం సంప్రదదేన్నమః

(కృష్ణచంద్రుడు, ఖుదీరాము మంత్రము చెప్పి నీళ్లు వదులుదురు)

ఖు :- (కొంతసేపు కన్నులు మూసుకొని ఆనందబాష్పాలతో) కృష్ణచంద్రా! నేను విడిచిన పిండోదకాలు నా పితరులు అందుకొని ఆరగిస్తున్నారు - చేతులెత్తి నన్నాశీర్వదిస్తున్నారు - చూడు.

కృ:- (తెల్లబోయి చూచుచుండును)

ఖు:- (సాష్టాంగపడి) పరమ పవిత్రులారా! మీరు తృప్తితో నేనిచ్చిన పిండాలను ఆరగించి నన్ను దీవించినందుకు సహస్ర వందనాలు. ఈ మీ బిడ్డ గురునను సర్వదా సర్వేశ్వరుని యందు స్థిరముగా నిలుపునట్లు ఆశీర్వదింపుడు. (ప్లేటు కోత వేయుచును.)

కృష్ణ:- బాబూ! భోజనానికి వేళైనది. ఇక పోదామా?

ఖు:- (లేచి నిలబడి) సరే వెళ్లుదాము. (తెర పడును.)

తృతీయాంకము—రెండవ రంగము

ఖుదీరాముని బస గృహము—రాత్రి కాలము

(కృష్ణచంద్రుడు - ఖుదీరాము పరుండుదురు - తెరలో వెలుగు)

ఖు:- (తొందరగా లేచి వెలుగువైపు నడచి మోకాళ్లమీద నిలచి నమస్కారముతో) హే సృష్టిస్థితి లయకారణా, పురాణపురుషా, యోగయోగీశ్వరా, పుండరీకాక్షా, చక్రధరా, గదాధరా, శరణు శరణు.

సకలసృష్టికి మూల - మొకడవై నిలిచిన - సర్వాత్మకా, నీకు శరణు శరణు
దశరథేశ్వరునకు - తనయుడై పుట్టిన - సత్యాత్మకా నీకు - శరణు శరణు
వసుదేవునకు దివ్య - శిశువువై పుట్టిన - జ్ఞానాత్మకా నీకు - శరణు శరణు
కైవల్యపదమున - కాంతిపుంజమవైన - శాంతాత్మకా నీకు - శరణు శరణు
జగము సృష్టింప రక్షింప సంహరింప కర్తవును భర్తవును నీవు-హర్త నీవె
సకల కళ్యాణగుణ జగచ్చక్రవర్తి - కరుణజూడు గదాధరా - శరణు శరణు.

(తెరలో భగవద్వాక్యము వినపడును)

భ:- భక్తాగ్రేసరా! ఖుదీరామ్!

నిర్మలమైన నీదగు, సు - నిశ్చలభక్తికి, సంతసించితిన్
దుర్మతులన్నడంచి సుమనోమహితాత్ములగాచి, సత్యమున్
ధర్మము నిల్పబూనుకొని - ధారుణినన్నియుగమ్ములందు, నే
నర్మిలి పుట్టుచుందుదును - నాదగు భక్తులకప్పుడప్పుడున్.

అందుచే, సనాతనధర్మము లడుగంటు నీ కాలమున, మత కలహములు ప్రబలు నీ కాలమున భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యములు నశించు నీ కాలమున 'భగవంతుడున్నాడా,' యని సంశయించు నీ కాలమున, సర్వనాశన మహోపద్రవము కలుగు నీ దేశమున ప్రతికూల వ్యక్తులచే భారతీయ విజ్ఞానము మూలచ్ఛేదమగు నీ సమయమున నీ కుటీరమున బుట్టి నిన్ను తండ్రిగా స్వీకరింతును.

ఖు:- (లేచి చేతులు జోడించి) వలదు వలదు తండ్రీ! అంతదయకు నేను తగను. నా యోగ్యతకు మించిన దయ మీరిదివరకే చూపినారు. నేను మీ సేవచేయలేని నిరుపేదను.

భ:- బిడ్డా! భయపడకు. భక్తియేచాలు. నీలోపము లెంచను.

(భగవానుడు అంతర్హితుడగును. మరల చీకటి

ఖు:- (లేచి ప్రక్కలో కూర్చుండును) భగవానుడు నా బీదగృహమున పుట్టడం నన్ను తండ్రిగా స్వీకరించడం! ఏమి నా అదృష్టము!

కృష్ణ:-(లేచి) ఖుదీరామ్! కలవరిస్తున్నావా?

ఖు:- లేదు. స్వప్నవృత్తాంతం తలుచుకొంటున్నాను.

కృ:- స్వప్నమా ఏమని?

ఖు:- నేను గదాధరుని దేవాలయానికి వెళ్లితిని. ఆ దేవుని ఆవరణలో పితృదేవతలు పిండా లారగిస్తున్నారు. ఇట్లు కలకన్నాను.

కృ:- పగలంతా కోవెలలోనే ఉన్నాముకదా! అందుకే అట్లు కలగన్నావు.

ఖు:- అంతేకాదు. అకస్మాకముగా, ఆ గర్భగుడి కాంతితో నిండిపోయింది. ఆ కాంతిలో ఒక దివ్యపురుషుడు, దేదీప్యమానమగు నొక దివ్యసింహాసనముపై కూర్చుండి నన్ను తన ఆసనంవద్దకు రమ్మని సంజ్ఞ చేశాడు.

కృ:-(లేచి కూర్చుండి) భక్తాగ్రేసరుడవగు నిన్ను భక్తత్రాణుడు చేరబిలుచుట యుక్తమేకదా తర్వాత?

ఖు:- తర్వాత నేనా దేవుని సమీపించి స్తోత్రము చేసితిని. ఆయన నన్నాదరించి, త్వరలో నా కుటీరములో నాకు నందనుడై పుట్టుదునని చెప్పి అంతర్హితుడయ్యెను.

కృ:- ఆహా! ఎంత సుకృతివి! త్వరలో నొక దివ్యశిశువు నీ గృహం పావనం చేయనున్నాడన్న మాట!

ఖు:- ఈ కల నిజమగునా? ఇంతకన్న ప్రబల నిదర్శనములు కలుగువరకూ ఎట్లు నమ్మడం!

కృ:- భగవంతుడు త్రేతాయుగంలో దశరథునకు బిడ్డడై పుట్టినప్పుడున్ను, ద్వాపరంలో వసుదేవునకు సూనుడై పుట్టినప్పుడున్ను ఇంతకన్న ప్రబల నిదర్శనాలేమి పొడగట్టాయి!

ఖు:- కృష్ణచంద్రా! లోకులు కాకులు. నాస్తికపరిస్థితులు లోకంలో ప్రబలి ఉన్నాయి. కాలక్రమాన్ని అదే తెలుస్తుంది. తొందరవేల?

కృ:- సరే! ఈ విషయం మనలోనే ఉంటుందిలే. మనము ఈ పట్టణం చూడాలి. బుద్ధభగవానుని జ్ఞానోదయవటం చూడాలి, ఎప్పుడు?

ఖు:- రేపు ఉదయం త్యాగమూర్తియగు బుద్ధుని వటముచూచి పట్టణంలోని విశేషాలు [illegible] తర్వాత మనవీటికి పయనింతము.

కృ:- సరే అట్లే చేతాము.

(తెరలో) జయసృష్టి స్థితినాశహేతు ఘనస-త్సామర్థ్య సన్మార్గ-గా
జయవేదాంతశిరః ప్రచారపదవీ-సంచార జ్ఞానప్ర-దా
జయవైకుంఠపురీ నివాస సుఖదా, శాంతాత్మదా మోక్ష దా
జయ హేచక్రధరా! గదాధర! ధరాచక్రంధరా! శ్రీధరా

ఖు:- (విని) అదిగో గదాధరుని మంగళతూర్యనాదములు. తెల్లవారుచున్నది. కాల్యములు నిర్వర్తించుకొని భగవానుని సేవించుకొందుము.

తెరపడును (తృతీయాంకము ముగిసెను)

చతుర్థాంకము—ఒకటవరంగము

స్థలము: ఖుదీరాముని గృహము.

(ప్రవేశము - చంద్రాదేవి, ధని, ప్రసన్న)

ప్రసన్న:- వేసిన తలుపులు వేసినట్లేఉంటే, ఎవరు వస్తారమ్మా! అదంతాకలే! ఈ విచిత్రమైన కలను ఎవ్వరికీచెప్పకు. నవ్వుతారుకూడా.

చం: ప్రసన్నా! మొదట కలే అనుకున్నాను-మేలుకొన్నాను-కళ్లు తెరిచాక కూడా ఆ పురుషుని నా పక్కమీద కళ్ళారా చూచాను. అప్పుడప్పుడు నా పక్కమీదనుంచి లేచి నా గదిలో నడుస్తుండడం కూడా చూచాను. నిజంగా అతడు నా భర్తలాగే ఉన్నాడు. కానీ మహా తేజశ్శాలి! తర్వాత వానిని దేవత అని ఊహించాను. అది కలమాత్రంకాదు.

ధని:- నన్ను లేపగానే, దీపం వెలిగించి గది నాలుగు మూలలా చూచానమ్మా ఎవ్వరూ లేరే!

ప్రస:- ఇది కలకాకపోతే, ఏదో భూతమైయుంటుంది. సకల భూతశాంతికరమగు రుద్రాభిషేకమూ, అమ్మవారికి కుంకుమపూజా చేతాము.

చం: నేనూ అలాగే అనుకుంటున్నాను. (ధనితో) ధనీ! టెంకాయ, పళ్లు పసుపుకుంకుమా, పట్టుకురావే. శివాలయానికి వెడదాము.

ధ:- అట్లే (లోపలికి వెళ్లును)

ప్ర:- ఒదినా! మా అన్నగారు గయకువెళ్లి నెలకావచ్చిందనుకుంటాను. నేడో రేపో వస్తారు.

చం: ప్రసన్నా! ఈ గొడవ జరిగినప్పటినుండీ మనస్సు ఆయనమీదకే పోతోంది. సుఖంగా ఇల్లు చేరితేగాని స్థిమితపడదు.

ప్ర:- ఏమీ భయంలేదు. ఆయన ఇదివరకెన్నో ప్రయాణాలు కాలినడకతో చేసారు. సుఖంగా వస్తారు.

ధ:- (టెంకాయ, పళ్లు, పసుపు, కుంకుమ, పళ్ళెంలో పెట్టుకొని వచ్చుచు) అమ్మా గుడికి వెడదామా!

ప్ర:- ఇంకా ప్రదోషకాలంకాలేదు. కొంతసేపాగి వెడదాము.

చం:- ఇప్పుడేపోయి కొంచెంసేపు అక్కడే కూర్చుందాము. (అని పళ్ళెంచేత్తో పట్టుకొని నడిచి తెరవైపు చూచి) తలుపుతెరచే ఉంది. దీపం కూడా వెలుగుతోంది. (అని తొందరగా నడుచును.)

ప్ర:- (ఆమెననుసరించి) దీపమేదీ? దీపమూలేదు. గర్భగుడి తెరవనూలేదు.

చం: (తెరవైపుచూస్తూ) అమ్మో! ఆ గర్భగుడిలో ఎంత తేజస్సు. ఆహా! దివ్యకాంతి! (కంగారుతో) ఆఁ ఆకాంతి వస్తోంది! ఆఁ నాలోపలికే (పడిపోవును)

ప్ర:- అయ్యో! ధనీ పట్టుకోవే (చూచి) ఈమె మూర్ఛపడ్డది.

(ధని, ప్రసన్న ఆమెను పట్టుకొని పరుండబెట్టుదురు.)

ధ:- అమ్మా! నిజంగా ఈమెను గ్రహమేదో పట్టింది. రాత్రినుంచీ బాధపడుతోంది. తగినచికిత్స చేయించాలి. లేకపోతే చాలా ప్రమాదంకూడా.

ప్ర:- ధనీ! ఈమెను చూడగా గ్రహాంశావని తోస్తోంది. గ్రహమైతే గర్భగుడిలోనుంచి తెజస్సు తనలోపలకే రావడం ఏమిటి!

(మాటలోనే రామశీల, సంపూర్ణ ప్రవేశం)

రాము:- పిన్నీ! ఇది ఏమి? ఈమె పడిపోయింది. ఏమైందీ?

ప్ర:- ఈమెకు రాత్రి ఏదో చెడ్డకల వచ్చిందిట. అభిషేకం చేయిద్దామని వచ్చింది. గుడినుంచి కాంతివచ్చి ఆక్రమించింది అంటూ పడిపోయింది.

రా:-ఇదీ నరాల సంబంధమైనజబ్బు. వెంటనే మందిప్పించాలి.

ధ:- గ్రహబాధేమో అని అనుకుంటున్నాను.

ప్ర:-గ్రహమూ కాదు. మరేమీ కాదు. ఈమె దేవతాగణంలోనిది. దేవతలు కనుపించడం ఆవహించడం ఈమెకు పరిపాటే. ఆ దేవత శరీరం నుంచి తొలగగానే లేచి కూర్చుంటుంది చూడండి.

(చంద్రాదేవి లేచి కూర్చుండును)

ప్ర:- వదినా! ఎలాఉందీ? ఏమిటి విశేషం?

చం: ఏమీ లేదు. ఆ తేజస్సు నా గర్భంలో ప్రవేశించింది.

ప్ర:- (నవ్వుతూ) తేజస్సును గర్భంలో ధరించావన్నమాట!

చం: అవును. అది తిరుగుతోంది కూడా.

రా:-అత్తా! ఎంత అమాయకురాలవమ్మా! ఆమె నిన్ను హాస్యంచేస్తే అవునంటున్నావు.

సంపూర్ణ:- ఈమె మాటలు అమాయకపు మాటలని త్రోసైరాదు. నిజంగా ఆమె గర్భంలో దేవతాంశ ప్రవేశించెనేమో! ఆశ్చర్యంలేదు. ఖుదీరాము పరమభక్తాగ్రేసరుడు. ఈమె పావన చరిత. అవతార పురుషుల పితరులు ఇట్టివారేకదా!

(ప్రవేశము రామేశ్వర్)

రా:- అమ్మా! అమ్మా! నాన్నగారు వచ్చారు.

చం: ఏరీ! ఎక్కడా!

రా:- ఆమూరులో అక్కగారింట్లో ఉన్నారట, కృష్ణ చంద్రబాబు చెప్పాడు.

ప్ర:- వదినా! మా అన్నగారు రాగానే, ఈ విషయాలన్నీ చెప్పి ఆయనను కంగారుపెట్టక నిదానంగా చెప్పుమగాని మేము వెడతాము.

(తెరపడును)

రెండవ రంగము—నీలాటిరేవు

(ప్రవేశము ప్రసన్న, రామశీల, సంపూర్ణ చేత బిందెలతో)

ప్ర:- రామశీలా! మీ అత్త సాధింపులెట్లున్నాయి?

రా:- అత్త సాధింపులా! చచ్చిందాకా ఉండేవే. మొన్న చంద్రాదేవి వచ్చి బాగా బుద్ధి చెప్పివెళ్లింది. ఎన్ని చెప్పితేనేమి! పుట్టెను పుట్టిన బుద్ధి పుడకలతోకాని పోదు కదా!

శం :- రామశీలా! చంద్రాదేవి గర్భం ధరించిందని అంటున్నారు నిజమేనా!

రా :- నిజమేనమ్మా!

ప్ర :- నేను "గర్భంలో తేజస్సుని ధరించావా" అని హాస్యం చేసాను - నిజమే నన్నమాట.

రా :- నీ హాస్యమూ, ఆమె అప్పుననడం కూడా నిజమైంది!

శం :- నేను చెప్పలేదమ్మా "ఆమె మాటలు త్రోసి పుచ్చరానివనీ."

ప్ర :- ఆమెకిప్పుడు నలుబది వేళ్లు. ఇల్లీ పదేళ్లకు గర్భం. ఎలా ఉంటుందో ఏమో!

శం :- ఆమె భక్తురాలు. ఆమె కేమీ భయం ఉండదు

రా :- పిన్నీ! చంద్రాదేవి, ఇప్పుడు బహు చిత్రంగా ప్రవర్తిస్తోంది సుమా! ప్రక్కనే ఉన్నాము గనుక మా కన్నీ తెలుస్తున్నాయి.

శం:- (బట్టలుతుకుటమాని) ఏమిటమ్మా ఆ చిత్రం?

రా:- ఆమెకు ఇంటిపనులలో తీరికే లేదు అయినా తీరిక చేసుకొని ఇరుగుపొరుగు వాళ్ళ ఇళ్ళకు వెళ్ళి వాళ్ళ కష్టసుఖాలు తెలుసుకొని సాయం చేస్తుంది

ప్ర:- ఆమెకాగుణం ఇదివరకే ఉంది.

రా:- వాళ్ళభోజనానికేమైనా తక్కువైతే తన ఇంటినుంచి తెచ్చి వారికిస్తుంది. తాను భుజింప కుండానే పొరుగువారంతా భుజించారో లేదో అని వెళ్లిచూస్తుంది.

శం:- ఆశ్చర్యం. లోకరక్షణ భారం వహించిన దేవతా అనిపిస్తోంది. పాతికేళ్ళ యువతిలా గున్నది. ఆమె తరుచుగా దేవమందిరంలోనే ఉండి దేవతలను దగ్గరగా కూర్చుండి వారితో మాట్లాడుతుందని కూడా విన్నాను.

ప్ర:- చంద్రాదేవి కోడలుగాని కూతురుగాని ఆమెకు సాయానికి వచ్చారా?

రా:- సాయమెవ్వరూలేరు. పనులన్నీ ఆమే చేసుకుంటుంది. అప్పుడప్పుడు ధని కొంచెం సాయం చేస్తుంది.

(చేతిలో బిందెతో ధని ప్రవేశము)

ధ:- (ప్రసన్నతో) అమ్మా! మీ ఇంటికి పోయివస్తున్నాను.

శం:- ఎందుకూ? చంద్రాదేవి ఆరోగ్యమేనా?

ధ:- ఆరోగ్యమే. మిమ్మల్ని నొక్కసారి పిలుచుకురమ్మన్నది. ఆమె రోజూ ఏవో కలలుకంటుంది. అస్తమానం తనలోతాను మాట్లాడుకుంటుంది. మరియు పడకగదిలోను, దేవునిగదిలోను దేవతలు కనిపిస్తున్నారట. భయపడుతుంది.

ప్ర:- సాయంకాలం తప్పకవస్తానని చెప్పు.

శం:- పిన్నీ! నీవు వెళ్ళేటప్పుడొక కేకవెయ్యి నేనూ వస్తాను ఆమెను చూడాలి.

(అందరూ బిందెలు నింపుకొని వెళ్లుదురు)

(తెరపడును)

మూడవరంగము—ఖుదీరాముని గృహము

(ప్రవేశము ఖుదీరాము)

ఖు:- (పచారుచేయుచు) గయనుండి వచ్చినప్పటినుండీ చూస్తున్నాను. చంద్ర దేవతావేసినివలె తోస్తోంది (యోచించి) భగవానుని తేజము ఆమె గర్భంలో ఉన్నట్లుంది.
మించి కన్పట్టు నీదేవి-మేనీకాంతి। తలపశక్యముకానియు-దారగుణము
జీవకోటులపైన వి-శేషదయయు తనదు కులదేవతలపైని-తల్లిప్రేమ
ఈ లక్షణాలీమెవద్ద కనబడుచున్నాయి. గయలో నా స్వప్నమున్ను, ఈమె ప్రవర్తన మున్ను సమన్వయముచేసి చూడగా, భగవానుడిచ్చట జన్మించి మమ్ములను పావనం చేస్తాడని తోస్తోంది (లోపలకు చూచి) ఈమె దేవతలతో గుసగుసలాడుతోంది. ఇప్పుడు దేవతలకూ ఈమెకు ఒక్క-పొరమాత్రమే అడ్డము.

(ఆవేళంగా చంద్రాదేవి ప్రవేశము)

చం: గదిలో గజ్జలచప్పుడౌతోంది. పొరుగింటి బాలుడు వచ్చాడేమో!

ఖు:- (లోపలచూచి) ఎవ్వరూ లేరే!

చం: ఇప్పుడు కూడా గజ్జలచప్పుడు వింటున్నాను. (భయముతో వణకును)

ఖు:- చంద్రా! భయపడ్డావా? (వీపుతట్టి) భయమేమీలేదు.

చం: ప్రసన్న చెప్పినట్లు పిశాచాల దుండగాలో జబ్బో తెలియడంలేదు.

ఖు:- చంద్రా! కలతపడకు. ఇది భగవానుని మహిమలు, అనుగ్రహము. వినుము గయలో నా స్వప్నమూ ఇచ్చట నీ స్వప్నమూ, తేజము నీలో ప్రవేసించుటయూ ఈ రెండు సమన్వయించి చూస్తే ఒక దివ్య శిశువు మన గృహం పావనం చేయనున్నాడనుట నిశ్చయము. నీవు నిర్భయముగను ఆనందంగాను ఉండుము.

చం: మీరు చెప్పినట్లే ధైర్యంగా ఉంటున్నాను. కాని శాంతంగా ఉండలేకపోతున్నాను. ఈ గర్భభారంచేతను, దివ్యావేశాలచేతను, ఇంటియందు పనులుకూడా చేసుకోలేకుండా ఉన్నాను.

ఖు:- ఈ రోజుకెట్లో చేసుకో. రేపటినుండి పైపనులన్నియు ధనిచేత చేయించుకో. రఘువీరుని పూజా నైవేద్యాలకు కావలసిన పనులు నీవు చేసుకొందువుగాని అధైర్యపడకు. రామకుమారునికి కబురుచేసాను కోడలుని తీసుకురమ్మనమని, వస్తారో రారో! అన్నియు భగవానుని లీలలు. మనము భగవంతుని శుభోదయం కొరకు ఎదురుచూస్తూ ఉందాము. పూజకు వేళైనది పోదాంపద.

(తెరపడును)

చతుర్థాంకము-ముగిసెను

పంచమాంకము—ఒకటవరంగము

(ప్రవేశము: తెరబయట వీణాపాణియై నారదుడు పాటపాడుచు)

ఓమ్ నారాయణా హరినారాయణా

నమో నారాయణా శ్రీమన్నారాయణా నారాయణా
కేశవ మాధవ కృష్ణ ముకుందా వాసుదేవాచ్యుత వామన విష్ణో నారాయణ
శ్రీశా హృషీకేశా జగదంతర్నివాసా పాహి పాహి పరమేశా ఓమ్ నారాయణ
నమో నారాయణా శ్రీమన్నారాయణా నారాయణా నమ ఓమ్ (ఆగి)

(పరవశుడై ఆకసమువైపుచూచి) ఆహా! ఏమి ఈ తేజఃపుంజము! కోటి సూర్య ప్రభా సమానము. కన్నులు మిరుమిట్లు గొల్పుచున్న కాంతి! ఏమిది! (ఆగి) ఆఁ తెలిసినది. యోగ యోగీశ్వరుడైన మహావిష్ణుని కాంతి కిరణమిది. (ఆగి మరలచూచి) ఈ కిరణము బయలు దేరి క్రిందికి దిగుచున్నదే! బ్రహ్మలోకానికా? కాదు, నక్షత్రలోకానికి వచ్చి ఆగినది. ఆశ్చర్యం! చూచుచుండగనే ఆ కిరణం శిశువుగామారినది. (ధ్యానించి) పరాత్పరా! ప్రబల విషయరోగభారముచే క్రుంగికుములుచున్న మనుజకోటికాశయనెడి రాయభారమంది య్యానిప్పుడే యవతరించుచుంటి వాదిదేవ! (మరల పైకిచూచి) ఆ శిశువు సప్తఋషులలో నొక్కని తన మృదుహస్తములో స్పృశించి ఏదో చెప్పుచున్నది. (వినుటనభినయించి) ఆఁ నేను పోవుచున్నాను. నీవూరమ్మనమనియా? ఆ ఋషి ఎవ్వడు?

నరుడను దివ్యమునీంద్రుడు–పురాతనపు ఋషియు, దివ్య–పురుషోత్తముడే
పరమేశ్వరు సంకల్పము–ధరనీతండవతరించి ధన్యము చేయుఁ

పరమపురుషా! దేవ దేవా! నీ లీల లత్యద్భుతములు, బ్రహ్మాదులుకూడ నెరుంగ జాలరన నేనెంతవాడను!

సంసారికారణ్యా–సంచారజనులకు, బహుశాఖయుత మహా వటమువోలె
తాపత్రయాగ్నిచే–తాపమొందెడివారి–కమృతమ్ము వెదజల్లు–నంబువట్లు
బహిరోగపీడచే–బాధనొందెడివారి–వంత దీర్చుటకు ధ–న్వంతరివలె
జనన మరణములను–సంద్రమీదెడివారి దరికి జేర్చెడి మహా–తరణివోలె
అమితప్రేమామృతమ్మొక–హస్తమందు నధికజ్ఞానమ్ము వేరొక–హస్తమందు
దాల్చి చంద్రామణీదేవీ–తనయుడనగ–నవతరించుచునుంటివో–యాదిదేవ
సర్వమత సామరస్యమై–జగతియందు–శాంతిసత్యమ్ము నెలకొల్పి–చక్క జేయ
ధర్మ్యగుణధాముడీఖదీ–రామునకును అవతరించుచునుంటి మహాత్మనీవు

(పై పాటనే పాడుకుంటూ నిష్క్రమించును)

తెరలో (పాట నేపథ్యమున)

(గాగపాపవ-సాససనిదా-సాసరీగగ-రీసరిససా।
గాపమగరీ, గారిసారిగ, సారిసనిధప-ధనిధపమగరి। గాగ పదసాని పదసా॥)
దివ్యజగదవతీర్ణుడై నిజ-తేజమెల్లడచిమ్ముచున్ భువి
నవ్యపురుషుండుదయమయ్యెను-జ్ఞానకాంతులతో మేలుకొనరే
ప్రకృతి నూతన జీవకళతో ప్రబలువేళ ప్రశాంతి మనముల
సుకముని చ్చెడివేళయగునీ-సుప్రభాతమునా మేలుకొనరే॥
మందమాలయానిలుడు కలకల-మధురగీతముపాడు పక్షులు
వందనీయానందునకును సుస్వాగతమ్మొసగే మేలుకొనరే
సర్వమతముల సామరస్యము-శాంతిదాయక మని జగమ్మున
పర్వజేయు ప్రవర్తయగునీ-పరమపురుషుండే మేలుకొనరే
మేలుకొనరే భరతపుత్రులు-మేలుకొనరే శాంతచిత్తులు,
మేలుకొను డజ్ఞాన నిద్రను-చాలునికనైనా మేలుకొనరే.

పంచమాంకము—రెండవరంగము

స్థలము: ఖుదీరామునింటిముంగిట

ప్రవేశము-ప్రసన్న, రామశీల, సంపూర్ణ (తెరబయట)

ధ:- (తెరలోనుండి తొందరగావచ్చి అమ్మా! అమ్మా! చంద్రాదేవి, ముద్దులమూటగట్టు కొడుకును కన్నదమ్మా!

ప్రసన్న:- ఏమీ! ఎప్పుడు?

ధని:- ఇంతకిముందే. బిడ్డకి స్నానం చేయించి పడుకోబెట్టి, ఈ శుభవార్త మీకు చెప్పాలనే బయలుదేరాను ఇంతలో మీరూ వచ్చారు.

ప్ర:- ఏదో చూడాలని బయలుదేరాము. ఆమె సుఖముగా ప్రసవించిందా?

ధ:- సుఖంగానే. ఇప్పుడు తల్లీ బిడ్డలు సుఖంగా ఉన్నారమ్మా.

సం:- ధనీ! బిడ్డడెట్లున్నాడు?

ధ:- అంత అందమైన బిడ్డని నేనెక్కడా చూడలేదు.

సం:- అంత చక్కగా ఉన్నాడా?

ధ:- చక్కదనమే కాదు-వింతకాంతి-విచిత్రమైన లక్షణాలు కలవాడు.

రామ:- ధనీ! ఏమిటా విచిత్రలక్షణాలు?

ధ:- వినండమ్మా! పిల్లవాడు పుట్టగానే ఏడవనేలేదు. నేను తల్లిని పరుండబెట్టి చూస్తినికదా! ఆ పిల్లవాడక్కడ లేడు.

రా:- మరెక్కడున్నాడు? విచిత్రం!

ధ:- దగ్గరవున్న పొయ్యిలో సగం బూడిదలో కప్పబడిఉన్నాడు.

ప్ర:- అయ్యో! అక్కడికేలా వెళ్ళాడు?

ధ:- ఏమోనమ్మా? వానిని తీసుకువచ్చి నీళ్ళుపోసి ఎత్తుకొన్నానుగదా! వాడు ఆరు నెలల వాడంత బరువుగా ఉన్నాడు.

సం:- అసలాబిడ్డ బరువుగానే పుట్టాడేమో!

ధ:- అలైతే ఆశ్చర్యమేమి? పుట్టగానే బరువులేనేలేదు.

సం:- అతడు అవతారపురుషుడేఅని తోస్తోంది చూతాము. లోపలికిరండి (తెరలోపలికి నలుగురు వెళ్లుదురు.)

పంచమాంకము—మూడవరంగము (తెరబయట)

(ప్రవేశము - ఇద్దరు జ్యోతిష్కులు, ఖుదీరాము, కృష్ణచంద్రుడు)

కృష్ణచంద్రుడు:- మిత్రుడా! సుందర మందస్మిత వదనముగల ఈ దివ్యశిశూదయముచే నీవేకాదు మేమందరమూ ధన్యులము. బాహ్యప్రపంచమున కీవార్త దివ్యగంటారావమగుగాక. గయలోకన్న స్వప్నవృత్తాంతము ఎవ్వరికీ చెప్పవద్దన్నావు. ఇప్పుడు సూర్యుని పటాంతముచే కప్పవచ్చునా!

ఖు:- మిత్రుడా! ఇది నీ ప్రేమమయమైన ఆశీర్వాదము.

మొ-జ్యోతి:- ఖుదీరామ్! నీపవిత్రగర్భము చల్లనగుగాక! (జ్యోతిశ్చక్రము చూచి) నీ కుమారుని భావిదశ పరిశీలింప ఇట్టివాడు ధర్మజ్ఞుడు, మాననీయుడు, యుగసంప్రదాయ ప్రవక్త, దేవ మందిరనివాసి, బహుశిష్య సమన్వితుడు, నారాయణాంశ సంభూతుడు కాగలడని భృగు సంహితలో వ్రాయబడింది.

రెం-జ్యోతిషుడు:- అదికాదయ్యా! ఏ పుణ్య ముహూర్తంలో దశరథగర్భం ధన్యంచేస్తూ శాంత మూర్తి పుట్టాడో, ఏ శుభసమయంలో వసుదేవుగర్భం పవిత్రచేంయుచూ జ్ఞానమూర్తి పుట్టెనో ఆ ముహూర్తంలోనే ఈ బాలునిజన్మ. ఇది గొప్పయోగము.

ఖు:- (నమస్కరించి) ఇదంతయు భగవంతుని యనుగ్రహం, పెద్దల ఆశీర్వాదఫలము.

(తెర ఎత్తగానే)

(ఉయ్యాలలో పిల్లవాడు-చంద్రాదేవి-ప్రసన్న-రామశీల-ధని మొదలగు ముత్తైదువులు. చంద్రాదేవి వారికి పసుపుకుంకుమ పళ్లు తమలపాకులు పంచిపెట్టును.)

చం: ప్రసన్నా! ఒక జోలపాట పాడవే. నీ గొంతు బాగుంటుంది.

ప్రసన్న:- అందరం కలసిపాడదాము. నేనొక్కదానినీ ఏమిటి. (అందరూ పాడుదురు.)

(కొందరొక చరణం కొందరొక చరణం పాడుదురు)

కమ్మరపకూరున-కడుభక్తుడైనా-అలఖుదీరామునకు ఆత్మజుడవైతి।
దాక్షిణ్యశీల చంద్రాదేవికీవు-ముద్దుబిడ్డడవగుచు ముదముగాంచితివి॥ జోజో
ప్రకృతి నూతనకళల-భాసిల్లువేళ పక్షులింపుగ గూడిపాడెడివేళా।
పరిమళవాయువుల్-ప్రసరించువేళ। జననమొందితీవీవసంత సమయానా॥ జోజో
చిరునవ్వులొలికెడు చిన్నిముఖమ్ము। కలువరేకులనేలు-కన్నులబెగడు।
పసిమిఛాయనుమించు-పచ్చనిమేను ఎంతచూచిన తృప్తియేలేదుమాకు॥ జోజో
పుట్టినప్పుడె నీవు బూదిలోనుంట। మిగుల భారంబగుట మీ తల్లికీవు
ఆజానుభావుడైనట్టి పురుషునిగా। కాన్పింపనినుజూచి-కంగారుపడుట।
గజ్జలందెల ధ్వనుల్-గదిలోననుంట। మానవాతీతమౌ మహిమలను గనుట।
చూడ చూడగ మది చోద్యమ్ముగాను। రామకృష్ణులవలె రంజిల్లుచుంటి॥ జోజో
జన్మింపగలవనెడి సమయాన నీవు। ప్రేమ స్వరూపులౌపితరులకీవు।
మితిలేని మహిమలనమేయముగజూపి। సాంద్రమౌనాశ్చర్యజలధి ముంచితివి॥ జోజో
ఎంత పుణ్యాత్ముడో ఈ ఖుదీరాము। ఎంత ధన్యాత్మయో ఈతనిదేవి।
పావనమూర్తులీ వరదంపతులకు-పతితపావనమూర్తి ప్రభవించెనేడు॥ జోజో
చాటర్జివంశాబ్ధిచంద్రుడై పుట్టి। అటనుండి ధరయను-నంబరముచేరి।
కటువైనకలుషాంధకారమడగింప-పటువాక్సుధారసము-వర్షించుదేవ! జోజో

మంగళం :

జయరామకృష్ణాయ। జయశాంతరూపాయ। జయప్రేమనిలయాయ-జయజయదేవా॥
శాంతి సౌఖ్యములిచ్చి జ్ఞాన తేజమునిచ్చి సామరస్యమునిచ్చి-జనుల బ్రోవగదే॥ జయమంగళం
అఖిల భారతభూమి ఐకమత్యముగల్గి-అన్యోన్య కలహమ్ములడగిపోగాక ॥ జయమంగళం, ఓమ్

పంచమాంకము—సంపూర్ణము

శ్రీ రామకృష్ణజననము-సంపూర్ణము

సూతసంహిత

ఏలూరిపాటి అనంతరామయ్య

మూడవ అధ్యాయం
నందీశ్వరవిష్ణుసంవాదంద్వారా ఈశ్వర ప్రతిపాదనం

నైమిశీయ మహర్షులు "మహాభాగా, శ్రేష్ఠ పుణ్యాత్మా, సర్వార్థవేత్తృసత్తమా, భగవానుడా, సురలు, అసురులు, సిద్ధులు, కిన్నరులు, మునులు, యక్షులు, గంధర్వులు, తదితరులు, అందరూ, సర్వప్రాణులూ భుక్తిముక్తులకొరకు పూజింపదగినవాడెవడు? అతన్ని గురించి మాకు చెప్పు" అని అడిగారు 1, 2.

సూతుడు చెప్పాడు:

మహాప్రాజ్ఞులారా, మునిపుంగవులారా, మేలు, మేలు, జగద్ధితకరమైనది అడిగారు. ఆ విషయం చెపుతాను శ్రద్ధాసహితులయి వినండి 3.

పూర్వం జగన్నాథుడు, పురాణపురుషోత్తముడు, విష్ణుమూర్తి, సాక్షాత్పరమాత్మఅయిన శివునిమాయవల్ల మోహితుడయినాడు 4. 'నేనే సర్వజగత్కర్తను, నాయందే ఈ జగత్తంతా ఉన్నది, నాకు సముడుగాని అధికుడుగాని ఎక్కడా, ఎన్నడూ లేడు 5. ఈచరాచర జగత్తు సర్వమూ నాశక్తి విలాసమే, సర్వదా సర్వప్రాణులకూ నేనే సమారాధనీయుడను' 6. అని అహంభావం కప్పివేయగా అంబికానాథుని, అనంతానంద చిద్ఘనుని, స్వాత్మభూతుని, మహేశ్వరుని తెలిసికొనక 7, బ్రహ్మాదుల నందరనూ మరీ ఆజ్ఞాపించాడు శ్రీహరి.

అనంతరం సర్వభాసకుడు, సర్వాత్ముడు, మహాదేవుడు, దేవుడు8, శంకరుడు అతనిశక్తిని హరించి మోహితుని చేశాడు. అందువల్ల ఆ బ్రహ్మాది ప్రముఖ పశువులందరూ శంభుమాయ వల్ల మిక్కిలీ మోహితులై మరీ వశం తప్పిపోయారు.

ఇంతలో శంకరునికిష్టుడు, సర్వవిజ్ఞాన రత్నాకరుడు, కరుణాలయుడు, సర్వజ్ఞుడు, శ్రీమన్నందీశ్వరుడు విచ్చేసి, హరి బ్రహ్మాది అమరాధిపులకు శివుని పరత్వం వివరించాడు "విష్ణో, విశ్వజగన్నాథుడు, శంకరుడు, పరమేశ్వరుడు 9-12 సర్వసాక్షి, మహానందస్వరూపుడు, సర్వాత్మభావంతో ఉన్నాడు. ఆయనే సర్వప్రాణులకూ ఆత్మ, సర్వావభాసకుడు13. ఆయన ప్రసాద లేశలవ లేశలవంచేతనే ఈ విష్ణుపదం నీకు లభించింది. వేరెందువల్లనూ కాదు 14. ఇతరులందరకూ కూడా ఆయన ప్రసాదంవల్లనే పదవి లభించింది. ఆయన వినా ఈ జగత్తు సర్వమూ స్వయంగా ఉండదు 15. సర్వదా సర్వవస్తువులకూ ఆయన సృష్టికర్తా, పోషకుడూ కూడా. ఇనుము అగ్నిలో కాలి, కాల్చినట్లే వెలిగినట్లే ఈ జగత్తు సర్వమూ ఆయనవల్ల ఉంటున్నది.

---

2. భుక్తిముక్తులకొరకు=మొదట భుక్తికి (భోగాలకు) క్రమంగా ముక్తికి. లేదా అనేకులలో కొందరి భుక్తికి మరికొందరికి ముక్తికి. మొత్తంమీద అందరికీ భుక్తిముక్తులకు.

జగద్ధితకరమైనది=మహర్షులు స్వయంగా విరక్తులు, అయినా లోకంకోసం భోగవిషయం అడిగారు. తా. దీ.

10, 11. నంది దేవతలనూ అనుగ్రహింపగలసమర్థుడనటానికి సర్వవిజ్ఞానరత్నాకరుడు అన్న విశేషణం. సామర్థ్యమే కాదు అతనిస్వభావమే అట్టిది అనటానికి కరుణాలయుడు అన్న విశేషణం. ఈ రెండింటికీ కారణం అతడు శంకరునికి ఇష్టుడు కావడం. తా. దీ.

12. భోగమోక్షప్రదాత అనటానికి శంకరుడనీ, నియమనసామర్థ్యం చెప్పడానికి పరమేశ్వరుడనీను. తా.దీ.

ప్రకాశిస్తున్నది. అన్య ప్రాణులు ఆయన ఆనంద లేశం పొందటంవల్లనే సర్వదా మహానందంతో మం పొందుతున్నవి. బ్రహ్మవేత్తృసత్తము లారా. ఈయన ఆజ్ఞాలేశముచేత ఆకర్షింప బడియే జగత్తు నిత్యము ప్రవర్తిస్తున్నది16-18. ఈయనను ఆత్మగా తెలియక నీవు మోహితుడ వయ్యావు; అహంకారానికి లొంగిపోయావు; నీవల్ల మోహితమైనది జగత్తు 19. కనుక, నీవు భ్రాంతిని విడిచిపెట్టి స్వాత్మభూతుడైన మహేశ్వరుని ఉమాపతినే దేవతలతోసహా ఆదరంతో ఆరాధించు'' అని చెప్పాడు 20.

సూతుడు చెప్పాడు :

మునులారా, శంకరవల్లభుడు శ్రీమన్నందీశ్వరుడిలా చెప్పి రథమెక్కి శ్రీమత్కైలాస పర్వతానికి వెళ్ళాడు 21.

అటుపిమ్మట బ్రహ్మవిష్ణ్వాది దేవతలు విశ్వాధికుని, మహర్షిని, సర్వసాక్షిని, రుద్రుని ఆదరంతో పూజించారు 22. అలాగే, లక్ష్మి మొదలైన దేవీమణులు ఇతర సర్వప్రాణులు ఈశానుని పురుషుని కృష్ణపింగళుని పూజించారు23.

ఆ పైని సర్వజ్ఞుడు శంకరుడు వృషవాహనుడు, శ్రీమదంబికాపతి, ఈశ్వరుడు వీరియెదుట ప్రత్యక్షమైనాడు. బ్రహ్మవేత్తలలో ముఖ్యులు, బ్రహ్మ విష్ణు ప్రభృతులు అందరూ ఆ పశుపతిని ఈశ్వరుని చూచి నేల(బడి) దండప్రమాణం చేశారు 25. కలత దేరిన ఇంద్రియములతో మనస్సులతో శిరస్సున దోసిళ్లుంచి ఆ భుక్తిముక్తిదాయకుని సంసారౌషధుని భక్తితో స్తోత్రం చేసారు 26.

దేవ దేవేశా, నీకు నమస్కారం, కరుణాలయా, నీకు నమోవాకం. సర్వప్రాణులకూ భుక్తిముక్తి ఫలములిచ్చేవాడా, నీకు వందనం 27. సర్వలోకసృష్టిస్థితిప్రళయకారణా, నీకు నమస్సు. సంసారభీతుల సంసారభీతిని పోగొట్టేవాడా, నీకు నమస్య 28 ద్విజోత్తములు వేదవేదాంతములచేత అర్చింపదగినవాడా, నీకు ప్రణతి. శూలహస్తా, నీకు మ్రొక్కు. అగ్నిపాణీ, నీకు దండం 29 విశ్వనాథా నీకు జోత. విశ్వకారణా నీకు జోహారు, నీలకంఠా, నీకు జోహారువు. కృత్తివాసా, నీకు జోహారు 30 సోమరూపా, నీకు ఏటికోళ్ళు. సూర్యరూపా, నీకు ప్రణిపాతం. వహ్నిరూపా, నీకు జోహారువు 31. భూమిరూపా, నీకు నమోవచనం. వాయుమూర్తీ, నీకు కైమోడ్పు. ఆకాశరూపా,నీకుఅభివాదం. యజమానరూపా, నీకు ప్రణామం32. సత్యరూపా, నీకు చేమోడ్పు. అసత్యరూపా; నీకు అయిదుపదిసేత. జ్ఞానరూపా, నీకు నమస్కారం33. అజ్ఞానరూపా, నీకు నమోవాకం. సుఖరూపా, నీకు వందనం. అసుఖరూపా, నీకు నమస్సు. పూర్ణరూపా, నీకు నమస్య. అపూర్ణరూపా, నీకు నతి 34. బ్రహ్మరూపా, నీకు ప్రణతి, అబ్రహ్మరూపా, నీకు మ్రొక్కు. జీవరూపా, నీకు దండం. అజీవరూపా, నీకు జోత 35. వ్యక్తరూపా, నీకు

22. మహర్షి =ఋషి అంటే ద్రష్ట. శివుడు సర్వజ్ఞుడు కనుక ఈయన మహర్షి. తా. దీ.

23. శివుడు అంతర్యామి. అందరి హృదయాలలోనూ ఉంటాడు. హృదయాలు శరీరాల్లో ఉంటాయి. కనుక పూర్షు శరీరేషు శేతే ఇతి పురుషః. శరీరాలలో ఉండువాడు పురుషుడు. తా. దీ.

కృష్ణపింగళుడు=శివునికంఠం నల్లగా ఉంటుంది కనుక కృష్ణుడు. నొసలు ఎఱ్ఱగా ఉంటుంది (గోరోజనవన్నె రంగు) కనుక పింగళుడు. తా. దీ.

జోహారు. అవ్యక్తరూపా, నీకు జోహారువు. శబ్దరూపా, నీకు ఏటకోళ్లు. అశబ్దరూపా, నీకు ప్రణిపాతం 36. స్పర్శరూపా నీకు అభివందనం. అస్పర్శరూపా, నీకు జోహారువు. రూపరూపా, నీకు నమోవచనం. అరూపరూపా, నీకు కైమోడ్పు 37. రసరూపా నీకు ప్రణామం. అరసరూపా నీకు చేమోడ్పు. గంధరూపా, నీకు అయిదు పది సేత. అగంధరూపా, నీకు వినతి. దేహరూపా, నీకు నమోవాకం. అదేహరూపా, నీకు వందనం. ప్రాణరూపా నీకు నమస్య. అప్రాణరూపా, నీకు ప్రణతి 39. శ్రోత్రరూపా, నీకు దండం. అశ్రోత్రరూపా, నీకు జోత. త్వక్ స్వరూపా, నీకు జోహారు. అత్వక్ స్వరూపా, నీకు జోహారువు 40. దృష్టిరూపా, నీకు జోహారు. అదృష్టిరూపా, నీకు ఏటికోళ్లు. రసనారూపా, నీకు అభివందనం. అరసనారూపా, నీకు జోహారువు. 41 ఘ్రాణరూపా, నీకు నమోవచనం. అఘ్రాణరూపా, నీకు కైమోడ్పు. పాదరూపా, నీకు ప్రణామం. అపాదరూపా, నీకు చేమోడ్పు 42. పాణిరూపా, నీకు నతి. అపాణిరూపా, నీకు నమస్య. వాగ్రూపా, నీకు మ్రొక్కు. అవాగ్రూపా, నీకు దండం 43. లింగరూపా, నీకు జోత. అలింగరూపా, నీకు జోహారు. పాయురూపా, నీకు కైమోడ్పు. అపాయురూపా, నీకు చేమోడ్పు 44. చిత్తరూపా, నీకు జోహారువు. అచిత్తరూపా, నీకు ఏటికోళ్ళు. మాతృరూపా, నీకు ప్రణిపాతం. అమాతృరూపా, నీకు అభివందనం 45. మానరూపా, నీకు జోహారువు. అమానరూపా, నీకు ప్రణామం. మేయరూపా, నీకు నమోవాకం. అమేయరూపా, నీకు చేమోడ్పు 46. మితిరూపా నీకు అభివందనం. అమితిరూపా, నీకు జోహారువు. సర్వరూపా, నీకు వినతి. అసర్వరూపా, నీకు నమోవాకం 47. రక్షించు, రక్షించు, మహాదేవా, క్షమించు, కరుణాలయా భక్తహృదయసమాసీనా బ్రహ్మవిష్ణుశివస్వరూపా, 48 అని స్తోత్రం చేశారు.

సూతుడు చెప్పాడు:

ఈ విధంగా బ్రహ్మాదిదేవతలు స్తుతించి నేలపై దండంవలె (పడి) నమస్కరించి పరమేశ్వరునియందు కడముట్టిన భక్తితో ఉన్నారు. దేవదేవుడు, మహాదేవుడు, సర్వభూత హిత సక్తుడు, అంబికాపతి, ఈశ్వరుడు వివశులైన దేవతలను అనుగ్రహించి 50 తన పరత్వాం చక్కగా ప్రదర్శిస్తూ మహానృత్యం చేసి విష్ణ్వాదులతోపాటు శ్రీమద్వ్యాఘ్రపురం వెళ్లాడు 51.

దేవతలందఱూ భుక్తిముక్తిప్రదమైన అఖిలేశ్వరుని నృత్యం చూడగోరి శ్రద్ధతో అక్కడ ఉన్నారు. మునీశ్వరులారా, మీరు కూడా మహాదేవానుగ్రహంకోసం కృపానిధి అయిన మహాదేవుని మహాభక్తితో పూజించండి 53.

ఈ ప్రకారం సూతుడు చెప్పగా; విని మునిశ్రేష్ఠులు నైమిశీయతపోధనులు ఆత్మహిత పరాయణునికి సూతునికి నేలపై దండంవలె (పడి) నమస్కరించి 54 ఈదేవదేవుడు, శంకరుడు, శ్రీమదంబికాపతి సర్వప్రాణులకూ పూజనీయుడని తెలుసుకొన్నారు 55.

వారి శిష్యులూ ప్రశిష్యులూ అలాగే ఇతర సర్వప్రాణులూ మహాదేవుడు సదా సర్వులకూ పూజ్యుడనియే తెలుసుకొన్నారు 56.

: ఇది శ్రీ స్కాందపురాణం శ్రీ సూతసంహితలోని శివమాహాత్మ్యఖండంలో నందీశ్వరవిష్ణుసంవాదంద్వారా ఈశ్వరప్రతిపాదనం అను మూడవఅధ్యాయం :

45, 46, 47. మితి = ప్రమ = జ్ఞానం; మితికర్తమాత; మితిసాధనం మానం; విషయం మేయం. తా. టీ.

అచింత్యా లీలా స్వరూపిణీ—పరాశక్తి

కె. లక్ష్మీప్రసాద్

సృష్టితత్త్వమును విచారించిన అనేక ప్రశ్నలుదయించును.

విశ్వమనగానేమి? విశ్వచాలకుడెవరు? అట్టి విశ్వచాలకుడున్నచో ఆతడు వ్యక్తియా లేక ఒక తత్త్వము మాత్రమా? మాయ అనగానేమి? అను ప్రశ్నలకు వివిధ వ్యక్తులు వారి వారి అనుభవములను సిద్ధాంతరూపముగ అందించిరి. వీటియందు బుద్ధికి సంతృప్తికరముగా తోచునది అద్వైతసిద్ధాంతము. వేద ఉపనిషత్ప్రతిపాదితమైన ఈ తత్త్వమును సాక్షాత్తుగా అనుభవింప జేసికొని జీవన్ముక్తులైన వారు కలరు. వారి జీవనమును ప్రత్యక్ష ప్రమాణమే లేనిచో కేవల సిద్ధాంతము మిథ్యగా తోచి నిరుపయోగమయి యుండును.

ఒక్కొక్కప్పుడు కేవలాద్వైత సిద్ధాంతము నంగీకరించి యనుభవించు జ్ఞానులకును, భగవంతుని వ్యక్తిగాతలచి సేవించి యానందించు భక్తులకును భేదాభిప్రాయము కలుగుచుండును. నిశ్చలతత్త్వము నుపాసించువారు జ్ఞానులు. సచలమైన లీలాతత్త్వము నుపాసించువారు భక్తులు. వారి వారి ఉపాస్య తత్త్వముల అధిక్యత నుగ్గడించుకొనుట సహజమేకదా! కాని సాధారణాచార్యుల నధిగమించి మించు మహాచార్యులయందు మాత్రమీ రెండు ప్రవాహములు గంగాయమునలవలె ఓతప్రోతమై ప్రసరించుచున్నట్లు తెలియుదుము. కేవల అద్వైత సిద్ధినంది జీవన్ముక్తులైన మహాత్ములు కూడ పరాశక్తియొక్క అధిక్యతను గుర్తింపవలసిన స్థితి అనేకమార్లు ఏర్పడినది. ఇంకొక మాటగా ఆ పరాశక్తి లేక సగుణలీలారూపక పరమాత్మయే అనేకానేక సాధకుల భ్రమలను తొలగించుటకని మహాపురుషులను ఉపకరణముగా చేసికొని తన నిజతత్త్వమును ప్రకటించి కరుణించెనని చెప్పవచ్చును.

శ్రీమత్ శంకర భగవత్పాదులను మించిన జ్ఞానిని లోకమున నెరుగముకదా! వారు అద్వైత సిద్ధాంతమును సుదృఢముగా స్థాపించుటయే కాక షణ్మత స్థాపనాచార్యులై వివిధోపాసనలను నిర్దేశించిరి. వారు చూపిన మహిమలనేకములు కాని మాయ లేక సాకారవిశ్వము భ్రమయనియు, కేవల స్వప్రయత్నముచే అజ్ఞాన సంజనిత భ్రమను తొలగించుకొని ప్రతి జీవుడును ఈశ్వరుడు కాగలడనియు వీరి అభిప్రాయముండెడిది. అందుచే లీలావిభూతి యగు శక్తిని ఉపాసించుట ఒకప్పుడు వారికి అప్రధానముగా తోచెను. కాని భగవదవతారములన్నియు శక్తి యొక్క ఆవిర్భావము లేకదా! మరి శంకరులయందు మాత్రము శక్తి యావిర్భావము తప్ప మరేమియుండును? ఈ అపభ్రంశము నివారణమగు సమయమే తెంచెను. ఒకనాడు పరాశక్తి స్వయముగా నొక వృద్ధస్త్రీ రూపము దాల్చి శంకరులు వచ్చు దారిపై లేవలేక పడియుండి, దీనముగా సహాయమపేక్షించుచుండెను. శంకరులు వచ్చుసరికి తన దుఃస్థితిని వారికి చెప్పుకొని వారి కరుణనర్థించెను. శంకరులామెను స్పృశించి లేవదీయుటకు ప్రయత్నించిరి. ఆమెను తాకుట తోడనే ఆతనిలోగల ప్రభావము, శక్తియంతయు నదృశ్యమయ్యెను. ఆమెనొక యంగుళము కదల్పజాలకపోవుటయే గాక తన ప్రభావమంతరించుటగాంచి శంకరుడు నిశ్చేష్టుడై ఆమెను శక్తిగా గ్రహించి ప్రణమిల్లెను. స్తోత్రముచే ఆమె కరుణ నర్థించి తన ప్రభావమును తిరిగిపొందెను. ఇదే 'సౌందర్యలహరి'కి మూలము, ఆమె ప్రభావము

తెలియుటచేతనే "అమ్మా! భస్మధారుడు, దిగంబరుడు, జటాధారి, కపాల హస్తుడైన భిక్షుకుడు ఈ జగత్తున కధీశ్వరుడైనది నీ పాణి గ్రహణ ప్రభావము చేతనే కదా!" అనుచు శంకరులు తమ దేవ్యపరాధస్తోత్రమున వర్ణించి నారు. వారి దేవీపదానురాగము అతిగాఢమై వర్ధిల్లినది.

అనేక శతాబ్దములకాలము తిరిగినది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దిలోని తోతాపురి శంకరా చార్యుల (శృంగేరి) సంప్రదాయమునకు చెందిన సన్యాసి. వీరు వేదాంతసాధనచేసి నిర్వికల్ప సమాధిని పొందిన మహాజ్ఞానులు, జీవన్ముక్తులు. అతిబాల్యమునుండి సకల మాయాజాలమునుండి దూరమై తన గురుచరణ సాన్నిధ్యముననుండు సౌభాగ్యము వీరికి ప్రాప్తించినది. శ్రీ శంకరా చార్యులచే కేవల దైవానుగ్రహ హేతుకము లని చెప్పబడిన మనుష్యత్వ, ముముక్షుత్వ, మహాపురుష సంశ్రయములు మూడును వీరికి బాల్యముననే లభించినవి. అప్పటినుండి తన ధ్యేయము వైపే దృష్టినుంచి నిరాటంకముగా నలుబదియేండ్లు పరిశ్రమచేసి నిరాకార ఈశ్వర సాక్షాత్కారము నందిరి. గుర్వనుగ్రహముచే వారికి తన మనస్సులో అధిక సంఘర్షణ చేయ వలసిన అవసరము లేకపోయినది. ఏ మనస్సు యొక్క అనుగ్రహము లేనిచో, ఇతర అను గ్రహములున్నప్పటికి జీవుడు తరింపశక్యము కాదని చెప్పబడినదో, అట్టి దుష్టమనస్సు యొక్క జాలములో తోతాపురి ఎప్పు డును చిక్కుకొనలేదు. సంసారములోని జగడములు జంజాటములవైపు వారి దృష్టి ఒకసారి కూడ పోలేదు. స్వాభావికముగ వారు పూర్ణముగా పురుష ప్రయత్నము, ఆత్మ విశ్వాసములపైనే ఆధారితులైరి. శమదమాది సంపత్తికలిగి, శాంత ప్రకృతికలిగి విచారశీలుడై నేతి నేతి మార్గమున ఉపాధు లను వర్జించి నేను, నీవు, జగత్తు అనుభావన లను అతిక్రమించి, ప్రకృతి వికృతి శూన్య మయిన నిర్గుణ బ్రహ్మ సాక్షాత్కారమును, శాంతభక్తిని సాధించిన వీరికి వేదాంతోక్త కర్మఫలప్రదాతయైన ఈశ్వరుడు తప్ప మిగిలిన సాకార దేవీ దేవతలపై శ్రద్ధ లేదు.

కాని వీరు సంచారులై దక్షిణేశ్వరము చేరు సరికి వీరి దృష్టి ఒక మహాల ఈశ్వర ధ్యాన నిమగ్నులైన శ్రీరామకృష్ణులపై బడెను. వారి భావోజ్జ్వల తేజోప్రకాశితమూర్తిని గాంచగనే ఆయన అసాధారణ పురుషుడనియు, వేదాంత సాధనకు ఉత్తమ అధికారియనియు భావించి వారిచే వేదాంత సాధన చేయింప నిశ్చయించు కొనిరి. శ్రీరామకృష్ణులకీ విషయము చెప్పి "అద్వైత సాధన చేయుదువా?" అని అడిగిరి. ఆయన అమ్మనడిగి వచ్చెదననియు జగదంబ మందిరములోనికి తిన్నగాపోయివచ్చి దేవి యనుజ్ఞయైనదని చెప్పిరి. తోతాపురికది మనో దౌర్బల్యముగా తోచెను. శ్రీరామకృష్ణుల బాలక స్వభావము, జగదంబపై ఆయన సరళ నిర్భరత్వమును చూచి తోతాపురి దానిని అజ్ఞాన సంజనిత సంస్కారముగానెంచి జాలిపడి, "సద్బ్రహ్మజ్ఞానము కలుగుట తోడనే ఈ దౌర్బల్యము పోవునని" యూరకుండిరి. శ్రీరామకృష్ణులు ప్రార్థించిన అమ్మ ఎవరుకి ఆమెయే త్రిగుణమయి, పరాశక్తి, మహా మాయ.

తరువాత తోతాపురి శ్రీరామకృష్ణులకు సన్యాసమిచ్చి వేదాంతోపదేశము చేయుట తోడనే ఆయనకు నిర్వికల్ప సమాధి ప్రాప్తిం చుట, తోతాపురి ఆశ్చర్యపడి శిష్యునిపై అధిక గౌరవ మేర్పడ ఆయనకు 'పరమహంస' పదవిని

ప్రసాదించి ఆయన దివ్యసాంగత్య ఆనందమున ఆరునెలలపాటు అవిచ్ఛిన్నముగా దక్షిణేశ్వరవాసము చేయుట తెలిసినదే.

తోతాపురియొక్క శరీరప్రకృతి మిక్కిలి బలిష్ఠము, ఆరోగ్యవంతమైయుండెను. అజీర్ణమను మాటయే తెలియదు. సుఖనిద్రనుండి ఎప్పుడును ఆయన వంచితుడుకాలేదు. కాని ఉన్నట్టుండి దక్షిణేశ్వరమున ఆయనకు కడుపులో శూలనొప్పి ప్రారంభమయ్యెను. చికిత్సవలన ప్రయోజనము లేకపోయెను. ఒకరాత్రి నొప్పి అధికముకాగా నిద్రపట్టకపోయెను. ఆయన స్వయముగా బ్రహ్మైక్యము సాధించినవాడు. శరీరముతో నిమిత్తము లేకుండ సమాధియందుండుట ఆయనకు కరతలామలకము. ఆ రోజదికూడ సాధ్యముకాకపోయెను. మనసంతయు వేదనవైపే లాగుచుండెను. ఇక శరీరత్యాగము చేయనెంచి ''ఈ శరీరమువలన కదా నా మనసు స్వాధీనము కాకుండనున్నది. దీనిని గంగలో త్యజించి వేసెదను. ఇక బ్రహ్మమున ప్రవేశించుటకెట్టి ఆటంకము ఉండదు.'' అని గట్టిగా నిశ్చయించి, బలపూర్వకముగ మనస్సు బ్రహ్మచింతనయందు స్థిరముచేసి మెల్లమెల్లగా గంగానదియందు దిగి మునిగిపోవుటకై నీళ్ళలో నడువసాగెను. కాని ఆశ్చర్యము! ఎంతదూరము నడచినను ఒక మనిషిని ముంచగలుగు నీరే లేకపోయెను. ఇంతపెద్ద గంగానది ఈనాడు ఎండిపోయినట్లుండెను. ఇదెట్లు జరిగినది? శ్రీ తోతాపురి నడచి నడచి దాదాపు గంగానది ఆవలి యొడ్డునకు చేరెను. కాని మునుగుటకు తగిన నీరే లేకపోయెను. క్రమముగా అవతలి గట్టుపైనున్న గృహములు, వృక్షములు కన్పించసాగెను. ''ఇదేమి ఈశ్వరలీల! గంగానదిలో నీరులేక పోవుటయా!'' అని తోతాపురి విచారించుచుండ అకస్మాత్తుగా లోపలినుండి ఎవరో ఆయన బుద్ధియొక్క ఆవరణమును దూరముగా తొలగించి వేసినట్లయ్యెను. ఆయన అంతఃకరణమున ఒక దివ్యప్రకాశము కలిగెను.

''ఇదంతయు ఆ జగదంబ, విశ్వజనని, అచింత్య శక్తిస్వరూపిణి, మహామాయ యొక్క విలాసము. అంతయు ఆమె లీలయే. జలములో, స్థలములో, కఱ్ఱలో, రాతిలో, సర్వత్ర అదే మహామాయ అదే జగదంబ. ఆమెయే శరీరము మనస్సు, సుఖము, దుఃఖమును ఆమెయే, జ్ఞాన అజ్ఞానములు, జ్ఞేయము అజ్ఞేయము, దృశ్యము అదృశ్యము సమస్తమును ఆమెయే. అఘట నఘటనాపటీయసి ఆమె, సర్వ సామర్థ్యములకు మూలమామెయే. ఆమె ఇచ్ఛలేనిదే ఆమె మాయనుండి ఎవరికిని విడివడుట సాధ్యము కాదు. ఆమె ఇచ్ఛలేనిదే మరణించుశక్తి కూడ ఎవనికిలేదు. ఇంతకాలమునుండి బ్రహ్మమని దేనిని చింతించుచున్నానో అదే ఈ జగదంబ. శివుడు, శివశక్తి ఏకము.''

అర్ధరాత్రి సమయము. అమావాస్య అంధకారము. సర్వ జగత్తు శాంతముగ నుండెను. చీమ చిటుకుమను శబ్దముకూడలేదు. శ్రీ తోతాపురి ఆ గంగానదియందు నీరులేని అపూర్వస్థితియందు – శ్రీజగదంబయొక్క అచింత్య లీలలను చింతించుచు నిలబడియుండెను. ఇంతలో ఆయనకు సహస్ర సూర్యప్రకాశమానమై చిరునవ్వు చిందించుచు, ఎక్కడ చూచిన నక్కడ ఆ సువిశాలాకాశమున అన్ని దిక్కులయందు జగదంబ దర్శనము కాదొడగెను. ''జయ జగదంబే, జయజగదంబే'' అని జయఘోష చేయుచు తనకుతానే ఆమె చరణములయందు సర్వవిధముల ఆత్మసమర్పణము చేసికొనెను. ఆమెకు శరణాగతుడయ్యెను. వెళ్ళిన విధముగనే నీళ్లను చీరుకొనుచు

గంగలో నడచుచునే తిరిగి ఈవలి ఒడ్డునకు చేరెను. పంచవటి యందలి తనస్థానమునకు వచ్చి చేర ఆయనకు శరీర కష్టము కొంచెము కూడ స్ఫురణ లేకపోయెను. మనస్సున కూడ ఒకవిధమైన అపూర్వశాంతి కలిగెను. ఆ రాత్రి యంతయు ఆయన శ్రీ జగదంబ నామస్మరణ, జపధ్యానములలో గడపిరి

ప్రభావితమగుచుండగనే శ్రీరామకృష్ణులు వచ్చి చూడ తోతాపురి ముఖమండల మంతయు ఆనంద ప్రఫుల్లితమయి కన్పించెను.

శ్రీరామకృష్ణులు దరిచేరగానే తోతాపురి యిట్లనెను. "నాయనా! ఈ రోగమే నా బంధువయి నిన్నరాత్రి నాకు శ్రీ జగదంబ దర్శనము చేయించినది. ఇన్నిరోజుల అజ్ఞానము దూరమయినది. ఇదంతయు ఆమె లీలయని నాకు విదితమయినది. నా కన్నులు తెరిపించుటకే ఆమె నన్నిన్నాళ్ళు కట్టయుంచినది. ఆమెఇచ్ఛ లేనిదే కదలుట సాధ్యమా!"

ఉదయమున శివుడు, రాముడు అన్నట్లు తోచు ఆ గురుశిష్యసంబంధబద్ధులయిన ఇద్దరు మహాపురుషులు లేచి శ్రీజగదంబ మందిరమునకుపోయి ఆమె చరణములయందు సాష్టాంగ ప్రణామము చేసిరి. ఇప్పటికి తోతాపురికి దక్షిణేశ్వరమునుండి పోవుటకామె యనుజ్ఞ యిచ్చినట్లు వారిరువురికి తోచెను.

ఈ విధముగా జగదంబ తన విశేష కృపచే తోతాపురివంటి పూర్ణజ్ఞానిని నిమిత్తముగా గైకొని లోకమునకు తన మహిమాతిశయమును తెలియజేసినది. 'సైషా ప్రసన్నా వరదా నృణాం భవతి ముక్తయే'. ఆమె ప్రసన్నమైననే ముక్తిలభించునని శ్రీరామకృష్ణులు వచించువారు.

శ్రీరామకృష్ణుల ప్రధాన శిష్యులులైన శ్రీమత్ వివేకానందస్వాములవారు ఎంతటి మహాజ్ఞానియో అంతటి మహాభక్తులు. వారికి గుర్వనుగ్రహముచే నిర్వికల్ప సమాధి ప్రాప్తించుటయేగాక జగజ్జననీ దివ్యసందర్శన మనేకసార్లు జరిగినది. కన్యాకుమారి యందు జగన్మాతృపాదముల ముందర దేవీ ధ్యానమున నుండగనే ఆయనకు భారతదేశమునకు పూర్వపు టాధ్యాత్మిక ఉన్నతిని తిరిగి కల్పించి ఆ దేశపు ధార్మిక సందేశమును ప్రపంచమున వ్యాపింప చేయవలెనను ఆదేశము లభించినది. ఈ ఆదేశానుసరణముగనే వారు భారతీయుల భౌతిక, ఆధ్యాత్మిక ఉన్నతికై పాటుపడ నిశ్చయించుకొనిరి. వారి లోకోద్ధరణ కార్యము పూర్తియగు సమయమేతెంచినదనగా జగదంబ వారికి మరొక విలక్షణ దర్శనమునను గ్రహించినది.

పాశ్చాత్య దేశములనుండి తిరిగివచ్చిన తరువాత కొంత కాలమునకు అమర్‌నాథ్ యాత్రచేసి తిరిగి వచ్చుచు వివేకానందస్వామి కాశ్మీరులోని క్షీరభవానీదేవి ఆలయమునకు పోయి అచట ఏకాంతముగ వారము రోజులు గడపిరి. ఇది సుప్రసిద్ధ క్షేత్రము. స్వామి ఇచట దేవినర్చించుచు, మందిరమున ప్రతి దినము హోమముచేసి అమ్మవారికి క్షీరాన్నము వండి నివేదనచేసి సామాన్యునివలె అతి నమ్రభావముతో జపము చేయుచుండువాడు. ప్రతి ఉదయము ఒక బ్రాహ్మణ పండితుని చిన్న కుమార్తెను ఉమాకుమారిగా భావించి కుమారీపూజ చేయువాడు. తానొక జగత్ప్రసిద్ధ ఆచార్యుడు, ఆధ్యాత్మి నాయకుడు, వక్త అను ఆలోచనాలేశము కూడ లేకుండ, సమస్త ఆచ్ఛాదనలను విచ్ఛిన్నముచేసి జగదంబ శిశువువలె నుండి ప్రార్థనము సలుపువాడు.

ఒకరోజు స్వామి, చిన్మయమైన జగదంబ మందిరమునకు పూర్వపు మహమ్మదీయ దురాక్రమణవల్ల కలిగిన శిథిలావస్థ గురించి యాలోచించుచుండెను. హృదయమున వేదన నంది "ఆనాటి ప్రజలీ దుష్కార్యమును ప్రాణములొడ్డి ఎదిరించకుండ యెట్లుండగలిగిరి! నేనపుడక్కడ ఉండినచో ఆ పని జరగనిచ్చెడి వాడనా! అమ్మ మందిరము కాపాడుటకై ప్రాణముల నర్పించెడివాడను." అని తలపోయుచుండెను. ఇంతలో దైవవాణి విన్పించెను. స్వామి నిశ్చేష్టుడగునట్లుగా అమ్మ స్వయముగా నిట్లు పలికెను. "నా స్త్రికులు నా ఆలయమును ప్రవేశించి అపవిత్రము చేయనెంచినచో నేమయినది! దానివలన నీకు వ్యథ ఎందులకు? నీవా నన్ను రక్షించువాడవు లేక నేనా నిన్ను కాపాడుదానను!" స్వామి అభిప్రాయములు తలక్రిందులయ్యెను. మరియొకరోజు అదే ఆలయమున అమ్మను పూజించుచుండ స్వామి హృదయమున, ఆ శిథిలాలయ స్థానమున ఒక పెద్ద నూతన ఆలయము కట్టించవలెనను తీవ్రమైన కోరిక కలిగెను. అంత దేవిమాట మరల వినిపించెను. "నాయనా! నేను సంకల్పించిన అసంఖ్యాక మఠములను, దేవాలయములను బడయగలను. ఈ క్షణముననే ఇచట ఏడంతస్థుల బంగారు మందిరము నిర్మింపజేయగలను." అమ్మ మాట వినుట తోడనే మాయా అవనిక విచ్ఛిన్నమై స్వామికి సర్వము జగన్మాత అధీనముగా తోచెను. సర్వభావములు ఆమెయందు లీనమయ్యెను. "నా ఊహలన్నియు గతించినవి. కార్యసంరంభము సమసిపోయినది. ఇక సకలము 'అమ్మ', 'అమ్మ' మాత్రమే. అన్ని ఆమె ఇచ్ఛప్రకారమే జరుగుగాక. నేను కేవల మామెను స్మరించుచుందును." అని స్వామి యాత్రనుండి తిరిగి వచ్చిన పిదప నివేదితాది శిష్యులతో పలికెను. ఈ క్షేత్రమున స్వామికి దేవి అనేక రూపముల దర్శనమిచ్చెనట. నవయుగాచార్యుడు, మహాభక్తాగ్రేసరుడు, అసమాన జ్ఞానాచార్యుడై అపర శంకరాచార్యులనదగు వివేకానందుల అనుభవమిది.

పరాశక్తి వైభవమును వెల్లడించు ఈ పాట శ్రీరామకృష్ణులు తరచు పాడుచుండువారు.

సకలి తోమార ఇచ్ఛా. ఇచ్ఛామయి తారాతుమి.
తోమార కర్మ తుమికరోమా, లోకేబోలే కరి అమి;
పంకేబద్ధ కరేకరి, పంగురే లంఘా ఒగిరి.
కారే దాఒమా బ్రహ్మపద, కారేకరి అధోగామి.
అమియంత్ర తుమియంత్రి, అమిఘరతుమి ఘరణీ
అమి రథ తుమి రథి, యేమని చలాఒ తేమని చలి.

"అమ్మా! సకలము నీ ఇచ్ఛయే, నీవు ఇచ్ఛామయివి. నీవేమో నీ కర్మలు చేయుచుందువు. లోకులు తాము చేయుచున్నామనుకొనుచుందురు. నీవు తలచినచో కుంటివానిచే కొండలు దాటించగలవు. అల్పునికి బ్రహ్మజ్ఞానమీయగలవు. అమ్మా! నేను యంత్రమును. నీవు యంత్రచాకలరాలవు. నేను ఇంటిని, నీవు యజమానివి. నేను రథమును, నీవు రథికవు. నీ వెట్లు నడపించిన అట్లు నడతును."

సంసార కాననం

సదాశివం

ఒకానొక మహారణ్యంలో ప్రయాణం చేయవలసిన దౌర్భాగ్యం దాపురించింది ఒకనికి. అతడా అరణ్యంలో పోతుండగా ఒక దుర్గమమైన ప్రదేశం ఎదురైంది. భీకరంగా గర్జించే సింహాలు పులులు ఏనుగులతో నిండి ఉంది ఆ ప్రదేశం. ఆ దృశ్యం చూసేసరికి వానికి ఒళ్ళంతా చెమటలు పట్టింది, నోట తడి ఆరిపోయింది, వెంట్రుకలు నిక్కబొడుచుకొన్నాయి. అమిత భయంవలన దిక్కుతోచక అటు ఇటు ఆ అడవిలో పిచ్చిగా పరుగెత్తాడు. తప్పించుకుపోవడానికి ఎక్కడా సందు దొరకలేదు. ఆ వనప్రదేశమంతా పెద్ద పెద్ద వలలతో నాలుగువైపులా చుట్టబడి ఉంది. అంతలో ఒక పరమ ఘోరాకారమైన ఒక స్త్రీ అతనిని గట్టిగా కౌగలించుకొన్నది. ఆ పట్టును ఎట్లో విదిలించుకొని చూసేసరికి చుట్టూ పర్వతాలవంటి పెద్ద పెద్ద ఐదు తలల ఏనుగులు గుమికూడాయి. వాటి బారినుండి తప్పించుకొనే ప్రయత్నంలో అతడు తృణాచ్ఛాదితమైన ఒక లోతైన బిలంలో తలక్రిందులుగా పడిపోయాడు. అక్కడ, పైనుండి క్రిందకు శాఖోపశాఖలుగా వ్యాపించి ఉన్న తీగలవృక్షంయొక్క తీగలలో తగుల్కొని పైన పాదములు క్రింద తలగలిగి వ్రేలాడుచుండెను. అక్కడైనా అతని ఉపద్రవాలకు అంతం కలిగిందా అంటే అదీ లేదు. లోపల బిలంలో ఒక భయంకరమైన పెద్ద నాగుపాము పడగెత్తియుండుటను అతడుచూశాడు. భయంతో అటువైపునుండి చూపులు త్రిప్పించి పైకి సారించాడు. అప్పుడతనికి ఆ కూప పైభాగంలో ఒక భయంకరమైన ఆరు తలల పన్నిండు పాదముల ఏనుగు తెలుపు నలుపు వర్ణములు గలది కనిపించింది. అంతేగాక తాను ఏ తీగల వృక్షంలో తగుల్కొని వ్రేలాడుచున్నాడో ఆ తీగల వృక్షం యొక్క మొదళ్ళను చిత్రమైన మూషికములు తెలుపు నలుపు వర్ణములు కలవి కటాకటా శబ్దము చేయుచు కొఱికి వేయుచుండుటనుకూడ చూచినాడు. ఆ శాఖోపశాఖలైన తీగలను ఈ వఱకే ఆశ్రయించియుండిన లెక్కలేనన్ని పెద్ద పెద్ద తేనెటీగలు అతనిని ముసురుకొని చిత్రవధ చేయడానికి ప్రారంభించాయి. ఆ తేనెటీగలు సమకూర్చి ఉంచిన తేనెధారలు ఆ శాఖోపశాఖలనుండి ధారగా స్రవించుచుండినవి. ఆ మధుధారలను వాడు దోసిలిలో పట్టి పట్టి త్రాగుటలో నిమగ్నుడైనాడు. ఎంత త్రాగినా అతని తృష్ణ చల్లారలేదు. అతృప్తి అంతరించలేదు. దుర్భరమైన ఆ దైన్యస్థితిలో పడిఉన్నా ఆ మధుపాన నిమగ్నతవలన అతనికి జీవితంఎడల వైరాగ్యం జనించలేదు.

అడవిలోని ఆ క్రూరమృగాలు, ఆ ఘోరాకారమైన స్త్రీ, కూపంలోపల ఆ భయంకర సర్పం, కూపం ఒడ్డున ఆ అతిఘోరమైన ఏనుగు, ఆ ఎలుకల బెడద, ఆ తేనెటీగల చిత్రవధ – ఈ ఆరు భయాలనుండి తప్పించుకొని బయటపడే ఉపాయం అతనికున్నదా! ఉన్నది.

ఈ కథనం ఉపమానంగా చెప్పబడింది. జీవుని సంసారమునకు ఉపమానంగా ఇది మోక్షవేత్తలచే చెప్పబడింది. సంసారమును మహారణ్యంతో వారు పోల్చారు. దుర్గమమైన ఆ కాంతారస్థలమే సంసారంలో మాటిమాటికి ఎదురయ్యే సమస్యలు. క్రూర మృగములనవియే వ్యాధులు. ఆ ఘోరాకార

మైన స్త్రీయే మానవుని రూపాన్ని, దేహ కాంతిని నశింపజేసే ముసలితనం. ఆ కూపమే జీవుని శరీరం. ఆ పెద్దపామే, కాలుడు అంత కుడు సర్వాపహారి అనే పేర్లతో పిలువబడే మృత్యువు. ఆ తీగలవృక్షమే జీవితాశ. ఆ కూపం ఒడ్డున ఉన్న ఏనుగే సంవత్సరం. దాని ఆఱు తలలు ఆఱు ఋతువులు, దాని పన్నెండు పాదములు పన్నెండు మాసములు. ఆ మూషికములే అహోరాత్రములు. ఆ ముసురు కొన్నటువంటి తేనెటీగలే వివిధమైన కామ నలు. జాలువారుచున్న ఆ మధుధారలే కామ రసములు. ఆ కామరసములను ఆస్వాదించుట యందే మునిగియుండునంతవరకు అతనికి సంసారమునుండి ముక్తిలేదు. వైరాగ్యము జనించి ఎన్నడు ఆ ఆస్వాదించుటను వదలి పెట్టునో అప్పుడే అతనికి ముక్తికి మార్గము కనపడును.

(మహాభారతంలోని స్త్రీ పర్వంనుండి.)

గ్రంథపరిచయము

గీతావ్యాసములు (ద్వితీయ సంపుటము) :

ఆంగ్లమూలము : శ్రీ అరవిందులు, ఆంధ్రానువాదము : శ్రీ చెలగానినాగేశ్వరరావు, పేజీలు 412, వెల : 12-00, ప్రాప్తిస్థానము : శ్రీ అరవిందసొసైటి, బోసు రోడ్డు, తెనాలి—522201.

శ్రీ అరవిందులు భగవద్గీతపై వ్యాఖ్య వ్రాసి రెండు సంపుటములుగా ప్రచురించిరి. ప్రథమ సంపుటములో గీతయొక్క ప్రథమ షట్కమునకు, రెండవ సంపుటములో గీతయందలి ద్వితీయ, తృతీయ షట్కములకు వ్యాఖ్యానము గలదు. ఈ మూడు షట్కములు కర్మ, భక్తి, జ్ఞానములకు చెందిన విచారణ యని అందరకు తెలిసినదే.

సర్వకాలములకు, సర్వదేశములకు, సర్వజనులకు ఉపయోగపడు శ్రేయమైన జీవన విధానమును మహోన్నతముగా ప్రబోధించు అద్వితీయ గ్రంథరాజము భగవద్గీత. గీతలోని పురుషోత్తమ తత్త్వరహస్యమును విశదీకరించి యందుండు ప్రాశస్త్యమును లోకమునకు వెల్లడిచేసిన ప్రప్రథములు శ్రీ అరవిందులు. సర్వద్వంద్వములను సమన్వయపరచి సామరస్యమును ఐక్యతను ప్రసాదించుచున్నదీపురుషోత్తమతత్త్వము. త్రిపురుషులను గుఱించిన గీతలోని 15వ అధ్యాయమునకు, ఆత్మ సమర్పణ, స్వభావ స్వధర్మములను గుఱించిన 18 వ అధ్యాయమునకు శ్రీ అరవిందులు గావించిన వ్యాఖ్యానము అసమానముగ నున్నది.

శ్రీ చెలగాని నాగేశ్వరరావుగారు గావించిన ఈ రెండవ సంపుట అనువాదము మొదటి సంపుట అనువాదమువలె శోభాయమానముగ నున్నది. వీరిశైలి శ్రావ్యముగను, మధురముగ నున్నది. వీరు శ్రీ అరవిందుల గీతా వ్యాసముల అనువాదము నొక యజ్ఞముగా నడిపినారు. యజ్ఞ ప్రభువైన శ్రీ కృష్ణభగవానుడు వీరికి దివ్యజీవనఫలము ప్రసాదింతురుగాక!

—టి. కోదండరామ రావు.

శ్రీ మచ్ఛంకర భగవత్పాదచరిత్ర :

రచన: డా. పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి. పేజీలు : 554. మూల్యము : 15-00.

శంకరభగవత్పాదులు, తన రచనలందు తనను గుఱించి ఏమీ చెప్పుకొనలేదు. ఆయన

రచనలందు 'నేను' అన్న పదప్రయోగమే చాల అరుదుగా కనబడుతుంది. కొంత ప్రకటంగా 'నేను' అని చెప్పుకొన్నది తైత్తిరీయోపనిషత్ భాష్యంలో 'అతో జేష్యామి సర్వాన్. ఆరభే చ చింతాం'-అని అన్నప్పుడు మాత్రమే. ఆయన ప్రత్యక్ష శిష్యులు ఏమైనా ఆయనను గురించి చెప్పారా అంటే అదీ లేదు. 'మా అజ్ఞానచీకటిని పారద్రోలిన జ్ఞాన భాస్కరుడగు మా గురువుకు నమస్కరిస్తున్నాం' - అన్న అర్థం స్ఫురించేటటువంటి శ్లోకాలు మాత్రమే కొన్ని గురుస్తుతి పరమైనవి వారు చెప్పియున్నారు. అంతే. ఆయన దగ్గర కొంత చనువు సంపాదించిన శిష్యులెవరైనా ఆయన జీవిత విశేషాలను గురించి కుతూహలంతో ఒకవేళ ప్రశ్నించి ఉంటే ఆయన మందహాసం చేస్తూ ఇలా సమాధానం చెప్పిఉండేవారేమో: 'ఈ విషయాలను తెలిసికొనుటవలన నీవు సాధించబోయే పురుషార్థమేమున్నది? ఏమీలేదు. కాబట్టినీవు ప్రశ్నించ దలచుకొంటే ఇట్లు ప్రశ్నించు: 'కథం బంధః? కథం మోక్షః? కా అవిద్యా? కా విద్యా?'

ఇప్పుడు ప్రపంచంలో ఉన్న శంకర విజయాలు, ఆయన వెళ్ళిపోయిన అయిదారు వందల సంవత్సరాల తరువాతనే ఒక్కొక్కటిగా లభింపబడినాయి. ఇవి ఆయన కాలానికి ఎంత దూరమో సత్యానికీ అంతే దూరమనుటకు జంకవలసిన అవసరం లేదు. ఆచార్యులు ఎక్కడ అవతరించారు? ఎక్కడ పరమపదించారు? ఎన్నేండ్లు భూమిపై సంచరించారు? అన్న ముఖ్య విషయాలలోనే ఏకాభిప్రాయం ఈ శంకర విజయాల్లో లేదు.

డా. పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి గారు, ఆచార్యుని గురించి వ్రాయబడిన అనేక గ్రంథాలను పరిశీలించి, పరిశోధనాత్మక పద్ధతిలో ఈ జీవితచరిత్రను వ్రాసియున్నారు. శంకరవిజయాలు, అవతారసమయము, గోవిందుని శిష్యుడు, కాశీవాసము, అద్వైత విజయము, కాంచీనివాసము, దిగ్విజయము, మఠామ్నాయము, మఠానుశాసనము, శాంకర దర్శనము అను పది శీర్షికలక్రింద మొత్తము గ్రంథమును శ్రీ శాస్త్రిగారు చక్కగా రచించియున్నారు. సందర్భానుసారంగా శంకరాచార్యుల అనేక శ్లోకాలను కూడ తాత్పర్యంతోసహా పొందుపరచియుండుట, ఈ గ్రంథము యొక్క విశిష్టతను ఇనుమడింప జేసినది. ఆచార్యశంకరుని జీవితముపై ఇంతవరకు వెలువడిన తెలుగు గ్రంథములలో బహుశః ఇది ప్రథమస్థానము నాక్రమించవచ్చును.

భావనోపనిషత్:

వ్యాఖ్యాత: దువ్వూరి నరసింహమూర్తి, పేజీలు: 143, వెల. 5-00.

'భావనోపనిషత్తునందలి నిగూఢ భావములను బాగుగ వివరించి "సర్వాత్మభావ సామ్రాజ్ఞి" అను వాఖ్యను తెలుగులో వ్రాసి సమర్పించిరి. మేమీ వాఖ్యను చూసి సంతసించినాము' అని జగద్గురువులు శ్రీ శృంగేరి పీఠాధిపతులు శ్రీ మదభినవ విద్యాతీర్థ స్వామివారు ఈ గ్రంథకర్తను ఆశీర్వదించియున్నారు గనుక భావనోపనిషత్తును గురించి తెలిసికొన దలచుకొన్నవారికి ఇది మిక్కిలి ఉపయుక్తమగును.

పై రెండు గ్రంథముల ప్రతులకు: సాధనగ్రంథ మండలి, తెనాలి - 522201.

శ్రీ కృష్ణగీతా:

పేజీలు: 190, మూల్యము: 4-00.

శ్రీ భగవన్నామ మహిమ:

పేజీలు: 124, వెల: 3-00.

ఒకడే దేవుడు :

పేజీలు : 96, వెల : 3.00.

పై మూడు గ్రంథముల రచయిత : కాశావఝ్ఝల రామకోటిశాస్త్రి, ప్రతులకు : కాశావఝ్ఝల రామకోటిశాస్త్రి, మార్కాపురం—523316.

కీ. శే. విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు ఒకడే దేవుడు అన్న పుస్తకంపై వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయం తక్కిన పై రెండు గ్రంథాలకు కూడ చక్కగా అన్వయిస్తుంది. ఆయన కాశావఝ్ఝలవారికి 5-8-76 లో ఈ విధంగా వ్రాశారు. 'అయ్యా, మీ "ఒకడే దేవుడు" అన్న గ్రంథం నాకు చేరినది. వెంటనే సుమారు రెండు గంటలు మీ గ్రంథమునే చూచుచున్నాను. మీరు చక్కని పండితులు. శాస్త్రములు, వేదములు, శిక్ష, వ్యాకరణము, ఉపనిషత్తులు చక్కగా చదివినవారు. చక్కగా అర్థము చేసికొన్నవారు. అద్వైత మతానుసారముగా మీ గ్రంథము చక్కగా నిర్వహింపబడినది. ఒక్కటే కొఱత - ఈ రోజులలో యింత పాండిత్యమెవరికి కావలయును. మీ గ్రంథము చదివి తెలిసికొనెడి వారి సంఖ్యయే చాల స్వల్పముగా నుండును. నేను చాల ఆనందించితిని. కలికాల మెంత ముదిరినా మీ వంటివారుండుచునే యుందురు.'

శ్రీ లలితాస్తోత్ర రత్నాకరము :

పేజీలు : 143, వెల : 10.00, ప్రతులకు : ఆర్. వెంకటేశ్వర్ అండ్ కంపెని, 11-సి, అంపర్ నన్ వీధి, లోన్ స్క్వేర్, మద్రాసు—1.

ఇందులో పూజావిధానం, స్తోత్రమాహాత్మ్యం. శ్రీ లలితాసహస్రనామస్తోత్రం, నామపారాయణఫలశ్రుతి, నామావళి, శ్రీ లలితాత్రిశతీస్తోత్రం, శ్రీ దేవీనామాదిస్తోత్రములు కలవు. స్తోత్రమాహాత్మ్య శ్లోకాలకు ఫలశ్రుతి శ్లోకాలకు సులభశైలిలో తాత్పర్యము కూడ కలదు.

—సదాశివం

గురుమహరాజా - పరమాత్మా
పరమానందతేజా - పావననామా ॥

ధారుణి ధర్మము స్థాపన చేయగ
తాపసరూపము దాల్చిన సదయా
నీ పదములనే నిరతము గొల్తుము
పాపము లెల్లను - బాపవే - బ్రోవవే ॥

రాముడ వీవని - కృష్ణుడ వీవని
ప్రేమయే జీవిత - పరమార్థంబని
మానవసేవయే - మాధవ సేవని
ఈ మహి చాటియు - మహిమలు జూపిన ॥

పరమార్థాప్తివై పరమహంసవై
వరసతి శారదమాయనిగూర్చి
పరహితకార్యము జరిపిన నిన్నే
శరణని కొల్తుము - కరుణించుము ప్రభూ ॥

బాలల శారదాదేవి

బి. ఎస్. ఆర్. ఆంజనేయులు

లక్ష్మీనారాయణ మార్వాడీ

శ్రీరామకృష్ణుని దగ్గరకు అనేకమంది వస్తూయుండేవాళ్ళు. వారిలో పెద్దవాళ్ళూ ఉన్నా[illegible] న్యూలు, కాలేజీ పిల్లలు ఉన్నారు. ఉద్యోగస్తులు ఉన్నారు. ధనవంతులూ ఉన్నారు. కొ[illegible] కొన్ని సార్లు వాళ్లు శ్రీరామకృష్ణుని దగ్గర భోజనం చేస్తుంటారు. ఆ ఖర్చులు కొందరు భక్త[illegible] భరిస్తూయుంటారు.

ధనికులైన భక్తులలో ఒక వ్యాపారస్తుడున్నాడు. అతడు మార్వాడీ. పేరు ల[illegible] నారాయణుడు. అతనికి ఒక ఆలోచన కలిగింది. "రామకృష్ణునకు కొంత డబ్బు యిస్తే ఆ[illegible] ఖర్చులకు పనికివస్తుంది గదా!" అని అనుకున్నాడు. ఒకరోజు శ్రీరామకృష్ణుని దగ్గరకు [illegible] నప్పుడు పదివేలరూపాయలు తీసుకువచ్చాడు. ఇలా చెప్పాడు "స్వామీ! ఈ డబ్బు మీ ద[illegible] పెట్టుకోండి. మీ ఖర్చులకు పనికివస్తుంది" శ్రీరామకృష్ణుడు దానికి వప్పుకోలేదు. అత[illegible] మళ్ళీ బలవంతపెట్టుతూ "ఇది మీ పేరులో బ్యాంకిలో వేస్తాను. అప్పుడు ఆ డబ్బు కాపాడ[illegible] బాధ్యత మీకు వుండదుగదా!" అన్నాడు. శ్రీరామకృష్ణులు యిలా బదులు చెప్పినారు "నా[illegible] వద్దు. బ్యాంకులోయున్నా దానిమీద నాది అనే ఆలోచన వుంటుంది. ఈ మాట నా తలపై[illegible] పెద్ద దెబ్బ కొట్టినట్లుగా యున్నది." లక్ష్మీనారాయణ మార్వాడీ యెంత చెప్పినా ప్రయోజ[illegible] కలుగలేదు—

అతనికి యింకో ఆలోచన తట్టింది. శారదాదేవికి యిస్తానన్నాడు. రామకృష్ణుడు కూ[illegible] ఆమెను పరీక్ష చేద్దామనుకున్నాడు. శారదాదేవిని తన గదికి పిలిపించాడు. ఆమెతో యిల[illegible] చెప్పాడు. "చూడు, ఈ మార్వాడీ పదివేల రూపాయలు యిస్తానన్నాడు. నా సంగతి [illegible] తెలుసు. ఒంటిమీద గుడ్డకూడ జాగ్రత్తచెయ్యటం నాకు చేతకానిపని. అందువల్ల ఈ [illegible] నీ దగ్గరయుంచుకో. ఖర్చులకి పనికివస్తుంది." శ్రీ శారదాదేవి రామకృష్ణునికన్న ఎక్కు[illegible] వైరాగ్యం కలది. చాల సూక్ష్మగ్రహి. వెంటనే యిలా సమాధానం చెప్పింది. "నా దగ్గరయున[illegible] మీదగ్గరయున్నా ఒకటే. అది మీకే చెందుతుంది. కావున నేను తీసుకోను."

"వలదు వలదది మనకది వలదు వలదు
త్యాగమూర్తులు వైరాగ్యధనులు మీరు
నాకు చెందినదెల్లను మీకు చెందు
కాన ఈతని ధనము గైకొనను నిజము."

సంపాదకులు: స్వామి తన్మయానంద.

శ్రీ ఎమ్. బాలసుందరంగారిచే ఫ్రీడమ్ ప్రెస్, (మద్రాసు-600 021) న ముద్రింపబడి.

స్వామి తన్మయానందవారిచే శ్రీ రామకృష్ణమఠము (మద్రాసు-600 004) నుండి ప్రచురింపబడినది.

Vol, XXXV-6, 7 (June, July 1978) Sri Ramakrishna Prabha Regd. No. M—4635

శ్రీ రామకృష్ణ మఠ ప్రచురణములు

శ్రీ రామకృష్ణ కథామృతము	8.00
శ్రీ రామకృష్ణ జీవితచరిత్ర	10.00
శ్రీ రామకృష్ణ బోధామృతము	8.00
శ్రీ రామకృష్ణోపనిషత్తు	3.75
శ్రీ రామకృష్ణపరమహంస నీతికథారత్నములు	2.50
గురూపదేశములు	2-00
నా గురుదేవుడు	1-25
శ్రీ రామకృష్ణ దివ్యవాణి	1.50
శ్రీ రామకృష్ణ పరమహంస జీవిత సంగ్రహము	0.75
ఆరాత్రికము మరియు	
శ్రీ రామనామ సంకీర్తనము	0-50
శ్రీ రామకృష్ణుడు, వివేకానందస్వామి	0.25
శ్రీ శారదాదేవి జీవిత చరిత్ర	4.00
శ్రీ శారదాదేవి	2.50
శ్రీ శారదా సూక్తి నవనీతము	0.80
శ్రీ వివేకానంద జీవిత చరిత్ర	4.00
బాలల వివేకానందుడు	2.00
శ్రీ వివేకానంద సంపూర్ణగ్రంథావళి	
9 సంపుటముల పూర్తిసెట్టు (సాదా)	45.00
.. .. (క్యాలికో)	58.50
విడి సంపుటములు ఒక్కొక్కటి (సాదా)	4.00
.. .. (క్యాలికో)	5.50
స్వామి శిష్య సంవాదములు	16.50
సందేశ తరంగిణి (మొదటి భాగము)	5.00
.. (రెండవ భాగము)	5.50
భారత యువజనులారా!	3.00
ప్రబోధ రత్నాకరము	3.75
రాజయోగము	6.25
కర్మయోగము	4.00
భక్తియోగము	4.00
శ్రీ వివేకానందలేఖావళి (మొదటిభాగము)	2.25
.. (రెండవభాగము)	3.00

హిందూ మతము	4.00
వివేక సూర్యోదయము	4.00
అనుష్ఠాన వేదాంతము	2.50
ప్రాచ్యము - పాశ్చాత్యము	1.25
కులము, సంస్కృతి, సామ్యవాదము	3-00
భారతదేశము	2.00
భారతీయ మహిళ	2-00
నా జీవితము, జీవిత కార్యము	1.25
శ్రీ రామకృష్ణ సేవాసంస్థ: తదాదర్శములు	0-50
షికాగో నగరోపన్యాసములు	1.00
శ్రీ వివేకానంద శంఖారావము	0.80
నవీన భారత దేశము	0.40
సర్వం విష్ణుమయం జగత్	0.30
శ్రీ వివేకానంద సింహగర్జనలు	0.20
బ్రహ్మానంద బోధనలు	4.75
తాపత్రయ చికిత్స	0-60
ముక్తిమార్గము	0-30
పారమార్థిక సంభాషణలు	6.50
నారద భక్తి సూత్రములు	4.00
శ్రీ పెద్ద భాగవతము-మూడవ సంపుటము	7.00
దేవీమాహాత్మ్యము	4.00
శ్రీ మద్భగవద్గీత	9.00
పారాయణగీత తాత్పర్యసహితము	3.75
.. మూలము	2.00
కఠోపనిషత్తు	2.00
గిరీశచంద్ర	1.00
భక్తిమార్గము	1.00
శ్రీకృష్ణవాణి	0.80
బుద్ధుని వాచ	0.80
క్రైస్తు సూక్తిమాల	0.80
మహమ్మదు సూక్తి మంజరి	0.80

ఇవిమేకాక ఆంగ్ల, సంస్కృత, తమిళ, హిందీ, కన్నడ గ్రంథములును,
వేదాంత కేసరి (ఆంగ్లము) శ్రీ రామకృష్ణ విజయము (తమిళము)
అను మాసపత్రికలును, శ్రీ రామకృష్ణ పరమహంస, శ్రీ శారదాదేవి, శ్రీ వివేకానందస్వామి మున్నగువారి ఛాయాచిత్రములు, త్రివర్ణ చిత్రములు, తైలచిత్రములు మున్నగునవెన్నియో మా యొద్ద లభింప గలవు.

అడ్రెసు: మేనేజరు, శ్రీ రామకృష్ణ మఠము, మైలాపూరు, మద్రాసు - 600 004

సంవత్సర చందా రూ. 7 జీవిత చందా రూ. 100 విడి సంచిక 70 పై.